

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

ROČENKA / YEARBOOK 2018
EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ
V ČESKÉ REPUBLICĚ
ORGANIC FARMING
IN THE CZECH REPUBLIC

ROČENKA 2018

**Ekologické
zemědělství
v České republice**

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

ročenska, do níž právě nahlížíte, je tradiční publikací, která přináší ucelený zdroj dat o vývoji i aktuálním stavu ekologického zemědělství a produkce biopotravin v České republice. Rok 2018 ukázal, že celý sektor ekologické produkce se snaží reagovat na dynamický růst poptávky po biopotravinách a dalších bioproduktech. Ekologicky obhospodařované plochy již tvoří téměř 13 % z celkové výměry zemědělské půdy v ČR, přičemž na nich hospodařilo 4 606 farem, což znamená nárůst o 200 farem oproti roku 2017. Ještě výrazněji na zájem spotřebitelů o biopotraviny zareagovali výrobci, jejichž počet se zvýšil o 11 % na 750 a distributoři (obchodníci), jejichž počet vzrostl na 945, tedy o více než 26 %.

Mezi hlavní strategické cíle Ministerstva zemědělství nadále patří podpora ekonomické životaschopnosti ekologických farem a také posun ke změně struktury sektoru, který je historicky založen spíše na extenzivním hospodaření v horských a podhorských oblastech. Intenzifikace ekologického zemědělství je celoevropským trendem. Podpora ekologického sektoru proto vyžaduje komplexní přístup. Ministerstvo v roce 2018 vyplatilo podpory ve výši téměř 1,4 miliardy korun, přičemž ekologické zemědělství vyprodukovalo hrubý objem zemědělské produkce více než 6,5 miliardy korun, což představuje podíl na celkové zemědělské produkci v ČR téměř 5 %.

Rok 2018 byl zaměřen na tvorbu kvalitního legislativního rámce v souvislosti s novým evropským nařízením pro ekologickou produkci, které nabude účinnosti v roce 2021 a které souvisí s dalším zvyšováním kvality kontrolního systému. Kontrola ekologické produkce tvoří velmi přísný a komplexní celek, který je nejen zárukou důvěry spotřebitele v biopotraviny, ale také zodpovědného přístupu k naší krajině, dobrému stavu zemědělské půdy a nepřímo také vodním zdrojům. Ekologické zemědělství tak představuje pozitivní, trvale udržitelný a moderní způsob produkce potravin, jehož největší podpora leží v rukách spotřebitele, který svým rozhodnutím o nákupu biopotraviny nejvíce přispívá k jeho rozvoji.

Miroslav Toman
ministr zemědělství

OBSAH

1.	Současný stav ekologického zemědělství v ČR	6
1.1	Vývoj ekologického zemědělství	6
1.2	Struktura užití půdy v ekologickém zemědělství	8
1.3	Velikostní struktura podniků v ekologickém zemědělství	9
1.4	Vývoj ekologického zemědělství v krajích ČR	10
1.5	Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství	13
2.	Další informace o ekologických farmách	15
2.1	Souběh ekologického a konvenčního hospodaření na ekofarmách (rok 2018)	15
2.2	Data o hospodářském výsledku na ekofarmách (rok 2017)	15
2.3	Počet pracovníků na ekofarmách (rok 2017)	16
2.4	Přímý prodej bioproduktů a biopotravin na ekofarmách (rok 2017)	17
3.	Struktura produkce na ekologických farmách	18
3.1	Rostlinná výroba a produkce	18
3.2	Živočišná výroba a produkce	22
3.3	Způsoby uplatnění produkce ekologických farem v roce 2017	24
4.	Výroba biopotravin	28
4.1	Počet výrobců biopotravin	28
4.2	Počet faremních zpracovatelů	30
5.	Obchod s biopotravinami	31
5.1	Poptávka po biopotravinách	31
5.2	Způsob distribuce biopotravin	33
5.3	Mezinárodní srovnání	34
6.	Podpora ekologického zemědělství a výroby biopotravin	36
6.1	Vývoj finančních podpor ze strany státu v EZ	36
6.2	Základní dotace na plochu	37
6.3	Další opatření PRV	39
6.4	Národní dotace	40
6.5	Finanční podpora činnosti NNO v sektoru ekologického zemědělství	42

7.	Kontroly a certifikace	43
7.1	Základní statistika provedených kontrol v roce 2018	43
7.2	Nejčastější porušení pravidel ekologického zemědělství v roce 2018	44
8.	Věda a výzkum EZ v ČR	45
8.1	Financování výzkumu v ČR	45
8.2	Mezinárodní projekty	48
8.3	Operační skupiny EIP-AGRI – inovace v ekologickém zemědělství	50
8.4	Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství (ČTPEZ)	50
8.5	Organic Eprints	50
9.	Propagace ekologického zemědělství	51
9.1	Přehled vybraných propagačních akcí	51
10.	Organizace a sdružení působící v sektoru EZ	54
11.	The present state of organic farming in the Czech Republic	58
11.1	The development of organic farming	58
11.2	Pattern of production on organic farms	60
11.3	Size of establishment in organic farming	61
11.4	Development of organic farming in regions of the Czech Republic	62
11.5	Number of registered businesses in organic farming	64
12.	Pattern of production on organic farms	65
12.1	Plant production	65
12.2	Livestock production	66
13.	Organic food trade	69
14.	Support for organic farming and organic food production	70
14.1	Development of state support for organic farming	70
14.2	Acreage-based subsidies	70
14.3	Further RDP measures	71
14.4	National subsidies	72
15.	Organisations and associations involved in the OF sector	73

I. SOUČASNÝ STAV EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ V ČR

Kapitola prezentuje základní statistické údaje o stavu ekologického zemědělství (EZ) v České republice (tj. počet ekofarem a strukturu půdního fondu v EZ k 31. 12. 2018). Využity jsou výstupy statistického šetření Ústavu zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI) a údaje z Registru ekologických podnikatelů (REP) vedeného Ministerstvem zemědělství (MZe).

Při rozdělování půdy dle krajů a velikostních skupin farem byla použita pouze plocha z evidence LPIS, v dalších tabulkách byla zahrnuta i půda mimo LPIS.

I.1 Vývoj ekologického zemědělství

K 31. 12. 2018 hospodařilo ekologicky 4 606 ekofarem (cca 9,5 % zemědělských podniků v ČR¹) na celkové výměře 538 223 ha, což představuje 12,8% podíl na celkové výměře zemědělské půdy ČR² (viz Tab. 1).

Za posledních deset let vzrostla výměra 1,6 krát z původních 341 tis. ha v roce 2008 a počet farem stoupl více než dvojnásobně (z 1 946 v roce 2008).

Meziročně celková výměra plochy v EZ vzrostla o 18 191 ha, tj. o 3,5 % a jedná se o nejvyšší nárůst od roku 2011. Během

roku 2018 přibylo v EZ téměř 9,5 tis. ha orné půdy (nárůst o 13,2 %) a 7,5 tis. ha trvalých travních porostů (nárůst o 1,8 %). Po nárůstu v roce 2017 opět poklesla výměra trvalých kultur a to o 42 ha (0,7 %).

V rámci trvalých kultur rostly plochy pouze v kategorii vinice, a to o necelých 50 ha, došlo tak k ukončení mírně klesajícího trendu, který v případě vinic započal v roce 2013, kdy byla dosažena jejich nejvyšší výměra 1 046 ha (ke konci roku 2018 výměra vinic dosáhla 935 ha). U ostatních kategorií došlo k poklesu celkových výměr. V případě ovocných sadů došlo v roce 2018 k poklesu o téměř 90 ha na současných 3 656 ha, pokračoval tak pokles zaznamenaný v letech 2015 a 2016 (o 859 ha v roce 2016 a 2 158 ha v roce 2015). V případě kategorie Jiná trvalá kultura zahrnující především krajinnotvorné sady byl loňský nárůst o 89 ha nahrazen poklesem o 2 ha. Plocha chmelnic zůstává dlouhodobě na 11 ha.

Výměra ploch v přechodném období činila 8,8 %, což odpovídá hodnotám 9,3 % v roce 2017, 12,6 % v roce 2016 a 10,1 % v roce 2015 a ukazuje na potenciál rozvoje EZ v dalších letech.

Celkový vývoj počtu farem, výměry zemědělské půdy v ekologickém zemědělství a jejího podílu na zemědělském půdním fondu (ZPF) od roku 1990 uvádí Graf 1. Detailní strukturu užití půdy v EZ ke konci roku 2018 zachycuje Tab. 2.

¹ Počet všech zemědělských podniků odpovídá počtu všech zemědělsky aktivních subjektů s velikostními parametry odpovídajícími prahovým hodnotám AGC 2000 (ČSÚ – Zemědělský registr).

² Celková výměra zemědělské půdy je převzata z údajů katastru nemovitostí (ČÚZK – Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky, stav ke dni 31. 12. 2018).

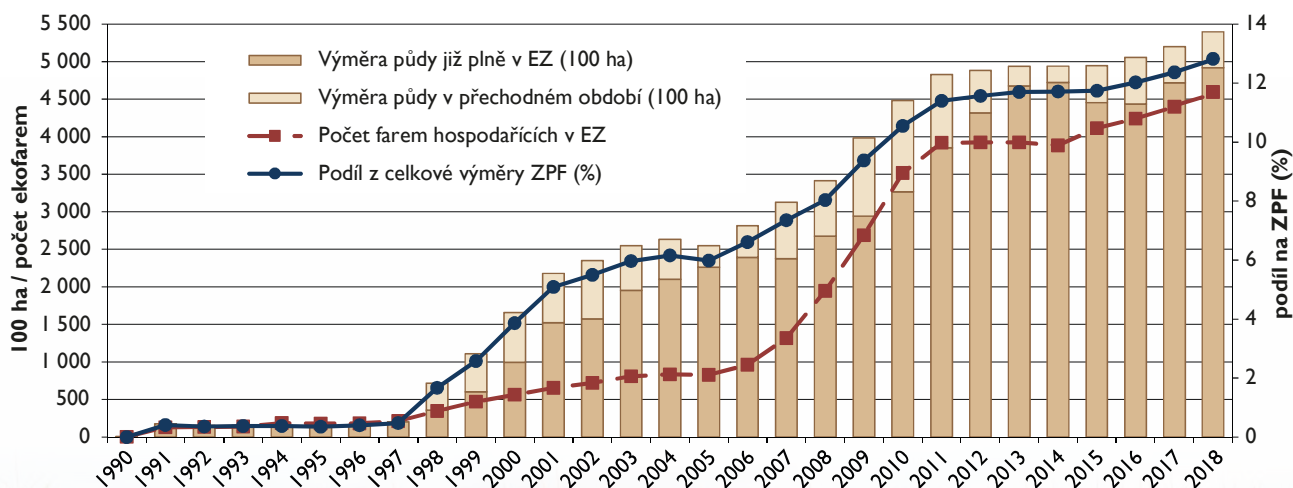
Tab. 1 Vývoj výměry zemědělské půdy a počtu farem v ekologickém zemědělství (1990–2018)

Rok	Počet farem hospodařících v EZ	Celková výměra půdy v EZ (ha)	Podíl z celkové výměry ZPF (%)	Meziroční změna počtu farem v EZ (%)	Meziroční změna celkové výměry půdy v EZ (%)
1990	3	480	-	-	-
1991	132	17 507	0,41	-	-
1992	135	15 371	0,36	2,3	-12,2
1993	141	15 667	0,37	4,4	1,9
1994	187	15 818	0,37	32,6	1,0
1995	181	14 982	0,35	-3,2	-5,3
1996	182	17 022	0,40	0,6	13,6
1997	211	20 239	0,47	15,9	18,9
1998	348	71 621	1,67	64,9	253,9
1999	473	110 756	2,58	35,9	54,6
2000	563	165 699	3,86	19,0	49,6
2001	654	217 869	5,09	16,2	31,5
2002	721	235 136	5,50	10,2	7,9
2003	810	254 995	5,97	12,3	8,4
2004	836	263 299	6,16	3,2	3,3
2005	829	254 982	5,98	-0,8	-3,2
2006	963	281 535	6,61	16,2	10,4
2007	1 318	312 890	7,35	36,9	11,1
2008	1 946	341 632	8,04	47,6	9,2
2009	2 689	398 407	9,38	38,2	16,6
2010	3 517	448 202	10,55	30,8	12,5
2011	3 920	482 927	11,40	11,5	7,7
2012	3 923	488 483	11,56	0,1	1,2
2013	3 926	493 896	11,70	0,1	1,1
2014	3 885	493 971	11,72	-1,0	0,0
2015	4 115	494 661	11,74	5,9	0,1
2016	4 243	506 070	12,03	3,1	2,3
2017	4 399	520 032	12,37	3,7	2,8
2018	4 606	538 223	12,80	4,7	3,5

Pozn.: Údaje o počtu hospodařících farem a celkové výměře půdy v EZ k 31. 12. 2018 byly exportovány z REP k 6. 2. 2019 a mohou se lišit od údajů aktualizovaných v průběhu roku 2019. Od roku 2016 je nově uveden počet ekofarem bez poboček z důvodu sjednocení údajů s REP, kde nejsou pobočky evidovány.

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); zpracovala ČTPEZ.

Graf 1 Vývoj celkové výměry půdy a počtu farem v EZ a podílu na celkovém ZPF (1990–2018)

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); zpracovala ČTPEZ.

Tab. 2 Struktura půdního fondu v ekologickém zemědělství k 31. 12. 2018

Plochy	Výměra v PO (ha)	Výměra v EZ (ha)	Výměra celkem (ha)
Výměra ploch v EZ celkem	48 390,97	489 869,66	538 260,63
Výměra půdy v EZ celkem (bez rybníků)	48 381,44	489 841,95	538 223,39
Půda v LPIS			
Výměra ploch v EZ celkem	45 894,52	476 676,69	522 571,21
Výměra půdy v EZ celkem (bez rybníků)	45 893,03	476 672,66	522 565,69
Trvalý travní porost	25 268,51	410 018,20	435 286,71
Orná půda	19 713,12	61 225,97	80 939,09
z toho: <i>standardní orná půda</i>	18 133,75	57 595,23	75 728,98
<i>travní porost</i>	1 552,73	3 618,04	5 170,77
<i>úhor</i>	26,64	12,70	39,34
Trvalá kultura	868,72	5 294,83	6 163,55
z toho: <i>ovocný sad (intenzivní a ostatní)</i>	466,69	3 189,06	3 655,75
<i>vinice</i>	85,88	849,54	935,42
<i>chmelnice</i>	4,89	5,66	10,55
<i>jiná trvalá kultura (krajinotvorný sad)</i>	311,26	1 250,57	1 561,83
Ostatní plocha ¹⁾	42,68	133,66	176,34
Rybník	1,49	4,03	5,52
Půda mimo LPIS			
z toho: <i>rybník</i>	8,04	23,68	31,72
<i>ostatní plocha¹⁾</i>	2 488,41	13 169,29	15 657,70

¹⁾ Školka, porost RRD (rychle rostoucí dřeviny), zalesněná půda a jiná kultura.

Zdroj: REP; zpracovala ČTPEZ.

1.2 Struktura užití půdy v ekologickém zemědělství

V EZ dlouhodobě dominují trvalé travní porosty (TTP), v roce 2018 s výměrou přesahující 435 tis. ha (viz Tab. 3). Přes každoroční nárůst výměry se podíl TTP na celkové výměře ekologicky obhospodařované půdy výrazně nezvyšuje a v posledních letech zůstává okolo 80 % (viz Tab. 4). Za posledních deset let vzrostla plocha TTP 1,5 krát z původních 281 tis. ha v roce 2008.

Více než dvojnásobně za stejné období vzrostla výměra orné půdy na současných téměř 81 tis. ha a dosahuje 15% podíl na celkové půdě v EZ, což je historicky nejvyšší hodnota.

Okolo 1 % ploch v EZ zabírají trvalé kultury (TK). Jejich plocha vzrostla z původní výměry 3 105 ha v roce 2008 téměř dvojnásobně. Po setrvalém nárůstu ploch TK do roku 2013 je od roku 2014 zaznamenáván spíše jejich pokles (o 63 ha v roce 2014, o 935 ha v roce 2015, o dalších 690 ha v roce 2016). V roce 2017 byl zaznamenán mírný nárůst ploch o 57 ha, který v roce 2018 vystřídal opět pokles o 42 ha. V rámci TK dominují ovocné sady (téměř 85 % jejich ploch), z nichž 30 % tvoří sady krajinotvorné. Vinice zabírají 15 % ploch TK (935 ha), chmelnice stagnují okolo výměry 11 ha (0,2 % plochy TK).

Tab. 3 Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství (1999-2018)

Užití půdy	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2010	2011
Orná půda	13 776	19 164	19 637	20 766	29 505	44 906	54 717	59 281
Trvalé travní porosty	96 044	195 633	231 683	209 956	257 899	329 232	369 057	398 061
Trvalé kultury (sady, vinice, chmelnice)	359	963	928	820	1 870	4 331	5 939	7 429
Ostatní plochy	576	2 354	2 747	23 440	23 616	19 937	18 054	18 157
Celková plocha	110 755	218 114	254 995	254 982	312 890	398 406	447 767	482 927

Užití půdy	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Meziroční změna 2018/17 (%)
Orná půda	58 625	56 286	56 395	64 529	66 386	71 515	80 939	13,18
Trvalé travní porosty	404 950	412 158	412 644	407 448	418 255	427 717	435 287	1,77
Trvalé kultury (sady, vinice, chmelnice)	7 693	7 837	7 774	6 839	6 149	6 205	6 164	-0,67
Ostatní plochy	17 215	17 615	17 158	15 845	15 280	14 595	15 834	8,49
Celková plocha	488 483	493 896	493 971	494 661	506 070	520 032	538 223	3,50

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku).

Tab. 4 Procentní srovnání struktury půdního fondu v EZ ve vybraných letech (1999–2018)

Užití půdy	1999	2002	2005	2008	2011	2014	2015	2016	2017	2018
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
Orná půda	12,44	8,31	8,14	10,30	12,28	11,42	13,05	13,12	13,75	15,04
Trvalé travní porosty	86,72	90,13	82,34	82,43	82,43	83,54	82,37	82,65	82,25	80,87
Trvalé kultury	0,32	0,38	0,32	0,91	1,54	1,57	1,38	1,22	1,19	1,15
Ostatní plochy	0,52	1,18	9,19	6,37	3,76	3,47	3,20	3,01	2,81	2,94
Celková plocha	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku).

1.3 Velikostní struktura podniků v ekologickém zemědělství

Česká republika dlouhodobě patří k zemím, kde průměrná velikost ekofarmy výrazně převyšuje evropský průměr, který se pohybuje okolo 40 ha. V rámci EU patří ČR po Slovensku a Spojeném království mezi země s největší průměrnou velikostí ekofarem. V roce 2018 činila průměrná velikost ekofarmy v ČR 117 ha. Výměra se každoročně snižuje, nejvyšší hodnota 333 ha byla zjištěna v roce 2001, přesto stále platí, že výměra průměrné ekofarmy je větší než průměrná výměra farmy konvenční (cca 75 ha v roce 2018).

Z pohledu velikostní struktury ekologických podniků je dlouhodobě nejčastější rozloha ekofarem v rozmezí 10 až 50 ha (nárůst o 89 farem, viz Tab. 5). Z pohledu výměry je největší

podíl půdy v EZ obhospodařován ekofarmami o velikosti od 100 do 500 ha. Tato kategorie také každoročně zvyšuje svůj podíl (36 % v roce 2018) a vystřídala do roku 2010 vedoucí kategorii 500 až 1 000 ha. V kategorii od 100 do 500 ha došlo zároveň k nejvyššímu navýšení ploch (o více než 10 tis. ha). Úbytek ploch byl zaznamenán u kategorií 500 až 1 000 ha a nad 2 000 ha (o cca 2 tis. ha v každé z nich).

Z tabulky níže dále vyplývá, že zhruba čtvrtina farem (nad 100 ha) obhospodařuje téměř 80 % ploch v EZ, resp. 5 % farem (nad 500 ha) obhospodařuje zhruba 43 % ploch v EZ. Lze tedy stále tvrdit, že v EZ převládají velké zemědělské podniky s převahou travních porostů, avšak každoročně podíl největších farem na výměře klesá (např. v roce 2006 až polovina ekofarem měla výměru nad 100 ha a obhospodařovaly téměř veškerou plochu v EZ, resp. až pětina ekofarem měla výměru nad 500 ha a obhospodařovaly zhruba 70 % ploch v EZ).

Tab. 5 Velikostní struktura ekofarek v letech 2017 a 2018

Velikostní skupiny farek dle výměry (ha)	2017				2018				Meziroční změna 2018/17	
	Počet		Plocha		Počet		Plocha		Počet	Plocha
	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(%)	(%)
0 až < 5	408	9,3	827	0,2	426	9,2	888	0,2	4,4	7,4
5 až < 10	388	8,8	2 845	0,6	391	8,5	2 899	0,6	0,8	1,9
10 až < 50	1 797	40,9	46 503	9,2	1 886	40,9	49 115	9,4	5,0	5,6
50 až < 100	743	16,9	52 947	10,5	797	17,3	56 484	10,8	7,3	6,7
100 až < 500	808	18,4	178 469	35,3	855	18,6	189 428	36,2	5,8	6,1
500 až < 1 000	196	4,5	134 411	26,6	191	4,1	132 046	25,3	-2,6	-1,8
1 000 až < 2 000	54	1,2	72 501	14,3	56	1,2	76 503	14,6	3,7	5,5
2 000 a více	5	0,1	17 118	3,4	4	0,1	15 208	2,9	-20,0	-11,2
Celkem	4 399	100	505 620	100	4 606	100	522 571	100	4,7	3,4

Pozn.: Při srovnání ekofarek dle jejich výměry je zahrnuta pouze půda v LPIS. Půda v EZ mimo tento registr činila v roce 2018 cca 15 700 ha.

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); zpracovala ČTPEZ.

Ze zastoupení orné půdy (OP), trvalých travních porostů (TTP) a trvalých kultur (TK) na ekofarmách vychází, že nejčastěji jsou plochy OP obhospodařovány v rozloze do 5 ha a dále pak v rozmezí 10–50 ha. Podobně tomu je u TK, kde většina farek (74 %) hospodaří na ploše do 5 ha. U TTP dominovala rozloha 10–50 ha (42 % ekofarek) následovaná rozlohou 100–500 ha (19 %). Z pohledu výměry bylo nejvíce OP obhospodařováno v kategorii 100–500 ha (téměř 40 %), u TTP v kategoriích 100–500 ha a 500–1 000 ha (dohromady téměř 65 % ploch) a u TK v kategorii 10–50 ha (37 % ploch) a 50–100 ha (24 % ploch).

1.4 Vývoj ekologického zemědělství v krajích ČR

Zastoupení EZ v jednotlivých krajích ČR není rovnoměrné. Největší plochy ekologicky obhospodařované půdy se nachází v pohraničních hornatých okresech Jihočeského, Plzeňského, Moravskoslezského, Karlovarského a Ústeckého kraje (viz Graf 2). V těchto pěti krajích se nachází téměř 60 % ploch v EZ (viz Graf 3) a dva z nich vedou dlouhodobě s nejvyšší průměrnou velikostí ekofarek (228 ha v kraji Karlovarském a 154 ha v kraji Ústeckém).

V počtu ekologických farek vede dlouhodobě kraj Jihočeský (670 ekofarek) následovaný stejně jako v předchozím roce krajem Plzeňským, Moravskoslezským a Zlínským (viz Graf 4). Poměrně významný začíná být z pohledu počtu farek také kraj Vysočina.

Z pohledu meziročního vývoje došlo k nárůstu počtu ekofarek ve všech krajích vyjma Hlavního města Praha. Nejvyšší absolutní i procentní nárůst byl zaznamenán v Plzeňském kraji, dále pak v kraji Středočeském, Jihočeském, Moravsko-

slezském a Olomouckém. Výměra půdy v EZ vzrostla meziročně ve všech krajích mimo Ústeckého a Libereckého kraje, nejvíce hektarů přibýlo v Plzeňském kraji (5 810 ha), přes 2 000 ha pak v kraji Jihočeském a Jihomoravském. Regionální rozmístění ekofarek a obhospodařovaných ploch v rámci jednotlivých krajů ČR je uvedeno v Tab. 6.

Odišné pořadí získáme, seřadíme-li kraje dle podílu výměry celkové ekologické půdy na celkové zemědělské půdě ČR. V roce 2018 byl celorepublikový průměr (tj. 12,8 %) překročen opět v osmi krajích, přičemž vysoce nad tímto průměrem s 44 % vedl Karlovarský kraj. Podobně jako v předchozích letech následoval kraj Liberecký a Moravskoslezský (přes 20 %), dále Zlínský, nově Plzeňský a Ústecký kraj. V produkčních oblastech zůstává zastoupení EZ bohužel stále nízké od 3 do 8 %.

V rámci jednotlivých kategorií užití půdy (orná půda, travní porosty a trvalé kultury) dominoval opět Karlovarský kraj, kde se nacházelo v ekologickém režimu téměř 10 % ploch orné půdy a téměř 74 % ploch trvalých travních porostů. Více než 50 % ploch TTP v ekologickém režimu měly pak další čtyři kraje – Olomoucký, Moravskoslezský, Ústecký a Zlínský (viz Tab. 7). Největší podíl trvalých kultur v EZ na jejich celkové výměře se nacházel v Moravskoslezském kraji (57 %). Z pohledu absolutních hodnot byla největší rozloha ekologicky obhospodařovaných TTP v kraji Jihočeském (73 126 ha), u orné půdy v kraji Plzeňském (15 391 ha) a Jihomoravském (14 711 ha) a u trvalých kultur šlo o nejvyšší výměru v kraji Jihomoravském (1 872 ha), kde se jednalo zejména o plochy vinic.

Ekologickými zemědělci bylo v ČR v roce 2018 obhospodařováno přes 43 % TTP, téměř 3 % orné půdy a přes 8 % ploch trvalých kultur (resp. 8 % sadů, 5 % vinic a 0,1 % chmelnic).

Tab. 6 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2018

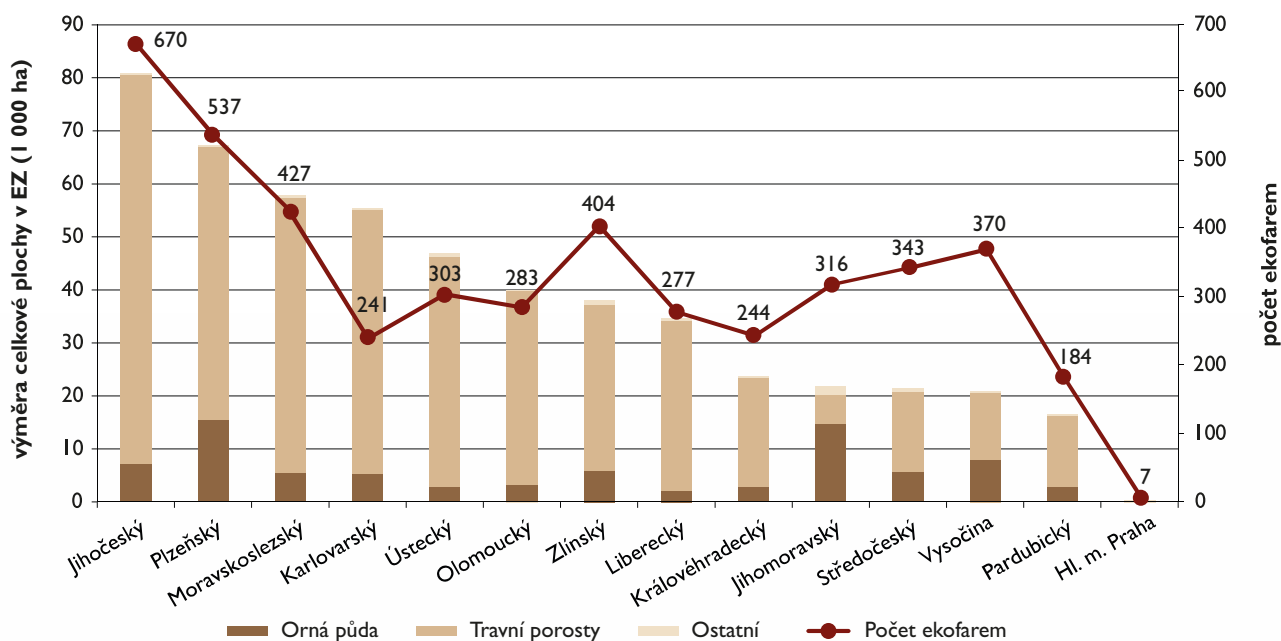
Kraj ¹⁾	Počet ekofarem	Výměra celkové plochy v EZ		Z toho v přechodném období		Průměrná výměra ekofarmy ²⁾ (ha)
		(ha)	(%)	(ha)	(%)	
Jihočeský	670	80 519	15,4	6 780	8,4	120
Plzeňský	537	67 100	12,8	10 334	15,4	125
Moravskoslezský	427	57 530	11,0	2 960	5,1	135
Karlovarský	241	54 990	10,5	1 556	2,8	228
Ústecký	303	46 670	8,9	2 268	4,9	154
Olomoucký	283	39 855	7,6	3 417	8,6	141
Zlínský	404	37 862	7,2	2 006	5,3	94
Liberecký	277	34 404	6,6	1 406	4,1	124
Královéhradecký	244	23 541	4,5	1 450	6,2	96
Jihomoravský	316	21 781	4,2	4 598	21,1	69
Středočeský	343	21 189	4,1	4 110	19,4	62
Vysočina	370	20 802	4,0	2 290	11,0	56
Pardubický	184	16 150	3,1	2 597	16,1	88
Hl. m. Praha	7	179	0,0	122	68,3	26
Celkem	4 606	522 571	100	45 895	8,8	113

¹⁾ Kraje jsou v tabulce seřazeny dle výměry celkové plochy v EZ (avšak jen půda evidovaná v LPIS). Farmy jsou ke krajům přiřazeny dle nejvyšší výměry zaznamenané v REP – pokud hospodaří farma na půdě ve více krajích, je přiřazena ke krajům, kde se nachází nejvíce obhospodařovaných ploch.

²⁾ Do průměrné výměry ekofarmy jsou zahrnuty pouze plochy evidované v LPIS. Celková průměrná výměra ekofarmy 113 ha se tak mírně liší od průměrné výměry 117 ha, do které je zahrnuta i půda mimo LPIS.

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2018); zpracovala ČTPEZ.

Graf 2 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2018

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2018); zpracovala ČTPEZ.

Tab. 7 Zastoupení ploch EZ dle užití půdy na jejich celkové výměře v krajích ČR v roce 2018

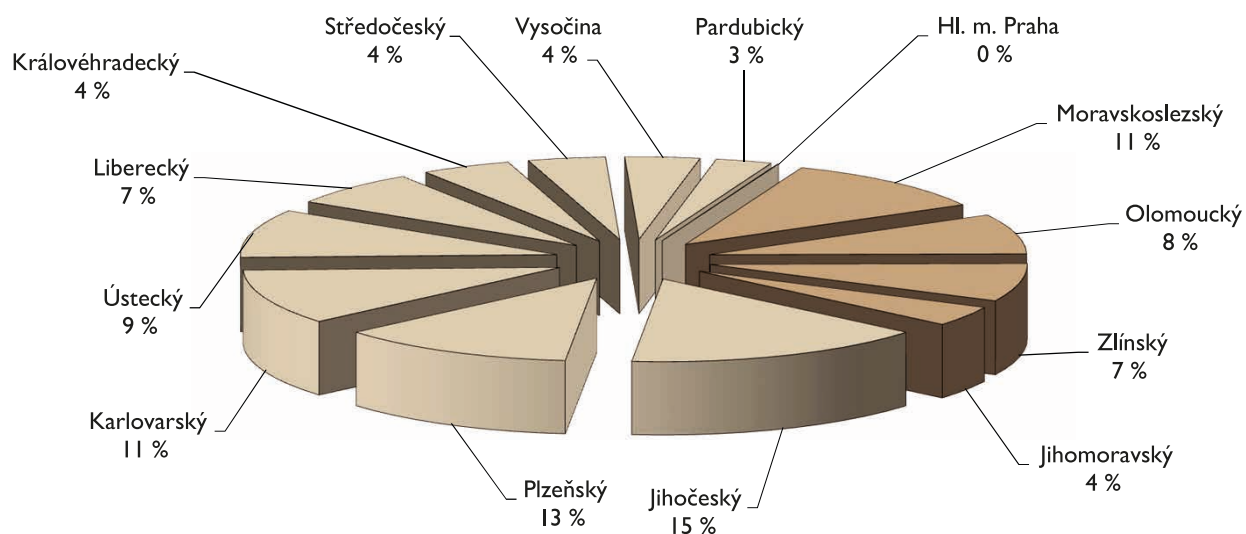
Kraj ¹⁾	Výměra celkové půdy v EZ (ha) ²⁾	Z toho výměra (ha):			Zemědělská půda ČR (ha)	Podíl půdy v EZ na celkové výměře dané kategorie užití půdy v ČR (%)			
		OP	TTP	TK		z. p. celkem	OP	TTP	TK
Karlovarský	54 990	5 109	49 811	68	123 922	44,3	9,7	73,8	11,3
Liberecký	34 404	2 167	31 766	429	139 233	24,7	3,5	47,2	30,0
Moravskoslezský	57 530	5 483	51 567	462	273 371	21,1	3,3	59,7	56,7
Zlínský	37 862	5 899	31 018	930	192 488	19,7	4,9	52,7	23,1
Plzeňský	67 100	15 391	51 503	189	377 203	17,8	6,1	46,3	10,7
Ústecký	46 670	3 017	42 924	716	274 899	17,0	1,7	58,5	5,9
Jihočeský	80 515	7 177	73 126	193	488 917	16,5	2,3	43,6	8,6
Olomoucký	39 855	3 124	36 512	209	277 525	14,4	1,5	64,1	5,8
Královéhradecký	23 541	2 740	20 589	210	276 799	8,5	1,5	28,5	5,0
Pardubický	16 150	2 560	13 480	101	270 150	6,0	1,3	21,6	5,2
Jihomoravský	21 781	14 711	5 194	1 872	423 770	5,1	4,2	17,1	7,0
Vysočina	20 802	7 865	12 784	148	408 361	5,1	2,5	15,5	23,1
Středočeský	21 188	5 611	14 932	624	658 933	3,2	1,0	20,4	4,4
Hl. m. Praha	179	86	81	12	19 717	0,9	0,6	8,6	1,9
Celkem	522 566	80 939	435 287	6 164	4 203 727	12,4	2,7	43,1	8,2

¹⁾ Kraje jsou v tabulce seřazeny dle podílu výměry celkové půdy v EZ na celkové zemědělské půdě ČR.

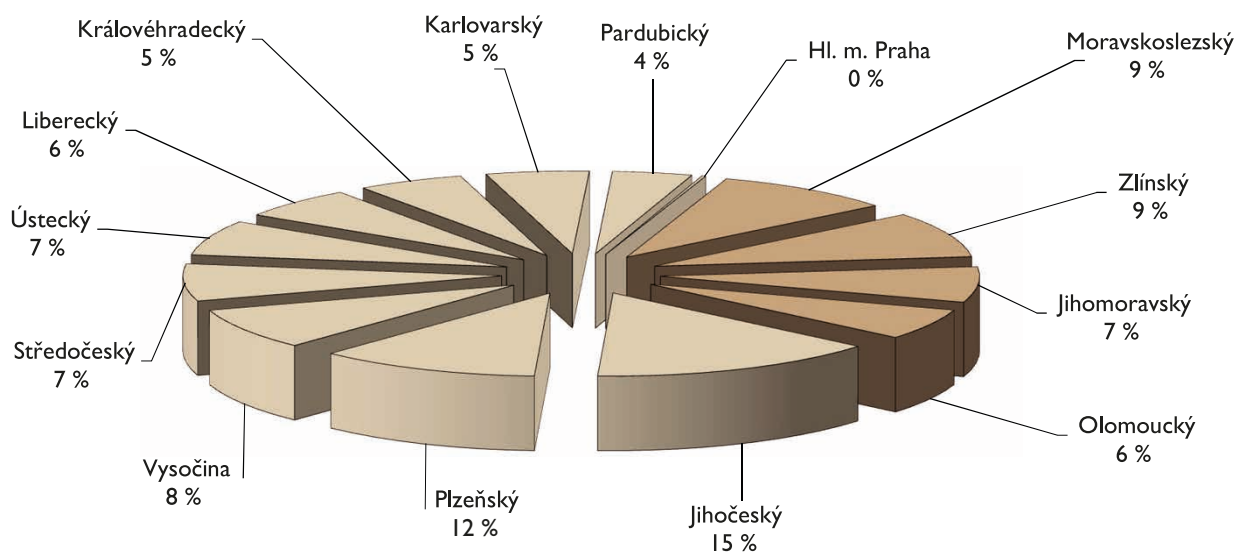
²⁾ Celková výměra v EZ nezahrnuje plochu rybníků a do rozdělení krajů je zahrnuta jen půda v LPIS. Z tohoto důvodu je zde uváděný podíl půdy v EZ na celkové zemědělské půdě nižší (12,4 % oproti 12,8 %).

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2018); Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí ČR (ČÚZK); zpracovala ČTPEZ.

Graf 3 Podíl krajů na celkové výměře v EZ v roce 2018

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2017); zpracovala ČTPEZ.

Graf 4 Podíl krajů na celkovém počtu farem v EZ v roce 2018

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2018); zpracovala ČTPEZ.

1.5 Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství

Ke konci roku 2018 působilo v EZ celkem 5 667 subjektů, což představuje nárůst o 392 subjektů, resp. o 7,4 % v porovnání s rokem 2017. Rostoucí trend je předpokládán i v příštích letech.

K 31. 12. 2018 bylo v EZ registrováno 4 606 ekofarem, z nichž 309 (6,7 %) bylo registrováno zároveň jako výrobce

biopotravin³ a 103 ekofarem mělo registraci současně na distribuci biopotravin. Celkový počet ekologických zemědělců meziročně vzrostl o 4,7 %, což je o procento vyšší nárůst ve srovnání s předchozím obdobím (viz Tab. 8).

Jako výrobce biopotravin bylo ke konci roku 2018 registrováno 750 subjektů. Meziročně jde o navýšení o 11,3 %, což představuje udržení růstu z předchozích dvou let.

Druhou významnou kategorií pro rozvoj trhu s biopotravinami jsou distributoři, neboli subjekty uvádějící biopotravinu

³ Jelikož ne každá ekofarma registrovaná zároveň jako výrobce realizuje zpracování vlastních bioproduktů nebo provozuje výrobu biopotravin v místě farmy, je počet faremních zpracovatelů nižší, než uvádí export REP.

nebo bioprodukty do oběhu včetně vývozu a dovozu bez jakéhokoli dalšího zpracování (za zpracování je považováno i pouhé zabalení nebo označování biopotravin). Počet registrovaných distributorů ke konci roku 2018 vzrostl na 945 subjektů, což opět představuje výrazný meziroční nárůst o 26,5 % a je známkou růstu bio trhu.

Opět stoupl počet dovozců z 3. země, třetím rokem o více než 50 subjektů (meziročně o 22 %). Počet vývozců do

3. země vzrostl o 16 % a 23 nových subjektů, avšak nárůst již nebyl tak výrazný jako v předchozích letech (mezi 30 až 50 % v letech 2014 až 2017). V obchodu s biopotravinami navíc působí velký počet subjektů realizujících maloobchodní prodej (tj. maloobchodní řetězce, obchody zdravé výživy apod.), ty se však dle zákona o ekologickém zemědělství od roku 2006 nemusí registrovat, pokud pouze prodávají zabalené biopotraviny ve spotřebitelském balení a neskladují je jinde než v přímé souvislosti s místem prodeje.

Tab. 8 Počet registrovaných subjektů v EZ k 31. 12. 2017 a 2018

Typ ekologického podnikatele	Počet subjektů		Meziroční změna 2018/17	
	2017	2018	(abs.)	(%)
Ekologičtí zemědělci	4 399	4 606	207	4,7
Výrobci biopotravin	674	750	76	11,3
Distributoři bioproduktů a biopotravin	747	945	198	26,5
Výrobci krmiv	58	61	3	5,2
Výrobci osiv	50	56	6	12,0
Ekologičtí včelaři	11	10	-1	-9,1
Z toho dále:				
Dovozci biopotravin ze 3. země	251	306	55	21,9
Vývozcí biopotravin do 3. země	142	165	23	16,2
Faremní zpracovatelé	225	251	26	11,6

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); zpracovala ČTPEZ.

2. DALŠÍ INFORMACE O EKOLOGICKÝCH FARMÁCH

Kromě základních údajů o EZ k 31. 12. daného roku jsou dále dostupné výstupy statistických šetření EZ prováděných ÚZEI zpětně za předchozí rok, tedy většinou za rok 2017. Zjišťovány jsou informace týkající se rozsahu souběhu ekologického a konvenčního hospodaření na ekofarmách, jejich ekonomické životaschopnosti prostřednictvím dotazu na realizovaný hospodářský výsledek a stanovení potřeby lidské práce v EZ prostřednictvím dotazu na počet pracovníků na farmě.

2.1 Souběh ekologického a konvenčního hospodaření na ekofarmách (rok 2018)

Rozsah souběhu ekologického a konvenčního hospodaření (KZ) je nově zpracován z údajů REPU. Ke konci roku 2018 mělo z celkového počtu 4 606 ekofarem současně půdu v konvenci 154 farem (tj. 3,3 %). Data v REPU umožňují posouzení pouze souběhu na zemědělské půdě, nejsou dostupná data pro souběh v chovu zvířat. Proto lze odhadovat, že podíl byl mírně vyšší a srovnatelný s podílem v předchozích letech (3,7 % v roce 2017).

Podniky se souběhem obhospodařují celkem 29 867 ha zemědělské půdy, z toho 12 338 ha (41 %) bylo ponecháno v konvenci. Současně však platí, že většina této konvenční půdy (téměř 80 %) připadá na několik velkých podniků a organizací, které hospodaří konvenčně a do ekologie převedly jen vybrané pozemky (méně než 5 % své zemědělské půdy). Jedná se zejména o výzkumné instituce (VÚRV, ÚKZÚZ, Chmelařský institut), vysoké školy (Mendelova univerzita v Brně, ČZU v Praze), Školní statek Humpolec či ZO ČSOP Bílé Karpaty. Větší podíl půdy v konvenci vykazují také velké vinařské podniky.

Po vyloučení těchto podniků zůstává 141 farem se souběhem, které obhospodařují 20 066 ha, z toho v konvenci 2 636 ha

(13 %). V ekologickém režimu tyto farmy obhospodařují 14 100 ha TTP, téměř 3 000 ha orné půdy a 400 ha trvalých kultur (zejména sadů). Většina z těchto farem (70 %) ponechala v konvenci méně než čtvrtinu svých ploch a zhruba polovina měla v konvenci méně než 5 % půdy. Nejvíce farem se souběhem EZ a KZ se nacházelo v Jihočeském, Středočeském a Plzeňském kraji. Naopak nejméně farem se souběhem najdeme v kraji Zlínském, Libereckém, Pardubickém a Ústeckém. Nejnižší plocha v konvenci byla uvedena u farem z Olomouckého, Zlínského a Pardubického kraje. Největší konvenční plochy u farem se souběhem byly zaznamenány v kraji Středočeském a Jihočeském.

2.2 Data o hospodářském výsledku na ekofarmách (rok 2017)

K posouzení ekonomické výkonnosti ekofarem je v rámci šetření ÚZEI sledován vývoj podílu ziskových ekofarem na jejich celkovém počtu. Všechny subjekty v šetření jsou dotazovány na jejich hospodářský výsledek (HV) v předchozím roce (tj. v šetření 2018 na výsledek hospodaření v roce 2017), ať už hospodařily ekologicky nebo ještě konvenčně.

Z celkového počtu 4 575 respondentů uzavřelo hospodaření v roce 2017 se ziskem 90,5 % farem (4 139 subjektů), 4,3 % realizovalo ztrátu a zbylých 5,2 % (236 subjektů) údaj neuvvedlo (nejčastěji z důvodu, že farma v daném roce neexistovala a jednalo se o začínající zemědělce) nebo v případě jednoho subjektu byla farma registrována až ke konci roku 2017.

Pokud se zaměříme na ekonomiku pouze ekologicky hospodařících farem (tj. vyloučíme odpovědi farem registrovaných po roce 2016), zůstává 4 339 ekofarem, z nichž 95,4 % uvedlo, že v roce 2017 byl jejich hospodářský výsledek kladný. Záporný

Tab. 9 Podíl ziskových ekofarem dle zaměření produkce v letech 2016 a 2017

Užití půdy	Počet ekofarem	HV kladný	HV záporný	HV neuvvedli	Podíl ziskových ekofarem (%)	
					2016	2017
OP vč. zeleniny	207	201	5	1	95,7	97,1
TTP	1 920	1 816	104	0	96,1	94,6
TK	147	136	11	0	88,2	92,5
OP + TTP	1 315	1 274	41	0	97,9	96,9
OP + TK	108	106	2	0	98,9	98,1
TTP + TK	279	260	19	0	94,6	93,2
OP + TTP + TK	345	330	15	0	96,8	95,7
Bez půdy ¹⁾	18	16	2	0	90,7	88,9
Celkem	4 339	4 139	199	1	96,3	95,4

Pozn.: HV = hospodářský výsledek, OP = orná půda, TTP = trvalé travní porosty, TK = trvalé kultury.

¹⁾ V kategorii „bez půdy“ jsou v roce 2017 zahrnuty subjekty mající půdu mimo LPIS (tzv. ostatní plochu), příp. včelaři, dále pak farmy, které v roce 2018 ukončily činnost.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2017 a 2018; data od 4 339 subjektů za rok 2017.

výsledek uvedlo 4,6 % ekofarem (tj. 199 subjektů). Procento ztrátových subjektů roste od roku 2014, kdy jich bylo ztrátových 2,1 %, v roce 2015 realizovalo ztrátu 3,4 % subjektů. Tento nárůst je ovlivněn růstem počtu nových subjektů, které v prvním roce hospodaření zpravidla vykazují ztrátu.

V rámci ekofarem se záporným HV jsou zastoupeny jak farmy malé, tak ty velké (rozpětí od 0 ha až po 945 ha) a také ekofarmy s různou kombinací hospodaření (viz Tab. 9). Z jednoduché analýzy níže vyplývá, že ke ztrátovějším podnikům patřily ekofarmy zaměřující se na pěstování trvalých kultur, kdy ztrátu vykazovalo 7,5 % podniků. Většina sledovaných kombinací hospodaření zaznamenala meziroční pokles ziskovosti, nejnížší podíl ztrátových podniků byl u subjektů s trvalými kulturami v kombinaci s ornou půdou.

2.3 Počet pracovníků na ekofarmách (rok 2017)

Obdobně jako u dotazu na hospodářský výsledek byl počet pracovníků na ekofarmě zjišťován zpětně za rok 2017 u všech respondentů, avšak do vyhodnocení byly zahrnuty pouze farmy, které v daném roce již hospodařily ekologicky (tj. 4 339 subjektů).

V roce 2017 pracovalo na ekologických farmách bez ohledu na počet odpracovaných hodin celkem 10 675 osob, z toho 81,0 % na plný úvazek, 10,7 % na částečný úvazek, a 8,3 % byli zastoupeni sezónní pracovníci. Z tohoto celkového počtu pracovníků připadá více než třetina na rodinné členy (3 959 osob), z nichž přes 76 % pracovalo na plný úvazek, 22 % na částečný úvazek a 1,5 % jako sezónní a příležitostní pracovníci (viz Tab. 10).

Meziročně došlo v roce 2017 k významnému snížení počtu sezónních pracovníků (pokles o 33,7 %, v rámci rodinných členů pokles až o 77,2 %). Jedná se o nejnížší počet sezónních pracovníků za dobu šetření. ÚZEI vysvětluje tento pokles změnou metodiky evidence počtu sezónních pracovníků, zejména rodinných příslušníků. Ke snížení došlo také u pracovníků na částečný úvazek (pokles o 13,5 %). Naopak počet pracovníků na plný úvazek třetím rokem rostl (nárůst o 6,2 %), podobně roste i zapojení rodinných členů na plný úvazek (nárůst o 11,5 %) a rodinných členů na částečný úvazek (nárůst o 4,8 %).

Celkový počet pracovních sil v roce 2017, v přepočtu na plně zaměstnané (AWU)⁴, činil 9 151 pracovníků, což představuje nárůst o 4,9 % z počtu 8 723 pracovníků v roce 2016. Meziročně vzrostl také počet pracovníků připadajících na jednu ekofarmu z původních 2,08 na 2,11 AWU. V rámci ČR se tato hodnota dle Strukturálního šetření v zemědělství v roce 2016 pohybovala okolo 3,94 pracovníka na zemědělský podnik (FSS 2016)⁵.

Z pohledu srovnání zaměstnanosti připadá v EZ na 100 ha z. p. 1,76 pracovníka, zatímco v zemědělství celkem se jedná o 3,02 pracovníka (FSS 2016). Jinými slovy na jednoho pracovníka v EZ v roce 2017 připadalo v průměru 57 ha z. p., zatímco v zemědělství celkem to bylo 33 ha z. p. Z dlouhodobého vývoje je patrný růst zaměstnanosti v EZ, zvýšení počtu pracovníků na 100 ha z. p. z původních 1,32 AWU v roce 2007. Naopak v zemědělství jako celku (resp. konvenci) dochází trvale k poklesu tohoto ukazatele z 3,76 AWU (FSS 2007) na 3,02 AWU (FSS 2016).

Nížší počet pracovníků na 100 ha z. p. v EZ odpovídá struktuře půdního fondu, kdy v EZ dominují velké zemědělské

Tab. 10 Počet pracovníků na ekologických farmách v letech 2016 a 2017

Počet pracovníků na ekofarmách	2016		2017		Meziroční změna 2017/2016
	Počty	Struktura (%)	Počty	Struktura (%)	
Pracovníci na plný úvazek	8 140	75,4	8 646	81,0	6,2
z toho rodinných členů	2 716	33,4	3 028	35,0	11,5
Pracovníci na částečný úvazek	1 323	12,3	1 145	10,7	-13,5
z toho rodinných členů	830	62,7	870	76,0	4,8
Sezónní a příležitostní pracovníci	1 333	12,3	884	8,3	-33,7
z toho rodinných členů	268	20,1	61	6,9	-77,2
Pracovníci celkem	10 796	100,0	10 675	100,0	-1,1
z toho rodinných členů	3 814	35,3	3 959	37,1	3,8
Přepočet na AWU¹⁾	8 723	x	9 151	x	4,9
Počet farem ²⁾	4 185	x	4 339	x	3,7
AWU/ekofarma	2,08	x	2,11	x	1,2
AWU/100 ha z. p.	1,72	x	1,76	x	2,1
100 ha z. p./AWU	58	x	57	x	-2,0

¹⁾ AWU = Annual Work Unit = počet pracovníků přepočtených na plný úvazek.

²⁾ Jedná se o farmy, které v roce 2017 již hospodařily ekologicky a vyplnily dotazník pro rok 2018.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2017 a 2018.

⁴⁾ Pro přepočet na plně zaměstnané (AWU) je použit roční fond pracovní doby ve výši 1 800 hodin.

⁵⁾ Zdroj dat: Strukturální šetření v zemědělství 2016.

podniky s převahou TTP. Počet pracovníků klesá přímo úměrně s rostoucí výměrou ekofare (např. u ekofare s výměrou do 100 ha připadlo v roce 2017 na 1 pracovníka jen 24 ha, u ekofare s výměrou mezi 100 až 500 ha šlo již o 79 ha a při výměře nad 500 ha měl 1 pracovník na starosti okolo 87 ha). Podobný vliv má typ kultury – nejnížší potřeba pracovníků je u ekofare s chovem skotu na TTP (1,6 AWU/100 ha z. p. neboli zhruba 62 ha na 1 pracovníka), nejvyšší u pěstování TK (pouhých 1,91 ha na 1 pracovníka).

Je třeba zmínit, že údaje o potřebě pracovníků se mohou měnit také s použitou metodikou. Dle FADN byla potřeba pracovníků v EZ za rok 2017 uvedena ve výši 2,16 AWU na 100 ha zemědělské půdy a 2,64 AWU pro konvenci.

2.4 Přímý prodej bioproduktů a biopotravin na ekofarmách (rok 2017)

Přímý prodej z ekofare zahrnuje prodej přímo konečným spotřebitelům. Jedná se zejména o prodej na farmě bez obchodu nebo ve vlastním obchodě zemědělce, prodej v rámci agroturistiky na ekofarmě, prodej bioproduktů na tržnicích nebo prostřednictvím zásilkové služby, donášky nebo přes internet.

Z celkového počtu 4 575 respondentů odpovídaly na tuto otázku pouze ekofarmy, které již mohly v roce 2017 prodá-

vat alespoň jeden svůj bioprodukt s certifikátem. Šlo celkem o 3 593 ekofare, z nichž 159 v dotazníku uvedlo, že prodává své bioprodukty i přímo na farmě (tj. 4,4 %, což je nejvyšší hodnota od roku 2012, viz Tab. 11). Podíl prodeje „ze dvora“ je pravděpodobně vyšší, protože zde nejsou zahrnuty farmy, které prodej realizují, ale svoje produkty prodávají bez certifikátu jako běžné konvenční produkty.

K posouzení významu přímého prodeje byl dále zjišťován jeho podíl na celkovém obratu ekofarmy (viz Tab. 12). Z údajů je patrné, že u téměř třetiny ekofare má přímý prodej nadpoloviční podíl na celkovém obratu a zůstává tak na zvýšené hodnotě zaznamenané v roce 2016. Více než pětina farem uvádí obrat za přímý prodej v rozmezí 26–50 %. K poklesu hodnot, oproti roku 2016, došlo u farem, které uvádí podíl přímého prodeje na celkovém obratu ekofarmy nižší než 25 %.

Z pohledu prodávaných bioproduktů a biopotravin zůstala podobně jako v předchozích letech vyrovnaná struktura faremního prodeje. Nejvíce ekofare (57 %) se specializovalo na prodej živočišných bioproduktů, 41 % ekofare na prodej rostlinných produktů. Z živočišných bioproduktů se jednalo zejména o prodej mléčných výrobků (kravských, kozích, ovčích) včetně sýrů (32 farem), prodej mléka (24 farem), prodej masa a masných výrobků (46 farem) – převážně hovězího a dále vajec (7 farem). Z rostlinných bioproduktů dominoval prodej ovoce (jablka, švestky) včetně sušeného a výrobků z něj (30 farem) a zeleniny (18 farem) – nejčastěji cibule, mrkev, dýně a zelí. Prodáváno bylo také víno z hroznů (15 farem) a brambory (13 farem).

Tab. 11 Počet ekofare prodávajících bioprodukty a biopotravin ze dvora (2008–2017)

Položka	2008		2010		2012		2014		2016		2017		Meziroční změna (%)
	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	
Ekofarmy v šetření celkem	2 739	100	4 024	100	3 928	100	4 109	100	4 427	100	4 575	100	3,3
Ekofarmy s možností prodeje bio	930	34	2 027	50,4	2 808	71,5	3 271	79,6	3 280	74,1	3 593	78,5	9,5
Ekofarmy s realizovaným prodejem bio ze dvora	136	14,6	107	5,3	75	2,7	109	3,3	119	3,6	159	4,4	33,6

Pozn.: V tabulce je uveden u ekofare s realizovaným prodejem bio ze dvora relativní podíl na počtu ekofare, které již mohou prodávat certifikované bioprodukty.

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2009–2018.

Tab. 12 Podíl přímého prodeje na celkovém obratu ekofarmy (2012–2017)

Rok	Podíl přímého prodeje na celkovém obratu ekofarmy činil			
	<10 %	11–25 %	26–50 %	51 a více %
2012	26 % farem	33 % farem	18 % farem	23 % farem
2013	25 % farem	24 % farem	17 % farem	34 % farem
2014	25 % farem	32 % farem	18 % farem	25 % farem
2015	34 % farem	19 % farem	23 % farem	24 % farem
2016	26 % farem	26 % farem	17 % farem	32 % farem
2017	23 % farem	24 % farem	22 % farem	31 % farem

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2009–2018.

3. STRUKTURA PRODUKCE NA EKOLOGICKÝCH FARMÁCH

V následující kapitole je věnována pozornost struktuře pěstovaných plodin, počtu chovaných hospodářských zvířat a celkové bioprodukci na českých ekofarmách v roce 2018. Dále jsou zde zahrnuty i údaje o způsobu uplatnění rostlinné a živočišné produkce z předchozího roku, tj. roku 2017. Sběr údajů o produkci na ekofarmách je prováděn ÚZEI ve spolupráci s kontrolními organizacemi od roku 2007, a to z pověření MZe. Detailní údaje jsou zjišťovány v průběhu daného roku, proto se liší od základních statistických údajů prezentujících stav EZ k 31. 12. 2018.

3.1 Rostlinná výroba a produkce

Dle ÚZEI šetření bylo ekologickým způsobem v roce 2018 obhospodařováno celkem 520 258 ha, z nichž 14,7 % zaujímala orná půda (76 670 ha; z toho 23,6 % v přechodném období); 84,1 % tvořily trvalé travní porosty (437 745 ha; z toho 6,5 % v přechodném období) a 1,1 % připadlo na plochy trvalých kultur (5 842 ha; z toho 12,5 % v přechodném období), viz Tab. 13.

Hlavními plodinami na orné půdě byly stejně jako v předchozích letech **obiloviny** (46% podíl) a **pícniny** (41% podíl). Plocha obilovin vzrostla meziročně o více než 20 %, což představuje zatím největší nárůst od roku 2009. Podobně jako v předchozích letech byly nejčastěji pěstovanými obilovinami pšenice a oves. Tyto dvě plodiny společně zaujímaly 53 % celkové plochy obilovin v EZ. Dalšími významnými obilovinami s podílem ploch nad 10 % byly tritikále (12,9 %

a ječmen (10,6 %). Meziročně se nejvíce zvýšila plocha pšenice tvrdé, žito, kukuřice na zrno a tritikále. Výrazný pokles o více než 75 % zaznamenalo proso.

Plocha pícnin po dvou letech stagnace vzrostla o 10 % proti předchozímu roku. V rámci pícnin dominují v EZ víceleté pícniny (téměř 90% podíl), na rozdíl od konvenčního systému hospodaření, kde s téměř 60% podílem převládají jednoleté pícniny, zejména kukuřice na siláž. Z důvodu sucha, zemědělci postupně tam, kde je to možné, zařazují častěji do osevního postupu víceleté pícniny, zejména vojtěšku.

Trvale narůstá také plocha luskovin (meziročně o 12 %), za posledních pět let se jejich výměra téměř zdvojnásobila. V rámci luskovin dominuje pěstování hrachu (50 %) a pelušky (24 %). V podobné výši vzrostly meziročně i plochy **technických plodin** (nárůst o 16 %). V rámci technických plodin se zvýšila plocha olejnin (o 27 %), kde došlo ke zvýšení ploch zejména u ostatních olejnin, máku, řepky a slunečnice, naopak poklesla plocha sóji, hořčice a mírně tykve olejné. Kategorie LAKR (léčivé, aromatické a kořeninové rostliny) si po téměř dvojnásobném navýšení ploch v roce 2017 zachovala výměru okolo 1 800 ha. Stejně jako v předchozím roce se zvýšila plocha orné půdy, na níž bylo pěstováno osivo a sadba (o 16,5 %).

Pěstování **okopanin a zeleniny**, navzdory dalšímu navýšení ploch v roce 2018 (o 8 % a 5 %), zůstává na nízké úrovni. Okopaniny zabírají trvale jen 0,4 % orné půdy a jde převážně o pěstování brambor. Stejně tak zelenina zabírá jen okolo 0,4 % orné půdy. Největší podíl zaujímala plodová zelenina

Tab. 13 *Struktura, produkce a výnos plodin na ekofarmách v roce 2018*

Plodiny	Počet ekofarem ¹⁾	Období konverze	Ekologický režim	Celkem	Ekologická produkce	Ekologické výnosy
		(ha)	(ha)	(ha)	(t)	(t/ha)
OP celkem	1 644	18 097,51	58 572,70	76 670,21	181 741,88	3,10
Obiloviny pro produkci zrna (včetně osiva) celkem	726	7 797,25	27 700,41	35 497,66	77 018,48	2,78
Z toho: pšenice obecná	328	3 646,85	8 064,94	11 711,79	24 483,39	3,04
špalda	100	85,01	3 317,18	3 402,19	9 038,90	2,72
žito	141	338,15	2 751,74	3 089,89	7 555,04	2,75
ječmen	262	1 101,58	2 654,83	3 756,41	6 665,57	2,51
oves	380	1 359,04	5 586,79	6 945,83	14 318,22	2,56
tritikále	191	793,28	3 782,48	4 575,76	10 855,13	2,87
kukuřice na zrno	17	396,36	646,37	1 042,73	2 506,62	3,88
pohanka	44	21,65	734,75	756,4	1 265,01	1,72
Luskoviny na zrno celkem	145	902,76	2 979,02	3 881,78	4 818,06	1,62
Z toho: hrách	58	323,83	1 609,51	1 933,34	2 242,15	1,39
bob	9	86,71	123,29	210,00	260,02	2,11
lupina	24	80,79	343,82	424,61	675,50	1,96
sója	4	185,32	35,96	221,28	37,30	1,04
peluška	49	157,56	754,93	912,49	1 398,73	1,85

Plodiny	Počet ekofarem ¹⁾	Období konverze	Ekologický režim	Celkem	Ekologická produkce	Ekologické výnosy
		(ha)	(ha)	(ha)	(t)	(t/ha)
Okopaniny celkem	230	47,83	260,32	308,15	3 878,70	14,90
Z toho: brambory	224	46,50	252,20	298,70	3 781,63	14,99
Technické plodiny celkem	151	1 701,11	2 005,75	3 706,86	1 415,32	0,71
Olejniny	70	799,87	881,43	1 681,30	728,33	0,83
Z toho: slunečnice	8	43,52	119,83	163,35	163,73	1,37
sója	1	0,00	1,00	1,00	2,00	2,00
řepka a řepice	0	421,32	0,00	421,32	0,00	0,00
mák	4	68,63	20,38	89,01	18,57	0,91
hořčice	47	175,31	408,44	583,75	327,4	0,80
tykev olejná	13	33,46	294,12	327,58	187,72	0,64
LAKR	73	876,24	950,78	1 827,02	566,06	0,60
Čerstvá zelenina, melouny, jahody celkem	116	26,51	239,16	265,67	1 998,01	8,35
Košťáloviny/bрукvovité	28	0,76	9,35	10,11	39,92	4,27
Z toho: hlávkové zelí	24	0,12	4,00	4,12	21,46	5,37
Listová/stonková zelenina	30	1,41	26,33	27,74	34,00	1,29
Plodová zelenina	73	4,24	82,25	86,49	259,45	3,15
Z toho: dýně	58	2,66	70,96	73,62	226,00	3,18
Kořenová a hlízová zelenina	79	11,17	74,48	85,65	1 563,49	20,99
Z toho: mrkev	43	4,00	37,89	41,89	1 420,10	37,48
Luskoviny	24	5,04	41,36	46,4	94,71	2,29
Jahody	33	1,91	3,72	5,63	4,11	1,10
Pícniny na orné půdě celkem (píce v seně)	1 303	6 873,15	24 432,02	31 305,17	91 962,65	3,76
Jednoleté pícniny – v seně	168	526,60	2 790,39	3 316,99	11 347,62	4,07
Kukuřice na zeleno (na siláž)	14	181,60	271,23	452,83	1 656,00	6,11
Ostatní jednoleté pícniny – v seně	156	345,00	2 519,16	2 864,16	9 691,62	3,85
Víceleté pícniny – v seně	1 242	6 346,55	21 641,63	27 988,18	80 615,03	3,72
Další plodiny na orné půdě	32	45,29	535,24	580,53	431,10	n.a.
Půda ladem (součást osevního postupu)	77	618,46	229,83	848,29	0,00	n.a.
TTP celkem (píce v seně)	3 617	28 383,59	409 361,86	437 745,45	1 379 351,33	3,37
Trvalé kultury celkem	742	730,41	5 111,89	5 842,30	9 599,07	1,90
Ovocné sady	540	501,80	3 335,94	3 837,74	5 287,84	1,62
Z toho: Jabloně	422	164,02	1 458,41	1 622,43	3 025,49	2,13
Hrušně	228	32,40	235,87	268,27	364,30	1,57
Meruňky	98	80,19	343,14	423,33	301,27	0,89
Nektarinky	6	0,64	6,53	7,17	7,12	1,09
Broskvoně	35	3,38	17,76	21,14	31,56	1,85
Třešně/višně	201	65,97	388,66	454,63	354,67	0,94
Švestky	340	103,46	757,53	860,99	1 111,52	1,49
Ostatní ovoce	52	51,74	128,04	179,78	91,91	0,72
Ořechy	95	17,98	116,25	134,23	55,31	0,48
Bobuloviny	43	39,58	288,25	327,83	252,20	0,88
Vínice	90	73,11	839,03	912,14	3 646,79	4,35
Chmelnice	3	1,00	8,83	9,83	6,74	0,76
Další TK	164	96,94	523,59	620,53	350,18	0,67

¹⁾ Počet ekofarem, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2018.

Tab. 14 Plochy a produkce v EZ na orné půdě v letech 2017 a 2018 a srovnání s celkovou osevní plochou a produkcí v ČR v roce 2018

Plodiny	2017 (EZ)		2018 (EZ)		Struktura plodin 2018 (%)	Meziroční změna (%)		2018 (ČR)				Podíl (%) na celkové	
	Celková plocha EZ (ha)	Ekologická produkce (t)	Celková plocha EZ (ha)	Ekologická produkce (t)		produkce	hektar. výnosu	Celková plocha (ha)	Celková produkce (t)	Hektar. výnos (t/ha)	ploše	produkci	hektar. výnosu
Obiloviny	29 483	70 209	35 498	77 018	46,30	9,70	1 338 780	6 970 919	5,21	2,65	1,10	53,40	
Pšenice	9 111	20 735	11 799	24 650	33,24	18,88	819 690	4 417 841	5,39	1,44	0,56	56,32	
Špalda	2 782	8 193	3 402	9 039	9,58	10,32	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	
Ječmen	3 180	7 199	3 756	6 666	10,58	-7,41	324 724	1 606 034	4,95	1,16	0,42	50,76	
Žito	1 982	5 149	3 090	7 555	8,70	46,74	25 355	120 160	4,74	12,19	6,29	57,93	
Oves	7 172	15 944	6 946	14 318	19,57	-10,20	42 821	152 656	3,56	16,22	9,38	71,89	
Tritikále	3 445	8 748	4 576	10 855	12,89	24,09	37 851	172 154	4,55	12,09	6,31	63,10	
Kukuřice na zrno	702	2 316	1 043	2 507	2,94	8,25	81 851	489 154	5,98	1,27	0,51	64,89	
Luskoviny na zrno	3 446	4 924	3 882	4 818	5,06	-2,16	35 153	79 515	2,26	11,04	6,06	71,50	
Hrách	1 905	2 726	1 933	2 242	49,81	-17,75	29 087	70 564	2,43	6,65	3,18	57,42	
Lupina	381	496	425	676	10,94	36,19	2 977	4 822	1,62	14,26	14,01	121,29	
Okopaniny	286	3 631	308	3 879	0,40	6,83	88 286	4 328 499	49,03	0,35	0,09	30,39	
Brambory	211	2 448	299	3 782	96,93	54,45	22 889	583 560	25,50	1,30	0,65	58,81	
Technické plodiny	3 190	1 734	3 707	1 415	4,83	-18,37	498 803	1 519 379	3,05	0,74	0,09	23,17	
Olejníny	1 315	892	1 681	728	45,36	-18,34	489 336	1 511 331	3,09	0,34	0,05	26,75	
Řepka	135	50	421	0	25,06	-100,00	411 802	1 410 769	3,43	0,10	0,00	0,00	
Hořčice	698	470	584	327	34,72	-30,32	12 984	11 639	0,90	4,50	2,81	89,42	
LAKR	1 803	750	1 827	566	49,29	-24,48	8 554	6 765	0,79	21,36	8,37	75,28	
Kmín	1 068	402	1 227	280	67,13	-30,40	4 685	3 829	0,82	26,18	7,32	65,23	
Zelenina	252	1 585	266	1 998	0,35	26,04	10 404	198 863	19,11	2,55	1,00	43,71	
Pícniny	28 383	84 582	31 305	91 963	40,83	8,73	468 604	3 967 377	8,47	6,68	2,32	44,46	

Pozn.: V tabulce jsou u některých plodin (lupina, hořčice) uváděny hektarové výnosy v EZ téměř shodné nebo i vyšší než v konvenci. Je to dáno tím, že se jedná částečně i o odhady produkce na daný rok a skutečné výnosy jsou zjišťovány zpětně v rámci šetření v následném roce.
Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2017 a 2018; Sklizeň zemědělských plodin ČSÚ; zpracovala ČTPEZ.

(33 %) s více než 85% podílem dýně (včetně patisonů a cuket), následovaná zeleninou kořenovou (32 %) s téměř polovinou ploch věnovaných pěstování mrkve. Velkou část ploch zeleniny zabíraly luskoviny na zeleno (18 %), převážně hrášek pěstovaný na 92 % plochy.

Výměra **trvalých travních porostů**, tj. luk a pastvin, se zvýšila o 3 % a dosáhla téměř 438 tis. ha.

Plocha **trvalých kultur** (TK) meziročně klesla o 2,4 %, tvořena je převážně ovocnými sady (74 %). Největší zastoupení mezi ovocnými stromy mají trvale jabloně a švestky (38, resp. 20 %). Vinice zabírají 16 % ploch TK a jejich výměra meziročně vzrostla o 4 % (o 35 ha). Plocha chmelnic zůstává i nadále zanedbatelná. Vlivem snahy oddělit produkční sady od krajinných sadů, u nichž není primárním cílem produkce, došlo k meziročnímu navýšení počtu farem u kategorie „další trvalé kultury“ z 29 na 164 farem. S tím souvisí velký nárůst ploch v této kategorii (ze 75 ha na 621 ha) na úkor ploch vedených jako ovocné sady.

Objem ekologické rostlinné produkce (tj. produkce pouze z ploch již v ekologickém režimu) v roce 2018 dosáhl 1 570 tis. tun (nárůst o více než 65 tis. tun, tj. o 4,3 % proti roku 2017), z toho však produkce píce (přepočtená na seno) tvořila 94 % (tj. 1 379 tis. tun sena z TTP a dalších 92 tis. tun sena z pícnin na OP). Celková produkce jen z orné půdy činila 181 tis. tun (11% podíl), z toho 42 % tvořila produkce obilovin (77 tis. tun) a 51 % produkce pícnin na orné půdě (objem v seně). V rámci obilovin dosahuje největší objem produkce, obdobně jako u výměry, pšenice obecná (32% podíl) a oves (19% podíl). U většiny obilovin došlo k mírnému poklesu výnosů (v průměru okolo 4 %), nejvíce klesly výnosy u kukuřice na zrno (o 0,6 t/ha, tj. o 14 %) a u špaldy (o 0,4 t/ha, 12 %).

Vyšší výnos proti předchozímu roku byl zaznamenán u zeleniny (o 7 %), a to především u zeleniny kořenové a luskovin. Meziročně narostly i výnosy u okopanin (o 9 %). Naopak k meziročnímu poklesu hektarového výnosu došlo u luskovin na zrno (o 13 %) a u technických plodin (jak u olejnin, tak LAKR) o 15%.

Celková produkce u trvalých kultur dosáhla 9 599 tun (meziroční nárůst o 32 %). Z tohoto množství připadá 55 % na ovocné sady (jádroviny, peckoviny), 3 % na ořechy a bobulo-

viny, 38 % na vinice a necelá 4 % na další trvalé kultury. Produkce stoupla především u dalších trvalých kultur z důvodu zařazení krajinných sadů do této kategorie, u vinic vzrostla produkce o 44 %, u ovocných sadů o 25 % a u ořechů o 10 %. Naopak pokles produkce byl zaznamenán u bobulovin (o 14 %). V rámci ovocných sadů dosáhly největšího objemu produkce jabloně (57% podíl), následovaly švestky (21% podíl) a hrušně (7% podíl). Hektarový výnos u ovocných sadů se proti roku 2017 zvýšil na 1,62 t/ha, i přesto ale zůstává na nízké úrovni. Důvodem jsou především rozsáhlé plochy mladých sadů, které ještě nezačaly plodit, nižší plodnost starších a krajinných sadů zahrnutých pod EZ a vliv mají pravděpodobně i nepříznivé suché roky.

Z pohledu podílu hlavních kategorií ekologicky pěstovaných plodin na OP na jejich celkové výměře v ČR dosahují trvale vyššího podílu luskoviny na zrno (11 %) a pícniny na OP (7 %), viz Tab. 14. Podíl ploch obilovin v EZ na jejich celkové výměře v ČR činí 2,7 %. Z obilovin byl nejvyšší podíl zaznamenán stejně jako v předchozích letech u ovsa (16 %), tritikále (12 %) a žita (12 %). V rámci technických plodin dosahují významného zastoupení v EZ také léčivé, aromatické a kořeninové rostliny s podílem přes 21 % na jejich celkové ploše v ČR.

Luskoviny na zrno také drží prvenství v podílu bioprodukce na jejich celkové produkci v ČR s 6% podílem, následují pícniny s 2% podílem. Produkce obilovin v EZ překročila 1 % z jejich celkové sklizně, podíl okolo 1 % dosáhla také zelenina, 0,6 % brambory. Pokud srovnáme produkci jednotlivých plodin, pak vyšší než 5% podíl na jejich celkové sklizni v ČR dosahuje lupina na zrno (14 %), kmín (7 %), oves (9 %), žito a tritikale (6 %). Z pohledu hektarového výnosu lze shrnout, že výnosy obilovin v EZ se v roce 2018 pohybovaly v rozmezí 56–72 % výnosu konvenčního, luskoviny kolem 70 %, brambory 59 %, olejnin 27 % a pícniny 44 % konvenčního výnosu. Srovnání produkce zeleniny je obtížné vzhledem k různorodosti druhů, v průměru se však pohybovala okolo 43 % výnosu konvence.

Objem ekologické produkce na orné půdě meziročně vzrostl o 8,8 %, přičemž nejvyšší nárůst byl zaznamenán u zeleniny (26 %), obilovin (10 %), pícnin (9 %) a okopanin (7 %). Naopak pokles produkce byl zaznamenán u technických plodin (o 18 %) v důsledku poklesu jak léčivých, aromatických a kořeninových rostlin, tak olejnin.

3.2 Živočišná výroba a produkce

Živočišná výroba zaznamenala v roce 2018 další nárůst počtu ekologicky chovaných zvířat, a to o 2 %. Na ekofarmách bylo chováno více než 426 tis. kusů zvířat, což při přepočtu na dobytčí jednotky představuje zhruba 215 tis. DJ⁶. Tento údaj zahrnuje pouze tzv. BIO zvířata, tj. zvířata chovaná v ekologickém režimu, která prošla přechodným obdobím. Stejně jako v předchozích letech dominoval jednoznačně chov skotu (262 tis. kusů a 88% podíl na celkovém počtu DJ), následovaný chovem ovcí (94 tis. kusů a 7% podíl); viz Tab. 15.

V roce 2018 byla zachována růstová tendence stavů **skotu** (meziroční nárůst o 2,3 %), přičemž nejvyšší nárůst byl zaznamenán v případě skotu na porážku (o 41 %). Mírně vzrostl opět také počet krav bez tržní produkce mléka (o 4,2 %), naopak k poklesu došlo u kategorie ostatní skot (o 4,4 %). Počet dojníc po třech letech poklesu vzrostl o 6,6 % na 7 125 kusů. Podíl bio dojníc na celkovém stavu skotu v EZ zůstává na nízké úrovni (2,7 %) a významně zaostává za celorepublikovým podílem dojníc na celkovém stavu skotu v ČR (26 %).

V případě ekologicky chovaných ovcí došlo třetím rokem k poklesu stavů, meziročně o 4,5 %, tj. o téměř 4 500 kusů. Počet chovatelů ovcí však vzrostl o dalších 17 na celkových 1 052 ekofarem. Podobný trend byl zaznamenán u chovu **koz**, kdy jejich stav po dvou letech stagnace klesl pod 9 tis. kusů (o 4,1 %, tj. o 383 kusů), ale počet chovatelů se rozšířil o dalších 18 na celkových 333 ekofarem.

U chovu **prasat** pokračovat třetím rokem růst stavů, meziročně téměř o 37 %. Jejich počet se přiblížil ke 2 900 kusům,

což je historicky nejvyšší stav. Narostly stavy ve všech podkategoriích, nejvíce přibýlo výkrmových prasat a to o 45 %.

Růstový trend pokračoval také v kategorii bio **drůbeže** (meziročně o 14 %), přispěl k tomu především nárůst počtu nosnic (o 41 % na téměř 20 tis. kusů), mírně pak další nárůst stavu brojlerů (o 6 % na téměř 28 tis. kusů). Naopak výrazný pokles (o 45 %) zaznamenal chov ostatní drůbeže (kachen a hus).

V roce 2018 došlo k výraznému navýšení počtu chovaných **včelstev**, zejména díky registraci nového subjektu. Z důvodu chybějících údajů nemohl být vyhodnocen chov **ryb**.

Ze srovnání zastoupení hlavních kategorií hospodářských zvířat v EZ na jejich celkovém počtu v ČR vychází, že v režimu EZ je chováno 18,5 % skotu (necelý 2% podíl mají dojnice), 43 % ovcí, 29 % koz a 26 % koní. Podíl ekologicky chovaných prasat na celkových počtech zůstává zanedbatelný (0,2 %), podobně je tomu u podílu bio drůbeže (0,2 %). Významné je v českém EZ postavení chovu masného skotu, kdy počty krav BTM v EZ představují více než polovinu všech krav BTM v ČR (54 %).

Na ekologických farmách jsou každoročně sledovány, kromě počtů zvířat již v režimu EZ, také celkové stavy všech zvířat chovaných na ekofarmě podle hlavních kategorií. Do těchto zvířat se započítávají všechna zvířata včetně zvířat v přechodném období, nezapočítávají se zvířata konvenční. Ze srovnání počtů všech zvířat a BIO zvířat chovaných na ekofarmách vyplývá, že 4,5 % skotu, 5,5 % ovcí, 9,5 % koz, 1,6 % prasat a 10,8 % koní ještě není plně chováno v ekologickém režimu.

Tab. 15 Počet BIO zvířat chovaných na ekofarmách v letech 2017 a 2018

Kategorie zvířat	Počet ekofarem	Počet ekologicky chovaných zvířat (kusy) ¹⁾		Meziroční změna počtu ekologicky chovaných zvířat 2018/17 (%)
	2018	2017	2018	
Koně	959	8 556	9 116	6,5
Skot	2 671	255 978	261 900	2,3
Z toho: dojnice	160	6 686	7 125	6,6
KBTPM	2 428	115 346	120 193	4,2
Ovce	1 052	98 559	94 089	-4,5
Kozy	333	9 240	8 857	-4,1
Prasata	37	2 101	2 867	36,5
Drůbež	52	43 675	49 675	13,7
Z toho: brojleři	8	26 357	27 960	6,1
nosnice	43	14 110	19 942	41,3
Králíci	2	35	16	-54,3
Včely (počet rojů)	4	87	584	571,3
Ostatní zvířata ²⁾	105	388	384	-1,0

¹⁾ Počet ekologicky chovaných zvířat zahrnuje všechna tzv. BIO zvířata na ekofarmě po přechodném období.

²⁾ Kategorie ostatní zvířata zahrnovala v roce 2017: 185 poniků, 60 oslů a 143 bizonů a v roce 2018: 172 poniků, 51 oslů a 161 bizonů a buvolů.

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2017 a 2018.

⁶⁾ DJ byly vypočítány dle přepočítávacích koeficientů z Nařízení vlády č. 79/2007 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření Příl. 4.

Celkem bylo na ekofarmách v roce 2018 chováno téměř 394 tis. kusů přežvýkavců a koní, což představuje 235 tis. DJ (viz Tab. 16). Stejně jako v předchozím roce zde zaujímá dominantní postavení chov skotu s podílem 70 % (resp. 88,7 % při přepočtu na DJ). Průměrné zatížení travních porostů⁷ se v EZ při výměře 437 745 ha TTP pohybovalo v roce 2018 opět okolo 0,54 DJ/ha.

Každým rokem se sledují data o živočišné produkci pocházející z ekologických chovů zvířat. Následující tabulka zahrnuje živočišnou produkci, která je certifikovatelná (tj. pochází ze zvířat chovaných dle zásad EZ) a kterou farmář plánuje prodat v daném roce, ať už jako BIO nebo konvenční produkt. Snahou je získat objem reálné bioprodukce z ekofarem (tj. produkce, která může být prodána v biokvalitě), a nikoli jen objem požadované certifikované produkce či jen části produkce, kterou se podařilo prodat jako bioprodukt.

Produkce masa (bez započtení zástavu) vzrostla o 8,8 % oproti roku 2017 a činila 7 282 tun. Největším podílem je zastoupeno **hovězí maso**, jehož produkce meziročně opět vzrostla o 9 % a dlouhodobě tvoří 90 % celkové produkce biomasa.

Produkce **skopového masa** opět meziročně mírně poklesla o 6 % a jeho podíl na celkovém objemu biomasa tvořil 5,5 %. Jedná se o druhý nejčastější druh masa produkovaný v biokvalitě. Produkce **koziho masa** naopak druhým rokem mírně vzrostla o 4 %, jeho zastoupení na celkové produkci biomasa je však minimální. U **vepřového masa**, po poklesu v předchozím roce, došlo k významnému meziročnímu nárůstu o 24 %, což koresponduje s navýšením stavů výkrmových prasat. Výrazný nárůst byl zaznamenán také u produkce **drůbežního masa**, po čtyřleté stagnaci vzrostla produkce o téměř 50 %. Podíl drůbežního masa na celkové produkci biomasa činil 2,3 % a masa vepřového 2,1 %.

Kromě produkce masa je také sledován prodej živých **zástavových zvířat** u skotu a ovcí. V roce 2018 došlo k dalšímu navýšení počtu prodaných mladých zástavových telat

(o 10 %, plánovaný prodej 63 tis. kusů). Plánovaný prodej zástavových jehňat se naopak meziročně snížil o 14 % na 14,5 tis. kusů. Pro potřebu srovnání s dřívějšími hodnotami produkce masa, kdy byla do objemu masa započítávána také zvířata prodaná v živém jako zástav, byl zástav přepočten na objem masa. U zástavového skotu byla předpokládána průměrná hmotnost 180 kg a 50% výtěžnost (tj. v přepočtu dalších 5,6 tis. tun masa), u zástavových jehňat pak hmotnost 20 kg a taktéž 50% výtěžnost (viz Tab. 17).

Mléčná produkce je pro přehlednost již tradičně rozdělena do několika kategorií. Jedná se o mléko čerstvé (směřující do mlékáren), dále mléko upravené (vhodné k přímé spotřebě) a sýry. Výrobky spadající mimo tyto tři hlavní kategorie jsou souhrnně označeny jako další mléčná produkce a patří sem např. kysané mléčné výrobky⁸, máslo, tvaroh či smetana.

Produkce **kravského biomléka** v roce 2018 mírně vzrostla (o 3 %) a překročila 33,5 mil. litrů, tvoří přes 99 % produkce veškerého mléka z ekofarem. Výrazně poklesla produkce **ovčího mléka** (meziročně o více než 50 %) a s 0,1% podílem na celkové produkci biomléka zůstává specialitou. Zcela opačný trend je u **koziho mléka**, jehož produkce čtvrtým rokem narůstá (meziročně o 30 % na cca 210 tis. litrů), tvoří však jen 0,6% podíl na celkové produkci biomléka. Z dlouhodobého srovnání je patrný rostoucí trend prodeje upraveného mléka (kravského, koziho i ovčího), tedy mléka určeného k přímé spotřebě prodaného zejména ze dvora.

Produkce **sýrů** na ekofarmách meziročně sice poklesla o 7 %, dlouhodobě však objem narůstá. Za posledních pět let se produkce sýrů téměř zdvojnásobila ze 70 tun v roce 2013 na 117 tun v roce 2018. **Kravské sýry** tvoří zhruba polovinu objemu a jejich produkce mírně klesá. Třetinu objemu si drží **sýry kozí**, u kterých se produkce ustálila na 40 tunách. Zbýlých 20 % představují **sýry ovčí** s produkcí okolo 20 tun.

V rámci výrobků spadajících do kategorie další mléčná produkce meziročně poklesla produkce **kysaných mléčných**

Tab. 16 Počet všech zvířat chovaných na ekofarmách v letech 2017 a 2018

Kategorie zvířat	Počet ekofarem	Počet všech zvířat (kusy)		Meziroční změna počtu zvířat 2018/17 (%)
	2018	2017	2018	
Skot celkem	2 937	267 327	274 364	2,6
Skot ve věku nad 1 měsíc do 6 měsíců	2 159	52 556	52 643	0,2
Skot ve věku nad 6 měsíců do 24 měsíců	2 465	61 585	58 440	-5,1
Skot ve věku nad 24 měsíců	2 828	153 186	163 281	6,6
Ovce celkem	1 158	105 000	99 577	-5,2
Kozy celkem	382	9 919	9 782	-1,4
Koně celkem	1 095	9 498	10 219	7,6
Přežvýkavci a koně celkem	x	391 774	393 942	0,6
Prasata celkem	42	2 716	2 914	7,3

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2017 a 2018.

⁷ Počet DJ zvířat zkrmujičích objemnou píci na jednotku plochy travního porostu. DJ byly vypočítány dle přepočítávacích koeficientů z Nařízení vlády č. 79/2007 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření Příl. 4.

⁸ V kategorii kysané mléčné výrobky jsou zařazeny např. jogurty, jogurtové a kefirové mléko, zakysaná smetana a jiné fermentované výrobky.

Tab. 17 Živočišná bioprodukce na ekofarmách v letech 2017 a 2018

Produkty	Jednotka	Počet ekofarem	Bioprodukce z BIO zvířat		Meziroční změna 2018/17 (%)
		2018	2017	2018	
Maso					
Hovězí	1 000 kg	2 240	11 174,85	12 212,79	9,3
– maso	1 000 kg	1 760	6 027,12	6 542,43	8,5
– zástav	1 000 kg	1 723	5 147,73	5 670,36	10,2
Skopové/jehněčí	1 000 kg	787	580,53	545,47	-6,0
– maso	1 000 kg	671	411,83	400,26	-2,8
– zástav	1 000 kg	290	168,70	145,21	-13,9
Kozí	1 000 kg	135	18,72	19,46	4,0
Vepřové	1 000 kg	30	123,25	152,69	23,9
Drůbeží	1 000 kg	19	112,29	167,33	49,0
Králíčí	1 000 kg	2	0,12	0,05	-58,3
Živá zvířata – prodej jako zástav					
Zástav – telata	kusy	1 723	57 197	63 004	10,2
Zástav – ovce	kusy	290	16 870	14 521	-13,9
Mléčná produkce					
Čerstvé mléko – kravské	1 000 l	83	32 207,17	33 309,00	3,4
– ovčí	1 000 l	7	54,20	20,55	-62,1
– kozí	1 000 l	19	113,21	103,87	-8,3
Upravené mléko – kravské	1 000 l	18	193,16	195,68	1,3
– ovčí	1 000 l	4	9,40	10,30	9,6
– kozí	1 000 l	10	48,70	106,65	119,0
Sýr – kravský	1 000 kg	28	64,16	54,36	-15,3
– ovčí	1 000 kg	11	21,80	23,31	6,9
– kozí	1 000 kg	19	39,86	39,35	-1,3
Další mléčná produkce					
Kysané mléčné výrobky	1 000 kg	19	114,95	104,77	-8,9
Tvaroh	1 000 kg	20	38,14	38,06	-0,2
Máslo	1 000 kg	10	2,91	3,61	24,1
Smetana	1 000 l	6	18,83	19,89	5,6
Vejce pro konzumaci	1 000 kg	36	228,85	212,91	-7,0
Med	1 000 kg	2	1,05	4,18	298,1

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2017 a 2018.

výrobků (o 8,9 %), mírně klesla i produkce tvarohu (0,2 %), naopak produkce másla druhým rokem narůstala (meziročně o 24,1 %). Produkce smetany zůstává po poklesu v roce 2017 na polovičním objemu zhruba 20 tun (meziroční nárůst o 5,6 %).

Produkce vajec ke konzumaci se snížila meziročně o 7 %, pravděpodobně v důsledku snížení produkce u významného chovatele nosnic, který v tomto roce přistoupil k obnově chovu a nákupu mladých kuřic. S ohledem na výrazný nárůst počtu nosnic je očekáván růst produkce vajec v příštích letech. Plánovaná produkce medu se meziročně navýšila o téměř 300 %.

3.3 Způsoby uplatnění produkce ekologických farem v roce 2017

Údaje o způsobu uplatnění produkce z ekofarem jsou zjišťovány zpětně (tj. v roce 2018 pro rok předchozí). Ověřován je skutečný celkový objem bioprodukce, podíl produkce prodané vůči objemu ponechanému na farmě (tzv. jiné užití zahrnující spotřebu ve formě vstupů, tj. krmiv a osiv, faremní zpracování anebo vlastní spotřebu zemědělce), dále podíl prodeje na domácím trhu vůči exportu a podíl prodeje v biokvalitě s certifikátem vůči prodeji na konvenčním trhu.

Jelikož prodej certifikovaných bioproduktů mohou realizovat farmy až po tzv. přechodném období, jsou níže prezentované údaje založeny na odpovědích pouze 3 593 z celkových 4 575 ekofarem.

Z celkového počtu 3 593 ekofarem, které měly již možnost prodat v roce 2017 alespoň jeden produkt s certifikátem, zhruba 73 % uvedlo, že byly nuceny část nebo i veškerou svoji bioprodukcí prodat na konvenčním trhu. Přičemž 50 % ekofarem uvedlo, že v roce 2017 realizovaly produkci výhradně na konvenčním trhu, což kopíruje situaci z roku 2016. Naopak prodej veškeré své bioprodukce s certifikátem uskutečnilo 352 ekofarem (tj. 10 % a o 48 farem více než v roce 2016). Prodej jak na konvenčním trhu, tak na trhu bioproduktů realizovalo 23 % ekofarem a zbylých 18 % ekofarem uvedlo, že v daném roce nerealizovaly prodej vůbec a svoji produkci nejčastěji spotřebovaly přímo na farmě⁹.

Nejčastěji pěstovanou tržní skupinou plodin v EZ jsou **obiloviny**. Z celkového množství 64,4 tis. tun vyprodukovaných obilovin bylo 70 % prodáno (45,1 tis. tun) a to z 80 %

v biokvalitě. Z prodaného množství bylo 63 % obilovin uplatněno na domácím trhu a 37 % bylo exportováno (viz Tab. 18), což je situace srovnatelná s minulými roky, jen mírně klesl vývoz. Exportovala se především kukuřice na zrno (77 %), špalda (51 %) a oves (46 %). Na domácím trhu se naopak nejvíce uplatnilo proso (87 %) a ječmen (84 %), dále tritikále, pšenice a pohanka. U všech obilovin, s výjimkou prosa, převládal prodej v biokvalitě (v rozmezí od 73 do 92 % u špaldy a pohanky). Podíl neprodané produkce obilovin ve výši zhruba 30 % byl nejčastěji spotřebován jako krmivo. U prosa, špaldy a kukuřice na zrno byla, stejně jako v předchozích letech, prodána téměř veškerá produkce. Dle počtu farem i množství produkce zůstaly oves a pšenice i nadále nejčastěji pěstovanými obilovinami a tvořily polovinu produkce obilovin v EZ v roce 2017.

U **luskovin na zrno** (3 100 tun) bylo na domácím trhu uplatněno 83 %, což představuje významné zvýšení oproti 40 % v roce 2016. Podíl prodeje v biokvalitě se naproti tomu ztlačil z 91 na 57 %. Neprodaný objem luskovin (33 %) byl využit zejména jako krmivo.

Tab. 18 Způsob uplatnění rostlinné produkce ekofarem v roce 2017

Produkce RV	Uplatnění rostlinné produkce roku 2017					
	Počet farem	Celková produkce z ploch v ekol. režimu (tuny)	Podíl prodaného množství (%)	z toho prodej v biokvalitě (%)	z toho prodej na domácím trhu (%)	Podíl exportu na celkovém prodaném množství (%)
Obiloviny	606	64 444	70	80	63	37
Pšenice	284	19 021	78	74	71	29
Špalda	95	8 361	94	92	49	51
Žito	97	4 074	60	78	61	39
Ječmen	205	6 442	62	73	84	16
Oves	328	13 785	59	84	54	46
Tritikále	154	8 237	45	89	77	23
Luskoviny	96	3 100	67	57	83	17
Brambory	170	2 552	80	60	71	29
Olejniny	32	296	80	49	92	8
Byliny/koření	66	431	92	57	99	1
Osivo/sadba	38	399	83	88	93	7
Košťálová zelenina	24	40	93	35	100	0
z toho zelí	20	23	89	20	100	0
Listová zelenina	31	20	85	51	100	0
Plodová zelenina	61	123	82	85	91	9
Kořenová zelenina	66	1 626	97	98	20	80
z toho mrkev	36	1 431	100	99	18	82
z toho cibule	30	123	91	96	10	90
Jablka	234	2 350	77	58	90	10
Hrušky	86	131	79	74	72	28
Peckoviny	188	546	87	29	100	0
Hrozny	71	2 934	49	46	100	0

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2018.

⁹ Spotřeba na farmě zahrnuje spotřebu ve formě vstupů (krmiva, osiva) nebo ve formě vlastní spotřeby farmáře.

Stejně jako v předchozím roce byla téměř veškerá produkce **brambor** v roce 2017 prodána (80 % a 2 552 tun), pouze 20 % bylo využito jiným způsobem, nejčastěji pro vlastní spotřebu zemědělce nebo jako krmivo. V roce 2017 došlo k opětovnému zvýšení objemu uplatněného na domácím trhu a na export mířilo necelých 30 %. Po dlouhodobě vysokém prodeji brambor v biokvalitě klesl v roce 2017 tento objem na 60 %.

V případě **olejnin** klesla produkce z 1 823 tun v roce 2016 na 296 tun a téměř veškerá produkce byla prodána. Oproti roku 2016 vzrostlo uplatnění na domácím trhu (ze 44 % na 92 %), naopak se snížil podíl produkce prodané v biokvalitě (ze 70 % na 49 %).

Produkce **bylin a koření** byla stejně jako dříve uplatněna převážně v ČR (99 %). Vyprodukováno bylo celkem 431 tun aromatických a léčivých rostlin, což je pokles na polovinu oproti 865 tunám v roce 2016. Stále významná část bylin končí v konvenci (43 %).

U **osiva a sadby** se podíl prodeje vrátil k hodnotám z roku 2015 (84 % v roce 2015, 55 % v roce 2016 a 83 % v roce 2017). Stejně jako v předchozích letech byla téměř veškerá produkce osiva a sadby prodána v ČR (7 % mířilo na export). Podíl prodeje v biokvalitě vzrostl na 88 %.

Úroda **zeleniny** je především uplatněna na domácím trhu (100 % košťálové a listové zeleniny, 91 % plodové zeleniny). Výjimkou je dlouhodobě produkce mrkve v rámci kořenové zeleniny, jejíž téměř veškerá produkce (82 %) končí v zahraničí. Od roku 2015 je zaznamenán stejný trend u cibule, kdy bylo exportováno 90 % produkce. Převážná část vyprodukované a prodané zeleniny byla uváděna na trh v biokvalitě, výjimkou byla opět zelenina listová (jen 51 %) a košťálová (35 %).

Ze sledovaných skupin **ovoce** (jablka, hrušky a peckoviny) byla většina produkce prodána, a to převážně na domácím trhu. U hrušek vzrostl export z 3 na 28 %, jablek bylo vyvezeno 10 % produkce a peckoviny byly 100 % uplatněny v ČR. Prodej v biokvalitě se dařil nejvíce u hrušek (nárůst na 74 %), u peckovin byla v biokvalitě prodána zhruba třetina produkce, u jablek téměř 60 %. Neprodaná část ovoce byla nejčastěji spotřebována nebo zpracována přímo na farmě.

V případě **hroznů** převažovalo stejně jako v předchozích letech jiné využití (51 %) nad přímým prodejem. Produkce, která se neprodá, je zpracovávána na farmě k výrobě vína. Zhruba polovina vína je pak na trhu uplatněna v biokvalitě. Hrozny, které jsou prodávány, se uplatňují výhradně na domácím trhu a končí z více než poloviny v konvenčních vínech.

U většiny hlavních **produktů živočišné výroby** (maso, mléko, vejce, med), vyprodukovaných v roce 2017 na českých ekofarmách, dominoval v rámci jejich uplatnění prodej, ať už na domácím nebo zahraničním trhu. Výjimkou bylo kozí a ovčí mléko, kde bylo zaznamenáno vyšší procento jiného způsobu uplatnění produkce (tj. zpracování na farmě, užití jako krmiva, vlastní spotřeba zemědělce a jiné).

U ovčího mléka byla většina (85 %) produkce dále využita na farmě, převážně pro faremní zpracování s následným prodejem biopotravin, zhruba 8 % produkce bylo využito pro vlastní spotřebu farmáře nebo ke krmení. Podobně u kozího mléka zůstalo na farmě až 89 % produkce, která byla následně zpracována a prodána v biokvalitě (necelých 5 % tvořily konvenční výrobky), zhruba 7 % produkce bylo využito pro vlastní spotřebu farmáře nebo ke krmení.

Vyšší podíl jiného užití než prodeje byl zaznamenán také u vepřového a kozího masa (64 % resp. 45 %). Jednalo se

Tab. 19 Způsob uplatnění živočišné produkce ekofarem v roce 2017

Produkce ŽV ¹⁾	Uplatnění živočišné produkce roku 2017					
	Počet farem	Celková produkce	Podíl prodaného množství (%)	z toho prodej v biokvalitě (%)	z toho prodej na domácím trhu (%)	Podíl exportu na celkovém prodaném množství (%)
Hovězí maso (t)	1 661	7 002	93	41	74	26
Telata – zástav (t)	1 506	5 525	100	13	76	24
Skopové maso (t)	651	418	72	24	85	15
Ovce – zástav (t)	331	177	99	12	89	11
Kozí maso (t)	119	20	55	3	100	0
Vepřové maso (t)	32	137	36	69	100	0
Drůbeží maso (t)	19	120	99	88	100	0
Mléko ovčí (tis. l)	14	238	15	86	100	0
Mléko kozí (tis. l)	42	858	11	96	100	0
Mléko kravské (tis. l)	96	33 736	91	95	64	36
Vejce (tis. ks)	32	2 726	99	95	100	0
Med (kg)	1	257	94	100	2	98

¹⁾ Celková produkce masa včetně zástavu je uváděna v tunách jatečné hmotnosti. Pro přepočítání z živé váhy byl pro skot použit koeficient výtěžnosti 0,55 (zástav telat a jehňat 0,5), ovce a kozy 0,5, prasata 0,8 a drůbež 0,75.

především o zpracování na farmě s následným prodejem nebo vlastní spotřebu (v případě vepřového masa dominovalo zpracování, v případě koziho masa šlo výhradně o vlastní spotřebu).

Co se týče prodeje **masa**, většina produkce byla prodána, stejně jako v minulých letech, na českém trhu. Část takto uplatněné produkce mohla být prodána v ČR přes zprostředkovatele a druhotně využita na zahraničním trhu. Přímo do zahraničí mířila pouze část produkce hovězího a skopového masa. Export hovězího masa dosáhl 26 % (25 % v roce 2016). U skopového masa došlo k poklesu exportu na 15 % oproti 18 % v roce 2016.

Prodej s certifikátem se dlouhodobě daří u drůbežního masa, téměř 90 % prodané produkce. U hovězího masa bylo z celkového prodaného množství uplatněno v biokvalitě 41 %, stejný podíl jako v roce 2016. U skopového masa se podíl prodeje v biokvalitě zdvojnásobil (24 %), naopak u masa vepřového byl zaznamenán pokles z 85 na 69 %. Prodej koziho masa jako bioproduktu zůstává trvale na nízké úrovni (pouze 3 %).

Na zahraničních trzích byla prodána také část odchovaných živých zvířat, konkrétně zástavových telat a jehňat. Vývoz zástavových telat se oproti roku 2016 mírně snížil z 31 na 24 %, naopak vývoz zástavových jehňat vzrostl téměř dvojnásobně (z 6 na 11 %). Co se týče prodeje s certifikátem, bylo v kategorii zástav prodáno 13 % telat a 12 % jehňat.

V případě **mléka** ovčím a koziho je všechna produkce uplatněna na domácím trhu. K postupné změně dochází u mléka kravského, jehož podstatná část je exportována. V roce 2017 bylo vyvezeno do zahraničí přes 12 mil. litrů kravského mléka (36% podíl), což představuje mírné snížení oproti 41% podílu v roce 2016.

Co se týče prodeje mléka s certifikátem, je v biokvalitě prodáváno především mléko kravské (95 % prodaného množství v roce 2017). U mléka koziho se prodej v biokvalitě zvýšil z 84 na 96 %. Výrazné zlepšení zaznamenal prodej mléka ovčím, kdy prodej v biokvalitě dosáhl 86 % (39 % v roce 2016). Jak již bylo uvedeno výše, v případě koziho a ovčím mléka není však prodej hlavním způsobem užití produkce. Převažuje zde zpracování na farmě s následným prodejem. V roce 2017 bylo tímto způsobem uplatněno 85 % ovčím a 89 % koziho mléka.

Veškerá **vejce** z ekologického zemědělství byla v roce 2017 tradičně prodána na domácím trhu, podíl prodeje v biokvalitě dosáhl 100 %.

Produkce **medu** byla, stejně jako v roce 2016, v převážné většině (94 %) využita k prodeji. Zbýlá část produkce byla využita jako krmivo pro včely a k vlastní spotřebě farmářů. Na rozdíl od roku 2016, kdy byla veškerá prodaná produkce medu uplatněna na domácím trhu, se v roce 2017 téměř veškerý med vyvezl do zahraničí. Prodej v biokvalitě zůstává na 100 %.

4. VÝROBA BIOPOTRAVIN

4.1 Počet výrobců biopotravin

Ke konci roku 2018 bylo v ČR registrováno 750 výrobců biopotravin, což oproti roku 2017 představuje navýšení o 11 % (viz Tab. 20). V průběhu roku 2018 se nově registrovalo 105 subjektů, a 30 naopak svoji činnost ukončilo.

K nejčastěji provozovaným činnostem patřily v roce 2018, obdobně jako v jiných letech, zpracování a konzervování masa a výroba masných výrobků, zpracování a konzervování ovoce a zeleniny, výroba mléčných výrobků a výroba vína z vinných hroznů (viz Tab. 21). Meziročně došlo k největšímu nárůstu v kategorii výroby nealkoholických nápojů a výroby sucharů a sušenek. V absolutním vyjádření přibýlo nejvíce nových subjektů u výroby ovocných a zeleninových šťáv (nárůst o 7 subjektů). Naopak ke snížení počtu výrobců došlo v kategorii zpracování mléka a výroby mléčných výrobků, kdy bylo sice nově registrováno 7 výrobců a 4 svoji činnost ukončili, dalších 11 výrobců z této kategorie však bylo přesunuto do nové kategorie registrovaných výrobců biopotravin zatím bez platného certifikátu, jejichž počet každoročně narůstá (77 subjektů ke konci roku 2018).

Z pohledu struktury výrobců dle velikosti obrátu za biopotravinu je patrná dominance několika málo hlavních výrobců biopotravin. Více než dvě třetiny výrobců (72 %) uvedly, že v roce 2017 za biopotravinu utržily méně než 2 mil. Kč a jejich podíl na celkovém obrátu dosáhl necelých 5 %. Naopak 27 firem s největším obrátu za biopotravinu (nad 20 mil. Kč) realizuje více než tři čtvrtiny celkové výroby biopotravin v ČR.

Do výroby biopotravin se pouští jak „bio specialisté“¹⁰, tak střední a velké potravinářské firmy. V roce 2017 uvedlo 27 % výrobců, že obrát za biopotravinu se podílí na jejich celkovém obrátu do 5 % a téměř podobný podíl výrobců (34 %) naopak uvedl, že podíl za prodej biopotravin u nich činí více jak 90 % jejich obrátu.

Nejčastější kategorií výrobců v roce 2017 byly podniky, u kterých prodej biopotravin představuje 99 až 100 % jejich celkového obrátu. Tato kategorie je tvořena převážně

faremními zpracovateli. Druhou nejpočetnější kategorií byly naopak podniky s podílem biovýroby od 1 do 10 % z celkového obrátu. Tyto dvě kategorie představovaly 49 % výrobců biopotravin, přičemž jejich podíl na celkovém obrátu výroby v ČR dosahoval 31 %. Největšího podílu na celkovém obrátu výrobců (22 %) dosahovaly firmy, u nichž se prodej biopotravin podílel na jejich celkovém obrátu mezi 30 až 50 %. Dále následovaly podniky v kategorii 50 až 75 % (20 % na celkovém obrátu výroby) a 75 až 99 % (19 % na celkovém obrátu výroby).

Z celkového obrátu výroby biopotravin v roce 2017 ve výši cca 3 583 mil. Kč se uplatnilo na českém trhu 1 732 mil. Kč, tj. 48 % (56 % v r. 2016, 60 % v r. 2015). Do zahraničí vyvezli tedy čeští výrobci biopotravin za přibližně 1 850 mil. Kč, což představuje zbývajících 52 % celkového obrátu výroby. Vývoz biopotravin z ČR tedy trvale roste a směřuje převážně do zemí EU, přičemž největší objem biopotravin (696 mil. Kč) byl vyvezen do Německa a dále pak do ostatních zemí EU nesousedících s ČR (595 mil. Kč) a do Rakouska (213 mil. Kč). Na českém trhu využívali výrobci k prodeji biopotravin nejčastěji maloobchodní řetězce (29 %), velkoobchody (15 %), dále specializované prodejny a prodej dalším výrobcům (shodně 9 %).

Tab. 20 Vývoj počtu registrovaných výrobců biopotravin (2008–2018)

Ukazatel	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Počet výrobců	345	395	404	422	448	471	506	542	607	674	750
Meziroční změna (%)	81,6	14,5	2,3	4,5	6,2	5,1	7,4	7,1	12,0	11,0	11,3
Počet (% podíl) skončených výrobců	14 (7,4)	26 (7,5)	56 (14,2)	55 (13,6)	43 (10,2)	40 (8,9)	37 (7,9)	40 (7,9)	32 (5,9)	42 (6,9)	30 (4,5)
Počet (% podíl) nových výrobců	169 (49,0)	76 (19,2)	65 (16,1)	73 (17,3)	69 (15,4)	63 (13,4)	72 (14,2)	76 (14,0)	97 (16,0)	109 (16,2)	105 (14,0)

Zdroj: MZe a REP (údaj k 31. 12. daného roku); zpracovala ČTPEZ.

¹⁰ Bio specialista je zde míněn jako výrobce zaměřený převážně nebo výhradně na výrobu biopotravin.

Tab. 21 Výrobci biopotravin dle druhu ekonomické aktivity v letech 2017 a 2018

Kód	Ekonomická aktivita (dle NACE) ¹⁾	Počet výrobců biopotravin ²⁾	
		2017	2018
10.1	Zpracování a konzervování masa a výroba masných výrobků	115	120
10.11	Zpracování a konzervování masa, kromě drůbežího	108	113
10.12	Zpracování a konzervování drůbežího masa	2	2
10.13	Výroba masných výrobků a výrobků z drůbežího masa	5	5
10.2	Zpracování a konzervování ryb, korýšů a měkkýšů	1	1
10.3	Zpracování a konzervování ovoce a zeleniny	109	111
10.31	Zpracování a konzervování brambor	5	5
10.32	Výroba ovocných a zeleninových šťáv	24	31
10.39	Ostatní zpracování a konzervování ovoce a zeleniny	80	75
10.4	Výroba rostlinných a živočišných olejů a tuků	20	20
10.41	Výroba olejů a tuků	20	20
10.42	Výroba margarínu a podobných jedlých tuků	0	0
10.5	Výroba mléčných výrobků	85	76
10.51	Zpracování mléka, výroba mléčných výrobků a sýrů	82	74
10.52	Výroba zmrzliny	3	2
10.6	Výroba mlýnských a škrobářských výrobků	39	38
10.61	Výroba mlýnských výrobků	36	35
10.62	Výroba škrobářských výrobků	3	3
10.7	Výroba pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků	25	29
10.71	Výroba pekařských a cukrářských výrobků, kromě trvanlivých	12	11
10.72	Výroba sucharů a sušenek; výroba trvanlivých cukrářských výrobků	10	14
10.73	Výroba makaronů, nudlí, kuskusu a podobných moučných výrobků	3	4
10.8	Výroba ostatních potravinářských výrobků	176	173
10.81	Výroba cukru	9	7
10.82	Výroba kakaa, čokolády a cukrovinek	14	13
10.83	Zpracování čaje a kávy	42	39
10.84	Výroba koření a aromatických výtažků	15	15
10.85	Výroba hotových pokrmů	7	7
10.86	Výroba homogenizovaných potravinářských přípravků a dietních potravin	3	3
10.89	Výroba ostatních potravinářských výrobků j. n.	86	89
11.0	Výroba nápojů	90	94
11.01	Destilace, rektifikace a míchání lihovin	1	1
11.02	Výroba vína z vinných hroznů	76	74
11.03	Výroba jablečného vína a jiných ovocných vín	2	2
11.04	Výroba ostatních nedestilovaných kvašených nápojů	0	0
11.05	Výroba piva	5	6
11.06	Výroba sladu	3	3
11.07	Výroba nealkoh. nápojů; stáčení minerálních a ostatních vod do lahví	3	7
21.20	Farmaceutické přípravky	2	0
82.92	Balící činnosti	12	11
x	Bez certifikátu	n.d.	77
Celkem		674	750

¹⁾ NACE- standardní klasifikace ekonomických činností pro statistické účely.

²⁾ Počty subjektů jsou stanoveny na základě přiřazení jedné hlavní činnosti subjektu (dle velikosti obrátu).

Zdroj: REP a kontrolní organizace (ABCERT AG, Biokont CZ, Bureau Veritas, KEZ); zpracovala ČTPEZ.

4.2 Počet faremních zpracovatelů

Z oficiálních údajů REP ke konci roku 2018 vyplývá, že z celkového počtu 750 registrovaných výrobců biopotravin bylo 251 současně registrováno i v kategorii ekozemědělec a provádělo zpracování bioproduktů v místě jejich produkce. Jinými slovy zhruba třetina výrobců jsou faremní zpracovatelé. Jejich podíl do roku 2014 každoročně vzrůstal (z 20 % v roce 2008 až na téměř 40 %), od té doby je naopak zaznamenán mírný pokles zejména díky rychlejšímu nárůstu počtu výrobců celkem.

Z pohledu registrovaných ekozemědělců je rozsah zpracování vlastních výrobků přímo na farmě stále na nízké úrovni a dlouhodobě stagnuje okolo 5 %. Vzhledem k tomu, že řada ekofarm má certifikovanou pouze zemědělskou produkci a již nikoli navazující zpracovatelské kapacity, lze předpokládat, že rozsah faremního zpracování na ekofarmách je vyšší. Naopak někteří certifikovaní faremní zpracovatelé svoji činnost ve skutečnosti vůbec neprovozují nebo jen v omezené míře dle poptávky spotřebitelů.

Díky úpravám legislativy ve prospěch faremního zpracování a prodeje malých množství ze dvora, vzniku poradenské organizace a obecně většímu povědomí o povinnostech a možnostech, počet farem (ekologických i konvenčních) snažících se uplatnit svoje výrobky přímo na trhu každoročně roste.

Faremní zpracovatelé se soustředí výhradně na český trh a biovýrobky jsou kromě prodeje přímo z farmy nejčastěji nabízeny ve specializovaných prodejnách biopotravin či na trzích, a to jak v regionu výrobce, tak ve větších městech. Distribuci zajišťují jednak sami výrobci, jednak se na ni podílí někteří regionální distributoři a velkoobchody.

Nejčastějším typem faremního zpracování se v roce 2018 stalo zpracování a prodej hovězího masa (nárůst na 65 subjektů), které přeskočilo do té doby vedoucí zpracování mléka a výrobu mléčných výrobků. Jako třetí typ zpracování na farmách dominuje výroba vína a každoročně narůstá také počet faremních zpracoven ovoce a zeleniny, viz Tab. 22.

Tab. 22 Počet a zaměření faremních zpracovatelů bioproduktů v letech 2017 a 2018

Kód	Výrobní zaměření (dle NACE ¹⁾)	Počet faremních zpracovatelů	
		2017	2018
10.1	Zpracované a konzervované maso a výrobky z masa	53	65
10.2	Zpracované a konzervované ryby, korýši a měkkýši	0	0
10.3	Zpracované a konzervované ovoce a zelenina	47	46
10.4	Rostlinné a živočišné oleje a tuky	2	3
10.5	Mléčné výrobky a zmrzlina	54	58
10.6	Mlýnské a škrobárenské výrobky	6	7
10.7	Pekařské, cukrářské a jiné moučné výrobky	1	2
10.8	Ostatní potravinářské výrobky	9	11
11.0	Nápoje	53	59
11.02	Víno z vinných hroznů	51	56
Celkem		225	251

¹⁾ NACE - standardní klasifikace ekonomických činností pro statistické účely.

Zdroj: REP a kontrolní organizace (ABCERT AG, Biokont CZ, Bureau Veritas, KEZ); zpracovala ČTPEZ.

5. OBCHOD S BIOPOTRAVINAMI

Celkový obrat s biopotravinami českých subjektů včetně vývozu dosáhl v roce 2017 přibližně 5,7 mld. Kč. Z toho spotřebitelé v České republice utratili za biopotraviny 3,33 mld. Kč, což představuje 30,5% meziroční nárůst. Vývoz biopotravin vzrostl na cca 2,37 mld. Kč (z toho však 18 % připadá na reexport). Průměrná roční spotřeba na obyvatele vzrostla na 314 Kč a podíl biopotravin na celkové spotřebě potravin a nápojů dosáhl 1,17 % (viz Tab. 23). Jen pro srovnání průměr EU činil 67 eur.

Objem dovozu finálních biopotravin realizovaný distributory a maloobchodními řetězci, který byl prodán na českém trhu, je odhadován v roce 2017 na 1 530 mil. Kč, což představuje 46% podíl na maloobchodním obratu v ČR. Po započtení objemu dovozu, který realizují tzv. „mix“ subjekty¹¹ a které do ČR dovezly finální biopotraviny za dalších zhruba 361 mil. Kč, vzroste podíl dovozových biopotravin na českém trhu na 57 % maloobchodního obratu, což je údaj srovnatelný s před-

chozím rokem. Pokud by byl započítán navíc i objem dovozu bioproduktů či biopotravin, které jsou na území ČR dále zpracovávány (tj. dovoz bio surovin a bio polotovarů), podíl biopotravin ze zahraničí ještě vzroste.

5.1 Poptávka po biopotravinách

Struktura hlavních kategorií biopotravin je dlouhodobě stabilní. Největší zájem je o „Ostatní zpracované potraviny“ (36% podíl), přičemž téměř polovinu tvoří hotové pokrmy (vč. dětské výživy) a ostatní zpracované biopotraviny zahrnující zejména doplňky stravy; pětinu představuje zpracovaná káva a čaje a druhou pětinu tvoří společně koření a kategorie kakao, čokoláda a cukrovinky. Druhou příčku obsadila nově kategorie „Ovoce a zelenina“ s 23% podílem, která vystřídala kategorii „Mléko a mléčné výrobky“ (18 %), ta zaujmula třetí příčku (viz Tab. 24).

Tab. 23 Vývoj trhu biopotravin v ČR (2007–2017)

Ukazatel	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Celkový obrat s biopotravinami včetně vývozu (mld. Kč)	1,39	1,95	1,98	2,10	2,24	2,40	2,72	3,19	3,73	4,19	5,70
Vývoz (mld. Kč)	0,10	0,15	0,37	0,51	0,57	0,62	0,77	1,17	1,48	1,64	2,37
Spotřeba biopotravin v ČR (mld. Kč)	1,29	1,80	1,61	1,60	1,67	1,78	1,95	2,02	2,25	2,55	3,33
Meziroční změna obratu biopotravin (%)	70	40	-10	-1	4,6	6,7	9,5	3,9	11,4	13,5	30,5
Podíl na celkové spotřebě potravin a nápojů (%)	0,55	0,75	0,65	0,63	0,65	0,66	0,71	0,72	0,81	0,90	1,17
Spotřeba na obyvatele a rok (Kč)	126	176	154	151	158	169	185	191	213	241	314
Podíl dovozu na obratu biopotravin (%)	62	57	n. d.	46	46/ 60*	46/ 60*	46/ 57*	43/ 49*	39/ 62*	46/ 60*	46/ 57*
Podíl řetězců na obratu biopotravin (%)	68	74	68	67	64	64	64	55	61	62	58

* Podíl dovozu distributorů / podíl dovozu distributorů a „mix“ subjektů.

Zdroj: Green marketing pro roky 2007–2008, Statistická šetření ÚZEI pro roky 2009–2017.

Tab. 24 Podíl hlavních kategorií potravin na celkovém obratu biopotravin (2007–2017)

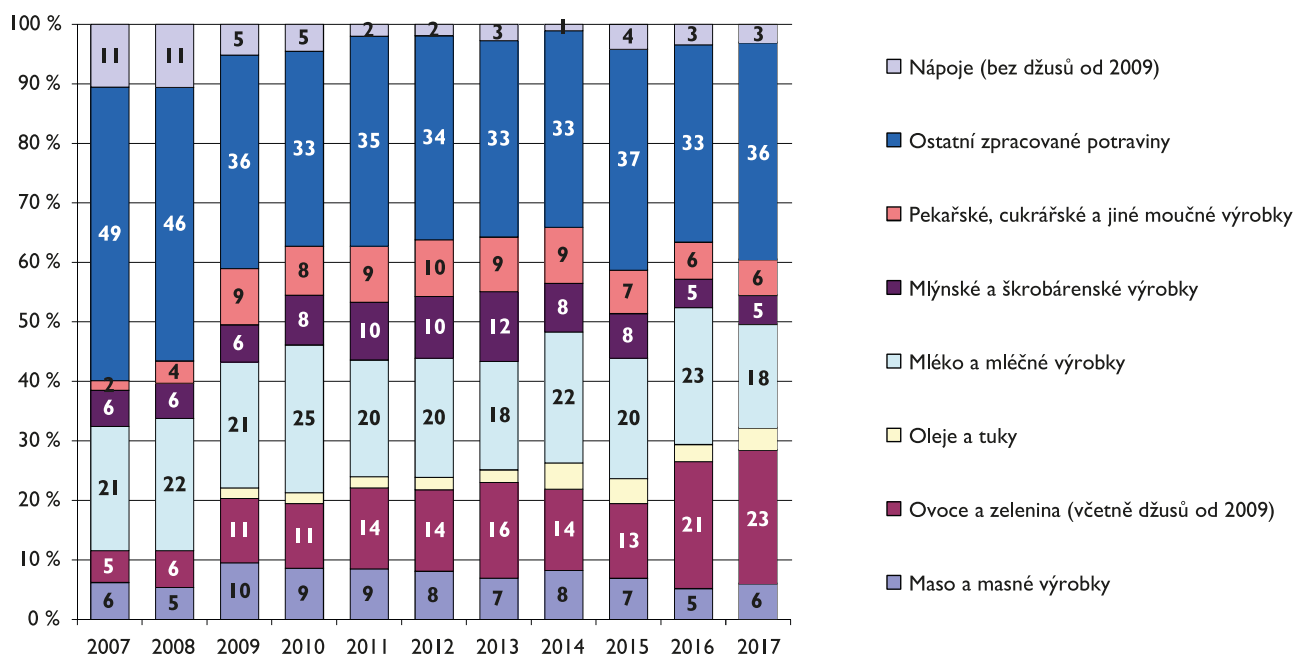
Hlavní kategorie potravin	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
	podíl kategorie potravin (%)										
Maso a masné výrobky	6,2	5,4	9,5	8,6	8,5	8,1	6,9	8,2	6,9	5,1	5,9
Ovoce a zelenina ¹⁾	5,4	6,2	10,8	10,8	13,6	13,7	16,1	13,7	12,6	21,3	22,5
Oleje a tuky	x	x	1,8	1,9	1,9	2,1	2,1	4,4	4,2	2,9	3,6
Mléko a mléčné výrobky	20,9	22,2	21,1	24,8	19,6	20,0	18,2	22,0	20,0	23,0	17,5
Mlýnské a škrobárenské výrobky	6,0	5,9	6,3	8,4	9,7	10,4	11,7	8,2	7,5	4,8	4,9
Pekařské, cukrářské a jiné moučné výrobky	1,6	3,8	9,4	8,2	9,4	9,5	9,2	9,4	7,3	6,2	5,9
Ostatní zpracované potraviny	49,3	45,9	35,9	32,8	35,3	34,3	33,0	33,0	37,1	33,2	36,4
Nápoje ¹⁾	10,6	10,6	5,2	4,5	2,0	1,9	2,7	1,1	4,2	3,4	3,3
Celkem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

¹⁾ Do roku 2008 jsou ovocné/zeleninové džusy a šťávy zahrnovány do kategorie Nápoje, od roku 2009 jsou součástí kategorie Ovoce a zelenina.

Zdroj: Green marketing pro roky 2007–2008, Statistická šetření ÚZEI pro roky 2009–2017.

¹¹⁾ Tzv. „mix“ subjekty představují společnosti realizující jak distribuci biopotravin jiných dodavatelů, tak souběžně výrobu vlastních výrobků.

Graf 5 Podíl hlavních kategorií potravin na celkovém obrátu biopotravin (2007–2017)

Zdroj: Green marketing pro roky 2007–2008, Statistická šetření ÚZEI pro roky 2009–2017.

5.2 Způsob distribuce biopotravin

Nejvíce biopotravin nakupují čeští spotřebitelé tradičně v maloobchodních řetězcích (41 %, tj. 1,35 mld. Kč v roce 2017), na druhém místě pak prostřednictvím drogistických řetězců – zejména v dm drogerii (18 %, 583 mil. Kč) a dále nově přes e-shopy (14 %, tj. 469 mil. Kč). Podíl prodeje přes e-shopy na obratu biopotravin se v roce 2017 více než zdvojnásobil a stává se významným obvytým místem. Rychlý meziroční nárůst byl způsoben zejména zavedením povinné registrace e-shopů do registru ekologických podnikatelů. K meziročnímu zvýšení došlo i u prodejen zdravé výživy, ovšem pouze v absolutním vyjádření (419 mil. Kč a 12,6% podíl). K nárůstu prodejů biopotravin došlo

i v ostatních obvytých kanálech jako jsou lékárny, gastronomie a nezávislé prodejny, jejich podíl na obratu prodeje biopotravin však zůstává pod hranicí 4 % (Tab. 25).

Export biopotravin

Z celkového obratu za biopotravinu (5,70 mld. Kč) realizovaného českými subjekty v roce 2017 bylo téměř 42 % exportováno (zboží za 2,37 mld. Kč). Podobně vysoký podíl byl dosažen i v předchozích třech letech. V roce 2017 hodnota reexportu dosáhla 216 mil. Kč (tj. 18 % objemu vývozu). Mezi největší exportéry patřily ED & F Man Ingredients s. r. o., RACIO, s. r. o., Lifefood Czech Republic s. r. o., Družstvo ČESKÉ BIOMLÉKO, Sonnentor, s. r. o. a SOLEX AGRO, s. r. o., kteří společně tvoří více než 60 % celkového vývozu.

Tab. 25 Podíl hlavních obvytých míst na celkovém obratu biopotravin (2007–2017)

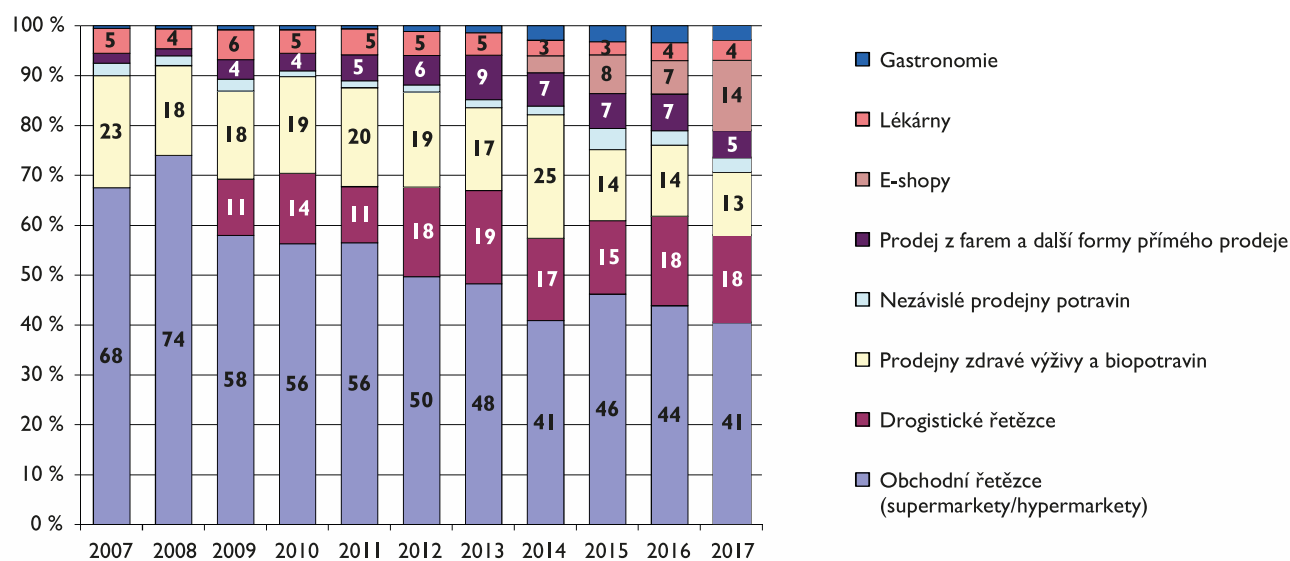
Obvytý místo v ČR	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2016
	podíl obvytého místa v ČR (%)											(mil. Kč)
Supermarkety/ hypermarkety ¹⁾	67,5	74,0	69,2	70,4	67,8	67,7	67,0	57,4	60,9	61,8	58,0	1 933
z toho drogerie	x	x	11,2	14,1	11,3	18,0	18,7	16,5	14,7	17,9	17,5	583
Prodejny zdravé výživy a biopotravin	22,5	18,0	17,7	19,4	19,8	19,0	16,6	24,8	14,3	14,3	12,6	419
Nezávislé prodejny potravin	2,5	2,0	2,4	1,2	1,4	1,4	1,6	1,7	4,2	2,9	3,0	101
Faremní a ostatní přímý prodej	2,0	1,4	3,9	3,5	5,2	5,9	8,9	6,7	7,0	7,3	5,4	179
E-shopy ²⁾	x	x	x	x	x	x	x	3,4	7,8	6,7	14,1	469
Lékárny	5,0	4,0	6,0	4,7	5,2	4,8	4,5	3,1	2,6	3,6	3,9	129
Gastronomie	0,5	0,6	0,8	0,8	0,6	1,1	1,4	2,9	3,2	3,4	3,0	100
Celkem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	3 331

¹⁾ Součástí kategorie „Supermarkety/ hypermarkety“ jsou i drogistické řetězce (drogerie).

²⁾ Z důvodu nárůstu prodejů přes e-shopy, které byly dříve součástí kategorie Faremní a ostatní přímý prodej, jsou údaje pro tuto kategorii uváděny od roku 2014 odděleně.

Zdroj: Green marketing pro roky 2007–2008, Statistická šetření ÚZEI pro roky 2009–2017.

Graf 6 Podíl hlavních obvytých míst na celkovém obratu biopotravin (2007–2017)

Pozn.: Od roku 2009 jsou samostatně uváděny údaje pro drogistické řetězce.

Zdroj: Green marketing pro roky 2007–2008, Statistická šetření ÚZEI pro roky 2009–2017.

5.3 Mezinárodní srovnání¹²

Celosvětový trh s biopotravinami v roce 2017 překonal hranici 92 mld. eur a vykázal meziroční nárůst 9 % (84 mld. eur v roce 2016). Ještě dynamičtěji se vyvíjí biotrh v Evropě, kde řada zemí ohlásila další dvouciferný nárůst. Celkově evropský biotrh narostl meziročně o dalších 10,5 % (růst 10,9 % vykazala Evropská unie).

Evropa s obratem 37,3 mld. eur tvoří 41% podíl na světovém biotruhu. Více než 43 mld. eur za biopotraviny utratí spotřebitelé v Severní Americe (47% podíl na světovém biotruhu). Desetiprocentní podíl na trhu s biopotravinami připadá na Asii, o zbylá dvě procenta se dělí Oceánie, Afrika a Jižní Amerika.

Mezi deset zemí s největšími tržbami za biopotraviny patřily v roce 2017 (uváděno v eurech) USA (40 011 mil.), Německo (10 040 mil.), Francie (7 921 mil.), Čína (7 644 mil.), Itálie (3 137 mil.), Kanada (3 002 mil.), Švýcarsko (2 435 mil.), Švédsko (2 366 mil.), Spojené království (2 307 mil.) a Španělsko (1 903 mil.). Prvních pět zemí přitom tvoří zhruba 75 % světového trhu.

Odišné pořadí zemí získáme, jestliže srovnáme podíl biopotravin na celkové spotřebě potravin a nápojů. Stejně jako v minulých letech největšího podílu dosáhlo Dánsko (13,3 %), následovalo Švédsko (9,1 %), Švýcarsko (9,0 %), Rakousko (8,6 %) a Lucembursko (7,3 %). U řady kategorií potravin je však zastoupení bioproduktů mnohem vyšší. Např. biovejce dosahují v Dánsku a ve Francii cca 30% podíl na celkovém prodeji vajec; v zemích jako Švýcarsko, Rakousko, Švédsko a Dánsko dosahuje prodej biozeleniny

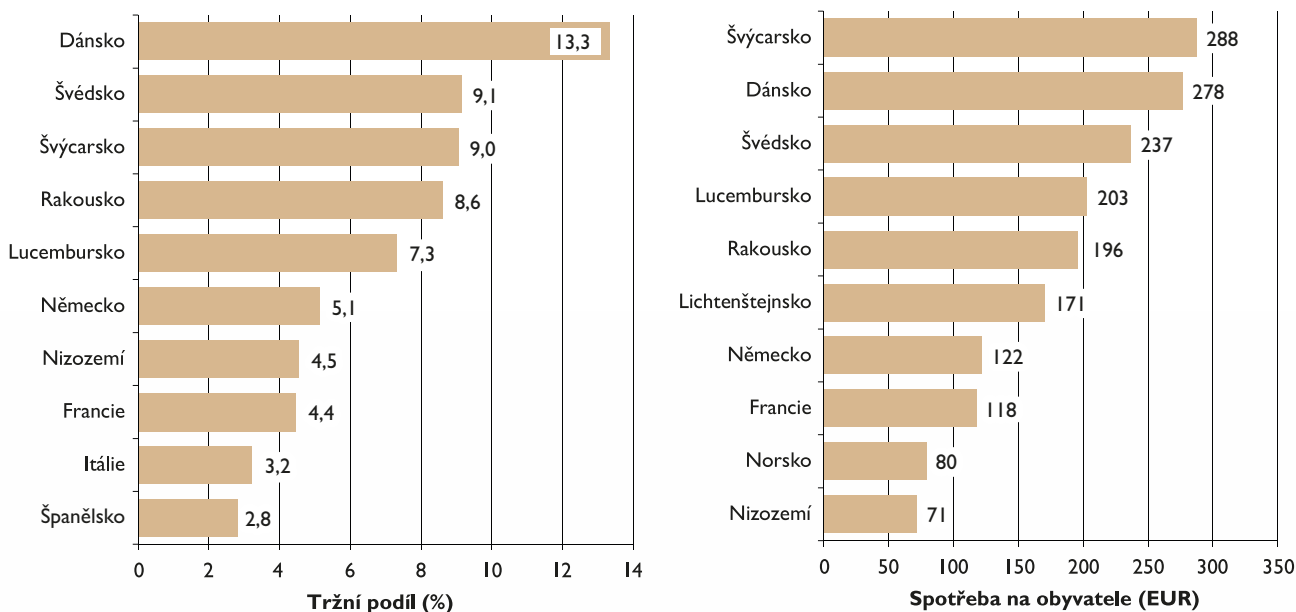
více než 10% podíl – z toho čerstvá mrkev v biokvalitě tvoří téměř 30 % trhu v Německu. Vysoké zastoupení prodeje v biokvalitě má také čerstvé mléko, v řadě zemí okolo 10 % (Švédsko a Švýcarsko), v Dánsku dosahuje biomléko až 30% podílu na celkovém prodeji mléka. U vybraných produktů je dosahován i vyšší podíl prodeje v biokvalitě, např. v Dánsku bio ovesné vločky tvoří více než 52 % trhu, v Německu biochléb (organic savoury bread) dokonce 59 % trhu.

Podíl biopotravin na největších biotruzích Evropy představuje 5,1 % v Německu, 4,4 % ve Francii a 3,2 % v Itálii. Podíl spotřeby biopotravin v ČR se pohybuje okolo 1,2 %.

Nejvyšší roční spotřebu biopotravin na obyvatele vykazuje dlouhodobě Švýcarsko (288 eur), následované Dánskem (278 eur), Švédskem (237 eur) a Lucemburskem (203 eur) viz Graf 7. Průměrný Evropan utratí za biopotraviny zhruba 47 eur ročně (67 eur v EU); za posledních deset let se spotřeba na obyvatele zdvojnásobila. Nové členské země zatím ve spotřebě biopotravin zaostávají. Průměrná roční spotřeba na osobu v zemích EU13 se pohybuje okolo 6 eur, nejvyšší je v Estonsku (32 eur) a ve Slovinsku (27 eur). V ČR se spotřeba biopotravin na obyvatele a rok pohybuje okolo 12 eur.

Trh biopotravin v Evropě stabilně narůstá (viz Graf 8), za posledních deset let došlo k zdvojnásobení spotřeby biopotravin. V roce 2017 zaznamenala Evropa potřetí dvouciferný nárůst (10,5 %) od roku 2008, kdy ji zasáhla finanční krize. Růst biotruhu ohlásila většina zemí v šetření, nejvyšší nárůst zaznamenala Francie (o 18 %), Španělsko (16 %), Lichtenštejnsko a Dánsko (shodně 15 %).

Graf 7 Přehled 10 evropských zemí s nejvyšším podílem biopotravin na celkové spotřebě potravin a nápojů a nejvyšší roční spotřebou biopotravin na obyvatele (eur), 2017

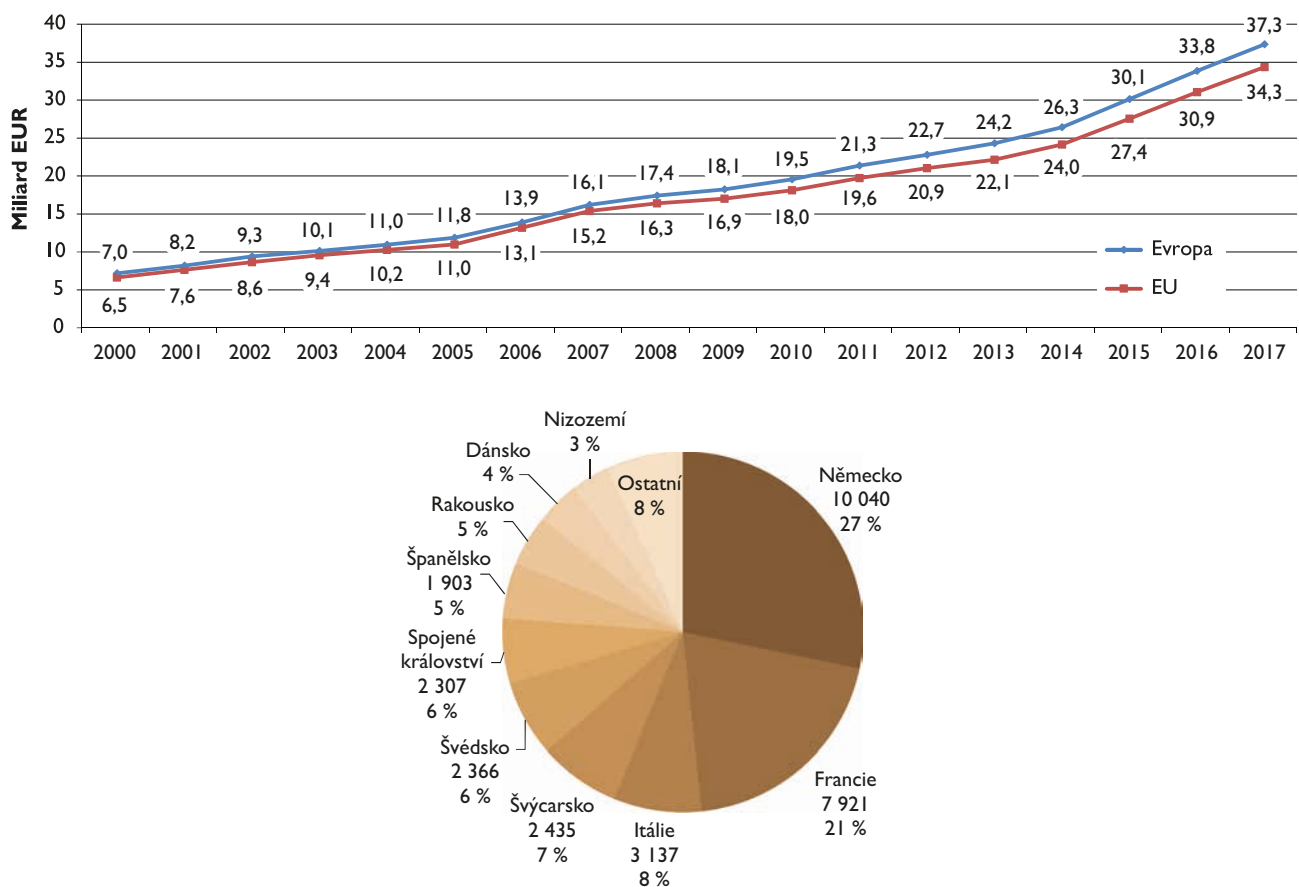
Zdroj: FiBL-AMI surveys 2019.

¹² Zdroj: Willer, Helga and Julia Lernoud (Eds.) (2018) The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2018. Research Institute of Organic Agriculture (FiBL), Frick, and IFOAM – Organics International, Bonn.

V Evropě se prodej biopotravin soustřeďuje zejména v západní Evropě. Největší trh biopotravin má Německo a představuje téměř 30 % celkového evropského obrátu za biopotraviny. Spolu s Francií, Itálií a Švýcarskem tvoří téměř dvě třetiny celkového obrátu (viz Graf 8). Trh biopotravin ve střední a východní Evropě je malý a roztržitý, avšak je zaznamenáván významný růst. Podobně jako v jižní Evropě jsou zde bioprodukty převážně exportovány a dováženy

jsou hotové biopotraviny ze západní Evropy. Z nových členských zemí EU má největší trh biopotravin Polsko (235 mil. eur). Druhým největším trhem je dle dostupných údajů trh ČR s obrátem cca 123 mil. eur v roce 2017. Obecně stále platí, že za nákupem biopotravin stojí malá skupina spotřebitelů, proto je snahou nejen rozšiřovat bioprodukcí, ale zejména rozšiřovat spotřebitelskou poptávku po biopotravinách.

Graf 8 Vývoj trhu biopotravin v Evropě a v EU (2004–2017) a zastoupení nejvýznamnějších evropských zemí na trhu biopotravin (%), 2017

Zdroj: FiBL-AMI surveys 2006–2019 a OrganicDataNetwork Surveys 2013–2015.

6. PODPORA EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ A VÝROBY BIOPOTRAVIN

6.1 Vývoj finančních podpor ze strany státu v EZ

První finanční prostředky na podporu vzniku ekologicky hospodařících podniků byly uvolněny již v letech 1990 až 1992. Nicméně prvním uceleným dotačním programem byla až podpora spuštěná v roce 1998, která byla do roku 2003 poskytována na základě nařízení vlády, kterým se stanovily podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství.

Po vstupu do Evropské unie v roce 2004 bylo ekologické zemědělství zařazeno do tzv. agroenvironmentálních opatření (AEO), a to jak v prvním programovém období 2004–2006, tak v druhém programovém období 2007–2013. Od roku 2007 byla podpora ekologickým zemědělcům vyplácena v rámci Osy II Programu rozvoje venkova (PRV) (2007–2013) pod titulem „EZ“, který společně s titulem pro integrovanou produkci spadal pod podopatření „Postupy šetrné k životnímu prostředí“ v rámci AEO. V rámci tohoto titulu byla ekozemědělcům vyplácena náhrada za ekonomické ztráty vzniklé tímto systémem hospodaření. Platba byla poskytována na plochu ekologicky obhospodařované půdy

s diferenciací dle užití ploch (tj. pěstovaných kultur). Shodnou výši plateb obdrželi ekozemědělci i na plochy v přechodném období. Výše plateb byla stanovena fixně v EUR na celé období let 2007–2013 a skutečná výše platby v Kč se pak každoročně lišila v závislosti na uplatněném směnném kurzu. Detailní podmínky poskytování dotací do EZ v daném období řešilo nařízení vlády č. 79/2007 Sb., o provádění AEO, ve znění pozdějších předpisů.

Zároveň byli ekologičtí zemědělci bodově zvýhodněni při žádostech o podporu z „Operačního programu Zemědělství“ v prvním programovém období a od roku 2007 byli bodově zvýhodněni ekologičtí zemědělci i výrobci biopotravin u pěti vybraných opatření v rámci Osy I a Osy III PRV (2007–2013). Tím subjekty registrované v EZ získaly mnohem vyšší šanci, že jejich projekt bude schválen a financován.

Od roku 2014 je v platnosti nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1305/2013, které určuje podmínky poskytování finančních prostředků na rozvoj venkova v období 2014–2020. Vzhledem ke zpoždění schvalování tohoto nařízení byl rok 2014 rokem přechodným, kdy zůstaly v platnosti podmínky původního PRV a až od roku 2015 se pro zemědělce otevřela možnost vstupu do nových závazků opatření

„Ekologické zemědělství“ v rámci nového PRV. Nově bylo opatření „EZ“ odděleno od Agroenvironmentálně-klimatických opatření a došlo i k dílčím úpravám v nabídce titulů a v podmínkách plnění závazků.

Od roku 2004 je rozvoj EZ podporován také prostřednictvím akčního plánu pro EZ. V současné době je implementován třetí Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2016–2020 (AP), který byl schválen vládou v listopadu 2015. Tento základní strategický dokument rozvoje ekozemědělství, který má většina členských států Evropské unie, navázal na akční plán pro léta 2011–2015.

6.2 Základní dotace na plochu

V roce 2018 pokračovala možnost pro nově registrované ekologické zemědělce vstupovat do závazků v rámci opatření „EZ“ v PRV (2014–2020). Podpora v roce 2018 byla vyplácena obdobně jako v předchozích třech letech, tj. dle užití půdy a dále s rozlišením plateb pro období konverze a pro období již plně v režimu EZ. Detailní podmínky poskytování dotací do EZ uvádí nařízení vlády č. 76/2015 Sb., o podmínkách provádění opatření ekologického zemědělství, ve znění pozdějších předpisů.

Výše plateb je stanovena fixně v EUR na celé období let 2014–2020 (resp. 2015–2020) viz Tab. 26 a konkrétní výše platby v Kč se pak každoročně liší v závislosti na uplatněném směnném kurzu. V roce 2018 činil směnný kurz 25,535 Kč/EUR.

Od roku 2004, kdy byla podpora EZ poskytována na 4 tituly (travní porosty, orná půda, zelenina a speciální byliny a trvalé kultury zahrnující vinice, sady a chmelnice),

se nabídka v roce 2015 rozšířila o další 3 tituly na orné půdě: pěstování trav na semeno, dočasný travní porost na orné půdě a dočasný úhor; v rámci trvalých kultur vznikl samostatný titul pro vinice a chmelnice, nový titul pro krajinnotvorný sad (jiná trvalá kultura) a zachovány byly oba tituly pro ovocné sady (intenzivní a ostatní) implementované od roku 2010. Naopak se zavedením podmínky podpory pouze pro uzavřené ekofarmy bez souběhu produkce v rostlinné výrobě byl zrušen titul podporující nižší sazbu travní porosty ekofarem se souběhem platný od roku 2008.

V roce 2016 byl doplněn titul pěstování jahodníku. V roce 2018 proběhla revize a mírné snížení výše plateb u titulu ovocné sady – ostatní z důvodu vypuštění podmínky ponechání 5–15 % plochy bez mechanické údržby v těchto sádkách.

V roce 2018 bylo podáno 6 164 žádostí¹³ o podporu EZ na plochu přes 511 tis. ha (tj. 98 % veškeré plochy zařazené v EZ ke konci roku 2017). Zažádáno bylo o 1 383 mil. Kč, což představuje meziroční pokles o 0,6 % (cca 8 mil. Kč), viz Graf 9. Tento pokles je dán změnou směnného kurzu pro rok 2018, naopak plocha, na kterou jsou podávány žádosti o dotaci, vzrostla.

Proti roku 2006, kdy bylo žádáno o zhruba 300 mil. Kč, vzrostl objem dotací téměř 4,5 krát. Toto navýšení bylo způsobeno jak růstem výměry podporovaných ploch v EZ, tak navýšením plateb na hektar, přičemž růst ploch má v posledních letech významnější vliv. Průměrná platba v EZ kolísá od roku 2009 v rozmezí 2 700 až 2 850 Kč/ha (2 705 Kč/ha v roce 2018) a proti roku 2006 se více než zdvojnásobila (1 300 Kč/ha v letech 2004–2006).

Tab. 26 Srovnání výše plateb na hektar v EZ dle PRV 2014–2020 a PRV 2007–2013

Užití půdy	Hospodaření/dotace	Výše sazby (EUR/ha)		
		2018 (přechodné období)	2018 (ekologická produkce)	2014
Trvalý travní porost	Trvalý travní porost ¹⁾	84	83	71 / 89
Orná půda	Pěstování zeleniny nebo speciálních bylin	536	466	564
	Pěstování jahodníku	669	583	x
	Pěstování trav na semeno	265	180	x
	Pěstování ostatních plodin	245	180	155
	Travní porost	79	69	x
	Úhor	34	29	x
Trvalá kultura	Ovocný sad – intenzivní	825	779	849
	Ovocný sad – ostatní	419	417	510
	Vinice	900	845	849
	Chmelnice	900	845	849
	Jiná trvalá kultura – s ekologicky významným prvkem krajinnotvorný sad	165	165	x

¹⁾ Vyšší platba na travní porosty (89 EUR/ha) uvedená v roce 2014 byla zavedena od roku 2008 pro ekofarmy obhospodařující veškerou plochu v EZ, tedy bez souběhu s konvencí.

Zdroj: Program rozvoje venkova 2007–2013 a Program rozvoje venkova 2014–2020 pro rok 2018.

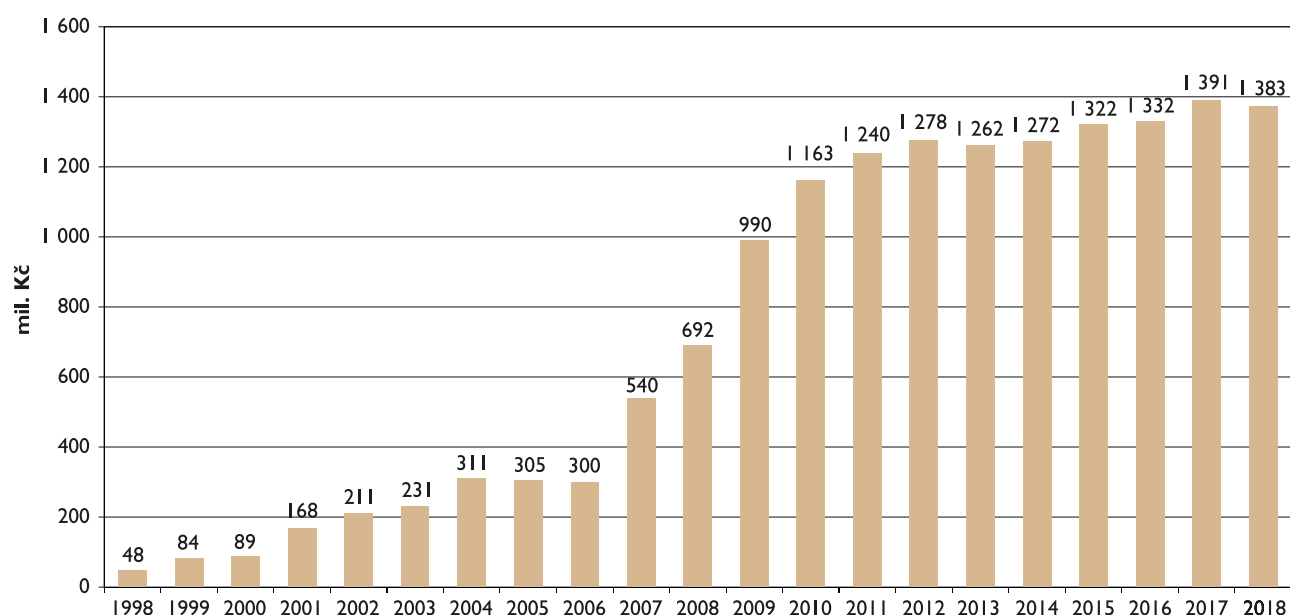
¹³ Jedná se o součet žádostí v jednotlivých titulech, nikoli o jednotnou žádost.

Tab. 27 Srovnání požadované výměry a finančních prostředků a průměrné sazby na hektar v EZ v roce 2017 a 2018

Užití půdy	Zažádaná výměra (ha)						Zažádané finanční prostředky (v tis. Kč)						Průměrná sazba na ha (v Kč) ¹⁾						
	2017			2018			2017			2018			2017			2018			
	PO	EZ		PO	EZ		PO	EZ		PO	EZ		PO	EZ		PO	EZ		
Trvalý travní porost	24 103	396 983		20 751	409 340		54 708	890 330		44 509	867 550		2 270	2 243		2 270	2 243		2 119
OP – Pěstování zeleniny nebo speciálních bylin	1 152	2 695		1 310	2 712		16 687	33 939		17 941	32 277		14 483	12 592		14 483	12 592		11 899
OP – Pěstování jahodníku	0	1		2	0		0	12		28	5		18 077	15 753		18 077	15 753		14 887
OP – Pěstování trav na semeno	99	105		233	93		712	512		1 581	430		7 161	4 864		7 161	4 864		4 596
OP – Pěstování ostatních plodin	9 190	50 386		12 999	55 454		60 844	245 069		81 327	254 884		6 620	4 864		6 620	4 864		4 596
OP – Travní porost	697	2 136		738	2 285		1 488	3 983		1 490	4 027		2 135	1 864		2 135	1 864		1 762
OP – Úhor	23	13		3	2		21	10		3	2		919	784		919	784		741
TK – Ovocný sad – intenzivní	432	1 373		196	1 570		9 724	28 914		4 140	31 242		22 292	21 049		22 292	21 049		19 892
TK – Ovocný sad – ostatní	273	1 509		214	1 484		3 136	17 296		2 290	15 812		11 457	11 457		11 457	11 457		10 648
TK – Vínice	115	710		71	801		2 805	16 221		1 642	17 289		24 319	22 833		24 319	22 833		21 577
TK – Chmelnice	0	5		0	6		0	112		0	142		24 319	22 833		24 319	22 833		21 577
TK – Jiná trvalá kultura – krajinnotvorný sad	140	755		110	847		625	3 368		464	3 569		4 458	4 458		4 458	4 458		4 213
CELKEM	36 224	456 671		36 627	474 594		150 750	1 239 765		155 415	1 227 229		4 162	2 715		4 162	2 715		2 586
CELKEM	492 895			511 221			1 390 515			1 382 644			2 821			2 821			2 705

¹⁾ Směnný kurz pro rok 2018 činil 25,535 Kč/EUR, pro rok 2017 činil 27,021 Kč/EUR.

Zdroj: MZe; zpracovala ČTPEZ.

Graf 9 Vývoj dotací v EZ (1998–2018)

Pozn.: Celková podpora představuje od roku 2004 objem zažádaných namísto do té doby uváděných vyplacených dotací, které jsou vyplaceny vždy v průběhu následujícího roku.

Zdroj: MZe; zpracovala ČTPEZ.

6.3 Další opatření PRV

S ohledem na nízkou produkci biopotravin v ČR se MZe rozhodlo od roku 2007 zvýhodnit výrobce biopotravin a ekologické zemědělce u vybraných opatření PRV při bodovém hodnocení podaných projektů. V rámci výzev pro rok 2018 se jednalo o podporu v těchto operacích: 4.1.1 Investice do zemědělských podniků, 4.2.1 Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů, 6.1.1 Zahájení činnosti mladých zemědělců, 6.4.1 Investice do nezemědělských činností, 6.4.2 Podpora agroturistiky, 16.2.1 Podpora vývoje nových produktů, postupů a technologií při zpracování zemědělských produktů a jejich uvádění na trh, 16.3.1 Sdílení zařízení a zdrojů, 16.4.1 Horizontální a vertikální spolupráce mezi účastníky krátkých dodavatelských řetězců a místních trhů.

Podmínky výběru projektů a poskytnuté bodového zvýhodnění jsou každoročně upravovány a jsou stanoveny v tzv. „Pravidlech, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotace na projekt PRV 2014–2020“.

V rámci těchto operací byla v roce 2018 třetina (32,6 %) schválených žádostí podána subjekty registrovanými v EZ, a to s požadavkem o dotaci ve výši 730,3 mil. Kč, což představuje necelou pětinu (18,2 %) všech dotací (viz Tab. 28).

K nejčastěji využívané operaci z pohledu podílu schválených žádostí od subjektů čerpajících zvýhodnění za EZ na jejich celkovém počtu patřila „Podpora agroturistiky“ (73% podíl) následovaná operacemi „Investice do zemědělských podniků“ a „Zahájení činnosti mladých zemědělců“ obě s více než třetinovým podílem schválených žádostí. Operace „Podpora agroturistiky“ dominovala v roce 2018 i z pohledu podílu na celkové požadované výši dotací.

Absolutně nejvyšší počet žádostí i objem finančních prostředků byl stejně jako v předchozím roce realizován prostřednictvím operace „Investice do zemědělských podniků“, a to jak pro subjekty uplatňující bodové zvýhodnění za EZ, tak celkově v rámci PRV. Naopak u operací – 16.2.1 Podpora vývoje nových produktů, postupů a technologií při zpracování zemědělských produktů a jejich uvádění na trh a 16.3.1 Sdílení zařízení a zdrojů byl počet schválených žádostí minimální.

Tab. 28 Počet schválených projektů a požadovaná výše dotace u bodově zvýhodněných opatření PRV v roce 2018

Operace PRV 2014–2020 ²⁾	Počet schválených žádostí	Požadovaná výše dotace (tis. Kč) ¹⁾	Z toho subjekty uplatňující bodové zvýhodnění za EZ			
			Počet schválených žádostí		Požadovaná výše dotace	
			(abs.)	(%)	(tis. Kč)	(%)
Investice do zemědělských podniků	1 612	2 468 171	568	35,2	375 158	15,2
Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů	313	649 719	61	19,5	65 774	10,1
Zahájení činnosti mladých zemědělců	296	355 200	100	33,8	120 000	33,8
Investice do nezemědělských činností	181	221 642	49	27,1	61 932	27,9
Podpora agroturistiky	37	90 890	27	73,0	68 666	75,5
Podpora vývoje nových produktů, postupů a technologií při zpracování zemědělských produktů a jejich uvádění na trh	23	160 038	1	4,3	25 000	15,6
Sdílení zařízení a zdrojů	23	59 658	4	17,4	13 734	23,0
Celkem	2 485	4 005 318	810	32,6	730 263	18,2

¹⁾ Požadovaná výše dotace je chápána jako výše finančních prostředků požadovaných po státu (tj. jen část z celkové investice, protože dotace kryje jen určité % vynaložených nákladů). V tabulce se neptáme na skutečně vyplacené finanční prostředky, protože k jejich čerpání dochází po realizaci investice a v různých dobách.

²⁾ Opatření 16.4.1 Horizontální a vertikální spolupráce mezi účastníky krátkých dodavatelských řetězců a místních trhů bylo v roce 2018 spuštěno, avšak proces schvalování žádostí probíhá a údaje nejsou zatím k dispozici.

Zdroj: Odbor Řídící orgán PRV MZe; zpracovala ČTPEZ; stav ke dni 31. 5. 2019.

6.4 Národní dotace

V rámci národních dotací je, dle Zásad, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotací na základě §1, §2 a §2d zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, poskytována podpora na činnost **České technologické platformy pro ekologické zemědělství (dotační titul 10.E.c.** v rámci Podpor technologických platforem v působnosti rezortu MZe). V roce 2018 byla činnost Platformy podpořena částkou 2 000 000 Kč. Účelem dotace je podpora činnosti Platformy zaměřená na podporu funkčnosti, budování vnitřní struktury, personálního zajištění a zapojení do národních i evropských struktur. Platforma se zaměřuje na informační a propagační činnost sloužící k propagaci cílů, aktivit a výsledků práce platformy, včetně zajištění přenosu informací mezi vědou, výzkumem a zemědělskou a podnikatelskou praxí z oblasti ekologického zemědělství a produkce (detail činnosti platformy v roce 2018 viz kapitola 8.4).

Od roku 2015 je v rámci opatření **10.D. Podpora evropské integrace nevládních organizací** poskytována dotace umožňující českým zástupcům členství a pravidelnou účast na jednáních hlavní mezinárodní organizace pro EZ – IFOAM EU Group. V roce 2018 byla za tímto účelem vyplacena dotace PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců ve výši 230 734 Kč.

Od roku 2015 je poskytována podpora dle titulu **9.A.b.4.i) Podpora zajištění samostatných odrůdových zkoušek registrovaných odrůd polních plodin**, za účelem zajistit získání a šíření informací o pěstitelských vlastnostech registrovaných odrůd polních plodin, které jsou následně publikovány. Účelem dotace je podpora realizace

odřůdových zkoušek pšenice ozimé a jarní a ječmene jarního nesladovnického v režimu ekologického zemědělství pro účely poskytování informací zemědělské veřejnosti, a to do maximální výše 42 000 Kč na 1 odrůdu po předání výsledků zkoušek Ústřednímu kontrolnímu a zkušebnímu ústavu zemědělskému (ÚKZÚZ). V rámci tohoto titulu byla v roce 2018 poskytnuta podpora ve výši 882 000 Kč příjemci dotace PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců.

Dále je z národních dotací poskytována vystavovatelům **podpora účasti na mezinárodních veletrzích a výstavách v zahraničí (opatření 9.H.)**. Dotace se vztahuje na úhradu pronájmu výstavní plochy, registračního poplatku, jedné zpáteční letenky do veletržní destinace a na výstavbu stánku v případě, že jde o veletrh či výstavu bez oficiální účasti MZe. V roce 2018 se podpora týkala zejména účasti českých vystavovatelů na největším světovém veletrhu biopotravin Biofach, a to v rámci dotačního podprogramu 9.H.a, kdy bylo vyplaceno celkem 1 016 773 Kč. Dále byla v roce 2018 vyplacena dotace žadatelům na výstavy Natexpo Paris ve výši 166 875 Kč, Organic and Natural Products Expo London ve výši 174 499 Kč a Nature Food Lodz 2017 ve výši 18 523 Kč. Uvedené výstavy byly podpořeny v rámci dotačního podprogramu 9.H.b. a jednalo se o výstavy zaměřené na bioprodukty.

V roce 2018 byly z národních dotací čerpány finanční prostředky v souvislosti s podporou ekologického zemědělství také v **oblasti poradenství a vzdělávání**. V rámci **dotačního programu 9.F.e. Regionální přenos informací** bylo vyplaceno PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců 841 195 Kč. V rámci dotačního programu **9.F.i. Odborné konzultace** byly poskytnuty konzultace v oblasti ekologického zemědělství u příjemce podpory Jihočeská univerzita

v Českých Budějovicích, celková poskytnutá podpora byla 450 000 Kč. Podíl z této částky zaměřený pouze na ekologické zemědělství však není znám.

V rámci pravidelné podpory jsou dále poskytovány finanční prostředky pro povinné **shromažďování údajů o EZ pro Eurostat a pro sledování ekonomického stavu ekologických podniků v rámci opatření FADN**, a to prostřednictvím ÚZEI.

MZe spustilo v říjnu roku 2017 **Projekt na podporu produkce a odbytu biomléka**, který realizuje PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců. Realizace tohoto projektu vychází z plnění aktuálního Akčního plánu pro EZ, kde zlepšení ekonomické životaschopnosti ekofarem prostřednictvím zvýšení efektivity produkce a zlepšení odbytu bioproduktů je jedním z opatření s nejvyšší prioritou. Projekt zahrnuje široké spektrum vzdělávacích a poradenských aktivit zaměřených jak na konvenční podniky (komplexní poradenství k přechodu na EZ), tak na stávající ekologické podniky (optimalizace hospodaření, zlepšení odbytu, budování vlastního zpracování, marketing aj.). V roce 2018 bylo za realizaci aktivit v rámci tohoto projektu vyplaceno 5 500 000 Kč.

V rámci snahy o realizaci cílů Akčního plánu pro EZ byla v roce 2017 zahájena také realizace tříleté veřejné zakázky na provoz **modelového intenzivního ekologického sadu**. Zakázku realizuje společnost BIOCONT LABORATORY, spol. s r. o. ve spolupráci s Ovocnářským družstvem Brno a Biofarmou Skřeněň ve dvou jablonořových sadech. Účelem zakázky je kromě získání praktických zkušeností o ekologickém hospodaření v nejvyšší produkční intenzitě, které lze v současné době v podmínkách tuzemského ovocnářství dosáhnout, také zejména předání těchto zkušeností a know-how sedlákům prostřednictvím realizovaných polních dní a dalších poradenských a informačních služeb. V roce 2018 bylo v rámci tohoto projektu vyplaceno 356 000 Kč.

Prostřednictvím Ročního vzdělávacího plánu MZe byla v roce 2018 realizována v návaznosti na Akční plán pro EZ další série **seminářů na téma zpracování masa a obilovin**. Zhotovitelem zakázky, PRO-BIO Svazem ekologických zemědělců, byly realizovány celkem 3 semináře v celkové výši 200 000 Kč na následující témata: Zpracování masa na ekofarmě až po prodej; Zpracování obilovin až na produkty v podmínkách farmy; Sdružování zemědělců jako možnost zvýšení konkurenceschopnosti na trhu, krátké distribuční cesty a balení biopotravin jako nezbytná součást marketingu farmy.

V rámci Ročního vzdělávacího plánu MZe byla schválena také zakázka na **zabezpečení a realizaci 10 exkurzí pro děti a mládež na certifikované ekologické farmy** s ohledem na cíle Akčního plánu pro EZ v oblasti posílení výuky a informovanosti o principech EZ na školách. Zakázku realizovala PRO-BIO LIGA, pobočný spolek pod názvem Podzim na ekofarmě s rozpočtem 165 000 Kč. Celkem 11 školních tříd, 254 žáků z 5 krajů vyjelo na exkurze na různých 6 ekofarech. V rámci zakázky byly vytvořeny 2 propagační videa z exkurzí promované prostřednictvím webových stránek a youtube kanálu realizátora i zapojených škol.

V rámci Ročního vzdělávacího plánu MZe proběhlo také každoroční **školení kontrolních organizací za účasti státních dozorových orgánů** (ÚKZÚZ, SZPI, SVS). Hlavními tématy, kromě každoročního zhodnocení kontrol, supervizí a řízení o přestupcích, byly legislativní pravidla pro skladování a používání hnojiv v EZ, podmínky použití digestátů v EZ, seznámení s metodickým pokynem č. 1/2018 a jeho dopady na používání přípravků na ochranu rostlin v budovách a skladovacích zařízeních pro rostlinnou produkci a posuzování zdravotního a výživového stavu zvířat. Předmětem navazujícího praktického kurzu byla modelová ukázka kontroly výživového stavu zvířat, kvality krmiva, vhodnost umístění zimovišť a organizace pastvy na ekofarmě Mitrovský dvůr. V závěru školení měli účastníci možnost navštívit jatka, boudu masa a výrobu masných výrobků uvedené farmy.

6.5 Finanční podpora činnosti NNO v sektoru ekologického zemědělství

Z národního rozpočtu je financována také činnost nevládních neziskových organizací (NNO) zaměřených na podporu rozvoje ekologického zemědělství a produkce biopotravin. V roce 2018 byla činnost NNO v sektoru EZ

podpořena částkou 3 928 tis. Kč, což představuje meziroční pokles podpory o 12 % proti 4 468 tis. Kč v roce 2017. V roce 2018 byla podpořena činnost následujících organizací (viz Tab. 29).

Tab. 29 Finanční podpora NNO v sektoru EZ v letech 2017 a 2018

Název organizace	Název projektu	Výše podpory (Kč)	
		2017	2018
PRO-BIO svaz ekologických zemědělců, z. s.	Chceme další rozvoj ekologického zemědělství v ČR	1 000 000	
	Ochrana životního prostředí, udržitelný rozvoj		1 000 000
	Bioakademie	500 000	250 000
PRO-BIO LIGA ochrany spotřebitelů potravin a přátel ekologického zemědělství	Vzdělávání a osvěta o ekologickém zemědělství v ČR	750 000	850 000
Bioinstitut, o.p.s.	Jde o půdu, jde o život (2017) Jde o půdu, jde o život II (2018)	305 164	350 000
	Bio v regionu – Propagace regionální bioprodukce a spolupráce	360 000	359 000
Informační středisko pro rozvoj Moravských Kopanec, o.p.s.	Podpora ekologického zemědělství a bioprodukce ve Zlínském kraji a na Hodonínsku	513 800	500 000
Oslavka, o.p.s.	Zvýšení povědomí o pozitivích ekologického zemědělství mezi dětmi, mládeží a spotřebiteli	189 000	
Veselá Biofarma, z. s.	Podpora šetrného, trvale udržitelného způsobu hospodaření a zvýšení diverzity v zemědělské krajině		169 400
Tradice Bílých Karpat, z. s.	Kraj ovoce (2017) Výrobky z kraje. Propagace a marketing biopotravin a regionálních produktů (2018)	500 000	300 000
Evropský informační projekt, z.ú.	AGRI ČR+ 2.0: Moderní environmentálně šetrné zemědělství má něco pro každého	350 000	
Spolek Ekovín	Vzdělávání a propagace		150 000
Celkem		4 467 964	3 928 400

Pozn.: Do přehledu finanční podpory NNO jsou zařazeny pouze projekty cílené na EZ.

Zdroj: MZe.

7. KONTROLY A CERTIFIKACE

7.1 Základní statistika provedených kontrol v roce 2018

Ekologické zemědělství v ČR má již dlouholetou tradici. Pravidla ekologického zemědělství a výroby biopotravin jsou stanovena národními i evropskými předpisy, zejména zákonem č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, nařízením Rady (ES) č. 834/2007 a jeho prováděcími nařízeními Komise (ES) č. 889/2008 a č. 1235/2008, ve znění pozdějších předpisů.

Ministerstvo zemědělství na základě § 29 zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství pověřuje kontrolní organizace, které provádějí kontrolu a certifikaci registrovaných osob podnikajících v ekologickém zemědělství, tzn. přímo na ekologických farmách a ve výrobnách biopotravin, ale i u obchodníků a všech dalších osob registrovaných v systému ekologického zemědělství pravidelně kontrolují dodržování příslušných právních předpisů.

Pověřenými organizacemi byly v roce 2018:

KEZ o.p.s., Poděbradova 909, 537 01 Chrudim, www.kez.cz

ABCERT AG, organizační složka

Komenského 1, 586 01 Jihlava, www.abcert.cz

Biokont CZ, s. r. o.

Měříčkova 34, 621 00 Brno, www.biokont.cz

BUREAU VERITAS CZECH REPUBLIC, spol. s r. o.

Olbrachtova 1, 140 02 Praha 4, www.ekozemedelstvi.cz

Každý subjekt podnikající v ekologickém zemědělství je minimálně 1x ročně podroben komplexní ohlášené kontrole kontrolního subjektu. Přibližně 7,6 % registrovaných ekologických zemědělců je navíc kontrolováno také státní kontrolou, kterou provádí Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ), Státní veterinární správa (SVS) a Státní zemědělská a potravinářská inspekce (SZPI) na vybraných ekologických farmách na základě analýzy rizik nebo z podnětu MZe. Všechny tyto státní kontrolní orgány vykonávají kontrolu EZ pouze v souladu s rozsahem svých kompetencí daných zákony, které tyto kompetence vymezují. ÚKZÚZ, SVS i SZPI se tedy v rámci své činnosti mohou na základě veřejnoprávních dohod o provádění kontrol s MZe zaměřovat na kontrolu specifických pravidel EZ daných příslušnou legislativou.

Od roku 2014 mají kontrolní organizace povinnost provádět namátkové neohlášené inspekce minimálně u 10 % klientů a u minimálně 5 % klientů odebrat vzorky bioproduktů nebo biopotravin k analýze na obsah reziduí – nepovolených látek v ekologickém zemědělství. Vyplyvá to z prováděcího nařízení Komise (EU) č. 392/2013, které dále upřesňuje definici, že je takto třeba kontrolovat celý proces, nikoli jen finální biopotravinu. V součinnosti s tímto nařízením platí na národní úrovni „Metodický pokyn č.7/2016, kterým se stanovují specifická pravidla pro odběr, analýzu a následné vyhodnocení vzorků z ekologického zemědělství.“ Společně se zapojením státních kontrolních orgánů (SZPI, SVS, ÚKZÚZ) do specifických kontrol ekologické produkce

v rámci svých kompetencí, a Generálního ředitelství cel v rámci kontrol pravidel pro dovoz bioproduktů ze třetích zemí dle nařízení Komise (ES) č. 1235/2008, směřují všechny tyto změny k lepší ucelenosti, preciznosti a důslednosti kontrolních mechanismů.

Provádění kontrol ekologických podnikatelů se řídí nad rámec povinných každoročních kontrol daných legislativou také analýzou rizik. Pravidla tvorby analýzy rizik jsou stanovena Metodickým pokynem Ministerstva zemědělství č. 8/2016. Při provádění analýzy rizik jsou potom vždy zohledněny rizikové faktory jako velikost podniku, souběžné hospodaření ekologické a konvenční, spolupráce s dalšími subjekty, importy ze třetích zemí a další. Jako vysoké riziko jsou při analýze rizik vždy hodnoceny závažné nesouhlady, jako je odepření vstupu inspektorovi do podniku, neposkytnutí součinnosti při kontrole, správní řízení vedené s MZe v posledních 2 letech, při němž byla udělena sankce, použití vstupů nepovolených v EZ, použití GMO a další vyjmenovaná závažná porušení ekologické legislativy.

Rok 2018 byl zaměřen především na uplatňování pravidel pro rizikovou analýzu v kontrolní praxi a prohlubování vzájemné spolupráce mezi všemi kontrolními orgány a subjekty zapojenými do kontrolního systému ekologické produkce. V roce 2018 vykonali inspektoři kontrolních orgánů a organizací celkem 7 480 kontrol u 5 629 kontrolovaných subjektů. Kontrolními organizacemi bylo provedeno 596 namátkových neohlášených kontrol. Ve srovnání s rokem 2017 bylo v celkovém souhrnu provedeno o 645 více úředních kontrol, na jeden registrovaný subjekt připadlo 1,3 úřední kontroly na rok.

SZPI v roce 2018 provedla při kontrolách ekologické produkce celkem 231 kontrolních vstupů u 130 kontrolovaných osob. Pochybení bylo zjištěno pouze ve dvou případech (0,9 % kontrol). V jednom případě se jednalo o e-shop, který nebyl registrovaný v kontrolním systému ekologické produkce, přičemž nesplňoval podmínky pro vyjmutí z tohoto systému. V druhém případě se jednalo o konvenční biopotravinu, která byla neoprávněně označena výrazem odkazujícím na ekologický způsob produkce – bio quinoa červená. Kontrolou bylo zjištěno, že kontrolovaná osoba není registrována na MZe a nemá uzavřenou smlouvu s pověřenou kontrolní organizací. Na obalu výrobku rovněž chyběly povinné údaje jako kód kontrolní organizace, logo a místo původu zemědělských surovin.

SVS v rámci kontrol subjektů podnikajících v ekologickém zemědělství uskutečnila v roce 2018 celkem 61 kontrol. V šesti případech byl zjištěn nedostatek, přičemž zjištěné nedostatky se přímo netýkaly porušení pravidel ekologické produkce, jednalo se o chyby v označování nebo nedostatky hygieny provozu.

ÚKZÚZ v souvislosti s úředními kontrolami ekologického zemědělství v roce 2018 odebral 122 vzorků. Byly odebrány vzorky rostlinného materiálu, půdy a krmiv, přičemž tyto vzorky byly analyzovány na přítomnost reziduí pest-

icidních látek, nepovolených v ekologickém zemědělství. Vybrané vzorky krmiv byly rovněž analyzovány na GMO a mykotoxiny. V případě 4 kontrolovaných subjektů byly odebrané vzorky vyhodnoceny jako nevyhovující z pohledu nálezu reziduí pesticidů nepovolených v ekologické produkci. U 8 vzorků byla překročena povolená hladina 0,01 mg/kg (+50 % nejistota). Jeden případ byl předán na MZe jako podnět na správní řízení, tři případy pak byly na MZe předány formou informace.

Z celkového množství 753 vzorků odebraných všemi kontrolními subjekty a orgány svědčilo 21 vzorků o porušení nařízení (ES) č. 834/2007 a č. 1235/2008, což činí 2,8 %, přičemž se nemusí zpravidla jednat pouze o úmyslné porušení pravidel ekologické produkce, ale také o případy nezabránění kontaminace při pěstování, skladování, přepravě atp.

Ze strany příslušného orgánu, kterým je Odbor environmentální a ekologického zemědělství MZe, dochází také ke kontrolám (supervizím) pověřených kontrolních subjektů. V roce 2018 bylo provedeno 39 supervizí inspektorů (svědeckých auditů) v 54 podnicích v průběhu kontroly a dále kontrola (office audit) na ústředí každé kontrolní organizace (4 kontroly). Při auditech bylo v roce 2018 zjištěno závažné porušení povinností u dvou kontrolních subjektů, přičemž byla stanovena potřebná nápravná opatření a uložena pokuta. Dále MZe vykonává vlastní státní kontroly na základě nesouladu s požadavky legislativy EZ.

Při zjištění neshody činnosti osob podnikajících v ekologickém zemědělství s pravidly stanovenými nařízením Rady (ES) č. 834/2007, nařízením Komise (ES) č. 889/2008, nařízením Komise (ES) č. 1235/2008 nebo zákonem č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, které nebyly ošetřeny povolenou výjimkou, byla uplatněna patřičná sankce (viz Tab. 30). V případě zjištění porušení evropské nebo národní legislativy o ekologické produkci zasílají kontrolní subjekty nebo kontrolní orgány na MZe podnět na správní řízení, resp. řízení o přestupku. S účinností od 1. 7. 2017 byly zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnos-

ti za přestupky a řízení o nich, překlasifikovány všechny dosavadní správní delikty na přestupky a od tohoto data jsou Ministerstvem zemědělství vedena ve věci porušení předpisů pro ekologickou produkci nikoli správní řízení, ale řízení o přestupcích. Pokud se jedná o menší neshodu, je uplatňován vlastní sankční systém kontrolních subjektů nebo kontrolního orgánu. V roce 2018 bylo ze strany kontrolních subjektů ve 23 případech subjektům podnikajícím v EZ odepřeno vydání certifikátů z důvodu vážného porušení legislativních předpisů EZ, zatímco v roce 2017 se tak stalo ve 27 případech. Celkem bylo na MZe zasláno 51 podnětů na správní řízení/řízení o přestupku.

7.2 Nejčastější porušení pravidel ekologického zemědělství v roce 2018

Upozornění ekologickým podnikatelům či bioproducentům byla zasílána zejména z důvodu drobných opomenutí, která nemají vliv na integritu bioprodukce, neúplné evidence nebo nesplnění oznamovací povinnosti na kontrolní organizaci. Certifikáty vydávají kontrolní organizace a také rozhodují o odepření vydání. Většinou se jedná o situaci, kdy byl vyprodukován nebo do oběhu uveden produkt, který nesplňoval požadavky ekologického zemědělství. Pokud byl již výrobek uveden na trh, musí být stažen z trhu a odstraněno označení bio, zároveň dojde k podání podnětu k zahájení správního řízení.

Vydaná rozhodnutí v řízení o přestupku jsou většinou z důvodu porušení právních předpisů při absenci výjimky k provádění zákroků na zvířatech, přivedení nepovoleného počtu konvenčních zvířat na ekofarmu při rozšiřování stáda, neověření certifikátu dodavatele, použití nepovolených přípravků na ochranu rostlin, nezabránění kontaminace nepovolených přípravků na ochranu rostlin, nedoložení povinných evidencí, krmení zvířat konvenčním krmivem, použití konvenčního osiva bez předem udělené výjimky, nedodržení pravidel při dovozu bioproduktů ze třetích zemí.

Tab. 30 Přehled zjištění na kontrolách a přehled sankcí v letech 2016, 2017 a 2018

	Počty		
	2016	2017	2018
Kontroly celkem	6 760	6 835	7 480
z toho ohlášené	6 269	6 293	6 884
z toho neohlášené	491	542	596
Odepření vydání certifikátu	14	27	23
Podnět na zahájení správního řízení/řízení o přestupku (všechny kontrolní orgány a subjekty)	39	23	51
Počet zahájených správních řízení/řízení o přestupku	33	20	38
z toho počet vydaných rozhodnutí ve správním řízení/řízení o přestupku	15	17	23
z toho počet zastavených správních řízení/řízení o přestupku	2	3	4
z toho počet správních řízení/řízení o přestupku neukončených v daném roce	16	3	7
Počet odebraných vzorků (kontrolní organizace, ÚKZÚZ, SZPI, SVS)	405	618	753

Zdroj: MZe.

8. VĚDA A VÝZKUM EZ V ČR

8.1 Financování výzkumu v ČR

Veřejné tuzemské zdroje určené k provádění výzkumu, vývoje a inovací (VaVal) tvoří především státní rozpočet na výzkum, vývoj a inovace, jehož návrh každoročně schvaluje vláda způsobem definovaným zákonem 130/2002 Sb. o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků, ve znění pozdějších předpisů. Výše podpory je každoročně stanovena zákonem o státním rozpočtu, pro rok 2018 zákonem č. 474/2017 Sb. ze dne 19. prosince 2017 o státním rozpočtu České republiky na rok 2018. Na rok 2018 byla podpora VaVal stanovena ve výši 40 570 165 tis. Kč (z toho 34 796 916 tis. Kč ze státního rozpočtu a 5 773 249 tis. Kč z rozpočtu EU), což představuje meziroční nárůst o 15,5 %.

Výzkumné projekty věnující se problematice ekologického zemědělství byly v roce 2018, stejně jako v předchozích letech, podpořeny z finančních zdrojů zejména Ministerstva zemědělství ČR (MZe) a Technologické agentury ČR (TA ČR). Dále jsou projekty s tematikou EZ podporovány také v rámci mezinárodních programů výzkumu a vývoje, zejména programu Horizont 2020 (viz Tab. 33).

Z celkového objemu peněz určených na VaVal v roce 2018 připadlo 884 mil. Kč na MZe (2,2 %), 4 335 mil. Kč na TA ČR (10,7 %), 2 993 mil. Kč na MPO (7,4 %) a největší rozpočet má dlouhodobě MŠMT 18 751 mil. Kč (46,2 %), z toho téměř čtvrtinu představovaly prostředky EU.

Údaje o řešených i ukončených projektech jsou průběžně předávány do „Centrální evidence projektů“ (Informační systém VaVal – CEP) a informace o výsledcích vzešlých ze státem podporovaných výzkumných aktivit jsou předávány do „Rejstříku informací o výsledcích“ (Informační systém VaVal – RIV), oboje je veřejně dostupné na webové stránce RVVI <https://www.rvvi.cz/> jako nový informační systém „IS VaVal 2.0“.

Přehled projektů a výsledků výzkumu s vazbou na ekologické zemědělství a udržitelné hospodaření je nově budován v rámci ČTPEZ. Nově funguje webová stránka „Výzkum a inovace“ <https://www.ctpez.cz/cz/v-a-i>, kde jsou k dispozici ucelené informace o jednotlivých projektech, kontakty

na řešitele či informace o konferencích a seminářích, pořádaných v rámci jejich realizace.

Na výzkumné projekty se zaměřením na EZ financované z prostředků MZe v roce 2018 bylo poskytnuto 27,6 mil. Kč (29,7 mil. Kč v roce 2017), což představuje 3,1% podíl na celkovém rozpočtu MZe pro VaV (resp. 6,5% podíl na rozpočtu MZe pro VaV bez institucionálních výdajů 20 rezortním výzkumným organizacím). Tématu EZ se věnovalo 9 projektů z celkových 160 běžících v roce 2018 (5,6% podíl); 108 projektů v rámci rezortního programu „Komplexní udržitelné systémy v zemědělství 2012–2018 (KUS)“ a 52 projektů v rámci rezortního programu „Program aplikovaného výzkumu MZe na období 2017–2025 (ZEMĚ)“.

Tab. 31 Přehled financování projektů VaV v roce 2018

Poskytovatel financí	Název výzkumného projektu	Počet podpořených projektů*	Výše finančních prostředků projektů* (tis. Kč)	Podíl fin. prostředků vydaných na projekty EZ z celkové výše fin. prostředků na VaV daného ministerstva, resp. TA ČR	Podíl fin. prostředků vydaných na projekty EZ z celkové výše fin. prostředků na VaV v ČR
MZe	QJ KUS (2012–2018) a QK ZEMĚ (2017–2025)	9	27 636	3,12 %	0,068 %
TA ČR	Programy (DELTA, EPSILON, ZÉTA)	6	11 403	0,26 %	0,028 %
Celkem		15	39 039	x	0,096 %

* Počet projektů cílených na EZ a výše podpory ze státního rozpočtu v roce 2018.

Tab. 32 Přehled národních výzkumných projektů probíhajících v roce 2018 dle zaměření hlavních oborů

Hlavní obor	Poskytovatel	ID	Název projektu	Doba řešení	Název organizace – koordinačního pracoviště	Výše podpory ze státního rozpočtu (tis. Kč)	
						celkem za projekt	čerpano v roce 2018
GB – Zemědělské stroje a stavby	TA ČR	TH02030467	Vývoj a ověření zařízení pro hloubkové zapravení organické hmoty do půdy ve vinicích a sadech	2017–2020	Zemědělský výzkum, spol. s r. o.	8 475	2 201
GC – Pěstování rostlin, osevní postupy	MZe	QJ1510160	Nové technologie získávání biologicky aktivních látek z léčivých a aromatických rostlin jako zdrojů účinných látek botanických pesticidů a potravinových doplňků	2015–2018	Výzkumný ústav rostlinné výroby, v. v. i.	11 956	3 188
	MZe	QJ1610020	Nové poznatky pro ekonomicky a ekologicky efektivní produkci brambor v podmínkách sucha a výkyvů počasí vedoucí k dlouhodobě udržitelnému systému hospodaření na půdě v oblastech pěstování brambor	2016–2018	Výzkumný ústav bramborářský Havlíčkův Brod, s. r. o.	7 968	2 656
	MZe	QJ1610365	Výzkum a využití perspektivních technologických postupů v systémech ekologické a integrované produkce jahod	2016–2018	Biologické centrum AV ČR, v. v. i.	7 719	2 573
GD – Hnojení, závlaha, zpracování půdy	TA ČR	TF02000013	Výzkum mikrobiálního obalování semen pro ekologickou produkci vybraných potravinových plodin v Číně	2016–2019	Symbiom, s. r. o.	12 451	4 076
	MZe	QJ1510345	Příprava a využití kompostů na bázi digestátu, popele ze spalování biomasy a BRO	2015–2018	Výzkumný ústav zemědělské techniky, v. v. i.	10 146	2 719
GF – Choroby, škůdci, plevele a ochrana rostlin	MZe	QK1710200	Ekologizace systémů ochrany ovoce proti škodlivým organismům se zvláštním zřetelem na invazní druhy	2017–2021	Výzkumný a šlechtitelský ústav ovocnářský Holovousy s. r. o.	16 932	3 652
	TA ČR	TH02011019	Využití biologického pesticidu pro ochranu plodin při skladování	2016–2020	BIOPREPÁRÁTY, spol. s r. o.	2 160	540
	TA ČR	TH02030620	Využití révy pro výzkum a vývoj pomocné látky pro ekologickou ochranu rostlin	2017–2020	MikroChem LKT spol. s r. o.	8 521	2 137
GG – Chov hospodářských zvířat	MZe	QJ1510038	Využití rostlinných extraktů jako bioantiparazitik u hospodářských zvířat	2015–2018	Česká zemědělská univerzita v Praze / Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů	10 494	2 832
GH – Výživa hospodářských zvířat	MZe	QJ1510312	Využití luskovino-obilních směsek ke zvýšení schopnosti udržitelné produkce objemných krmiv se zvýšeným obsahem energie a živin za účelem zlepšení kvality živočišných produktů v konvenčním i ekologickém zemědělství	2015–2018	Agritec Plant Research s. r. o.	11 222	3 043

Hlavní obor	Poskytovatel	ID	Název projektu	Doba řešení	Název organizace – koordináčního pracoviště	Výše podpory ze státního rozpočtu (tis. Kč)	
						celkem za projekt	čerpano v roce 2018
GM – Potravinářství	MZe	QJ1510274	Produkce a komplexní šetrné zpracování líného semene a jeho aplikace do nových funkčních potravin	2015–2018	Vysoká škola chemicko- technologická v Praze / Fakulta potravinářské a biochemické technologie	14 548	3 893
40101 Zemědělství	TA ČR	TH03030009	Nové, bezpečné přípravky zlepšující půdní vlastnosti a zdraví pěstovaných rostlin	2018–2021	Výzkumný ústav rostlinné výroby, v. v. i.	6 127	1 492
40104 Věda o půdě	MZe	QK1810233	Kvantifikace dopadu hospodaření na erozi, kvalitu půd a výnosy pěstovaných plodin s návrhem péstebních technologií šetrných k životnímu prostředí	2018–2022	Mendelova univerzita v Brně / Agronomická fakulta	31 558	3 080
	TA ČR	TJ01000071	Praktické aspekty použití biouhlu v rozdílných půdách a substrátech	2018–2019	Česká zemědělská univerzita v Praze / Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů	1 885	957

Zdroj: IS VaVai; zpracovala ČTPEZ.

8.2 Mezinárodní projekty

V oblasti mezinárodní spolupráce pokračovalo v roce 2018 řešení projektů v rámci mezinárodních programů výzkumu a vývoje. Hlavním nástrojem EU pro podporu VaVal se stal

na období let 2014–2020 program Horizont 2020 – rámcový program pro výzkum a inovace.

Tab. 33 Přehled mezinárodních rámcových projektů s tematikou EZ (zapojen subjekt z ČR)

ID ¹⁾	Název projektu	Doba trvání	Zapojené subjekty v ČR	Celkové náklady / příspěvek EU (eur)
613609	HealthyMinorCereals – An integrated approach to diversify the genetic base, improve stress resistance, agronomic management and nutritional/processing quality of minor cereal crops for human nutrition in Europe http://healthyminorcereals.eu/	9/2013 – 8/2018	Výzkumný ústav rostlinné výroby, v. v. i. (koordinátor), PRO-BIO s. r. o., Selgen a. s.	6 465 803 / 4 928 336
633814	PEGASUS – Public Ecosystem Goods And Services from land management – Unlocking the Synergies http://pegasus.ieep.eu/	3/2015 – 2/2018	Ústav zemědělské ekonomiky a informací	3 007 800 / 2 977 525
688813	CAPSELLA – Collective Awareness PlatformS for Environmentally-sound Land management based on data technologies and Agrobiodiversity http://www.capsella.eu/	1/2016 – 6/2018	We Deliver Taste s. r. o.	2 056 750 / 2 056 750
642007	ESMERALDA – Enhancing ecoSystem sERvices mApping for poLicy and Decision mAking http://esmeralda-project.eu/	2/2015 – 7/2018	Ústavu výzkumu globální změny AV ČR, v. v. i.	3 133 306 / 3 002 116
774244	BRESOV – Breeding for Resilient, Efficient and Sustainable Organic Vegetable production https://bresov.eu/	5/2018 – 4/2022	Výzkumný ústav rostlinné výroby, v. v. i.	6 989 349 / 5 962 020
774124	SUPER-G – Developing SUstainable PERmanent Grassland systems and policies https://www.super-g.eu/	6/2018 – 5/2023	Mendelova univerzita v Brně	9 994 997 / 9 994 997
771367	ECOBREED – Increasing the efficiency and competitiveness of organic crop breeding http://ecobreed.eu/	5/2018 – 4/2023	Výzkumný ústav rostlinné výroby, v. v. i., PRO-BIO s. r. o., Selgen a. s.	6 263 831 / 5 759 459
773901	UNISECO – Understanding and improving the sustainability of agro-ecological farming systems in the EU https://uniseco-project.eu	5/2018 – 4/2021	Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Bioinstitut, o. p. s.	4 924 771 / 4 924 771

¹⁾ Projekty uvedené v tabulce mají buď přímou vazbu na EZ, příp. se zabývají ekosystémovými službami či veřejnými statky s nepřímou vazbou na EZ.

Další projekty k tématu EZ, bez zapojení subjektů z ČR, např.:

Tab. 34 Přehled mezinárodních rámcových projektů s tematikou EZ

ID	Název projektu	Doba trvání	Celkové náklady / příspěvek EU (eur)
652654	OK–Net Arable – Organic Knowledge Network Arable. Jedna z prvních čtyř tematických sítí financovaných prostřednictvím Evropského inovačního partnerství (EIP–AGRI). Smyslem je výměna inovativních a tradičních znalostí mezi zemědělci, zemědělskými poradci a vědci, za účelem zvýšení produktivity a kvality bioprodukce na orné půdě po celé Evropě s cílem uspokojit poptávku na trhu http://www.ok-net-arable.eu/	3/2015 – 2/2018	2 185 378 / 1 936 628
727848	CERERE – CEreal REnaissance in Rural Europe: embedding diversity in organic and low-input food systems. Cílem je analyzovat a podpořit inovacemi celý dodavatelský řetězec pro obiloviny v EZ (od zrna až po pečivo). Snahou je podpořit větší rozmanitost, od pěstování na poli až po výrobu méně tradičních, ale výživově cenných potravin. http://cerere2020.eu/	11/2016 – 10/2019	1 997 550 / 1 997 550

ID	Název projektu	Doba trvání	Celkové náklady / příspěvek EU (eur)
727230	LIVESEED – Improve performance of organic agriculture by boosting organic seed and plant breeding efforts across Europe. Cílem je zvýšit konkurenceschopnost ekologického sektoru skrze zvýšení dostupnosti kvalitního ekologického osiva a podporu šlechtění. Snahou je harmonizovat legislativu a vyvinout databázi dostupných osiv pro celou EU, zavést nové parametry pro testování doporučených odrůd pro EZ, analyzovat nové šlechtitelské postupy, identifikovat bariéry na trhu s bio osivy, budovat kapacity a propojovat zájmové skupiny. https://www.liveseed.eu/	6/2017 – 5/2021	8 997 295 / 7 454 839
773911	OK-Net EcoFeed – Organic Knowledge Network on Monogastric Animal Feed. Další z tematických sítí financovaných prostřednictvím Evropského inovačního partnerství. Smyslem je pomoci zemědělcům, chovatelům a výrobcům ekologických krmiv dosáhnout cíle 100% využití bio a lokálních krmiv pro monogastry, zejména prasata, brojlery a nosnice. https://ok-net-ecofeed.eu/ Napojením na OK–Net Arable vznikla společná webová platforma podporující výměnu znalostí mezi zemědělci, poradci a vědci: https://organic-farmknowledge.org/	1/2018 – 12/2020	1 990 369 / 1 990 369
774340	Organic-PLUS – Pathways to phase-out contentious inputs from organic agriculture in Europe. Cílem je minimalizovat, příp. vyloučit z používání sporné vstupy v EZ. Díky tomu budou ekologické potravinové systémy lépe naplňovat IFOAM principy „ekologie“. Zvyšší se kvalita ekologické produkce, dojde k dalšímu snížení dopadu na životní prostředí a posílí se důvěra spotřebitelů díky zpřesnění pravidel a předpisům. https://organic-plus.net/	5/2018 – 4/2022	4 121 527 / 4 091 526
773431	RELACS – Replacement of Contentious Inputs in organic farming Systems. Projekt usiluje o podporu vývoje a přijetí ekologicky bezpečných a ekonomicky životaschopných nástrojů a technologií s cílem omezit využívání externích vstupů v systémech ekologického zemědělství, konkrétně: mědi a minerálních olejů pro ochranu rostlin, recyklovaných hnojiv a konvenčních hnojiv v rostlinné výrobě, antibiotik, anthelmintik a syntetických vitaminů v živočišné výrobě. https://relacs-project.eu/	5/2018 – 4/2022	3 999 675 / 3 999 675

Zdroj: CORDIS <https://cordis.europa.eu/projects/en>; zpracovala ČTPEZ.

CORE Organic je zkratka pro „Koordinaci evropského nadnárodního výzkumu pro ekologické potravinářské a zemědělské systémy“. Jde o síť evropských ministerstev a výzkumných institucí, která byla založena v roce 2004 za účelem realizace a financování nadnárodních výzkumných projektů v sektoru EZ. Síť získává finance z programu H2020, přímo z Evropské komise a podmínkou je i národní kofinancování.

V rámci čtvrté výzvy CORE Organic Cofund spuštěné v prosinci 2016 bylo vybráno 12 z 50 podaných projektů s celkovým rozpočtem téměř 14 mil. eur. Plánované projektové aktivity odstartovaly na jaře 2018 a budou pokračovat v příštích třech letech. ČR není členem konsorcia CORE Organic a české výzkumné instituce tak nemohou na projektech participovat. Mezi tématy 12 řešených projektů je např.: BioVine (rozmanitost rostlin ve vinici k regulaci škůdců révy vinné), Domino (inovativní způsoby obhospodařování bio sadů zajišťující zvýšení úrodnosti půdy, biologické rozmanitosti a ekonomické udržitelnosti), FreeBirds (inovace v ekologickém chovu drůbeže), GreenResilient (implementace agroekologických postupů při ekologickém pěstování plodin ve skleníku), Mix-Enable (strategie udržitelného ekologického smíšeného chovu hospodářských zvířat), Power (posílení dobrých životních podmínek a odolnosti v ekologickém chovu prasat), ProOrg (šetrné metody zpracování potravin), ProRefine (nové metody lokální produkce vysoce kvalitního krmiva) aj.
<https://www.coreorganic.org/>

TP Organics je evropská technologická platforma pro výzkum v oblasti biopotravin a ekologického zemědělství podporující vědecký výzkum a inovace v ekologických a agroekologických přístupech, které přispívají k dlouhodobě udržitelným zemědělským a potravinovým systémům. Platforma, fungující od prosince 2008, identifikuje výzkumné potřeby ekologického a agroekologického sektoru a definuje výzkumné priority, které předává tvůrcům politik v Evropě

i mimo ni. Dále informuje své členy o možnostech financování výzkumu a inovací a podporuje výměnu znalostí mezi zemědělci, firmami výzkumnými pracovníky. Platforma každoročně pořádá Organic Innovation Days, soutěž o nejlepší inovační projekty v sektoru EZ, a spravuje tzv. Organic Innovation Arena, kde představuje inovace, které byl vyvinuty nejen v sektoru EZ, ale i v rámci širší agroekologické komunity. <https://tporganics.eu/>

8.3 Operační skupiny EIP-AGRI – inovace v ekologickém zemědělství

Ve snaze efektivněji využívat výsledky výzkumu v praxi a tím podporovat konkurenceschopnost a udržitelnost evropského zemědělství přišla Evropská unie v roce 2012 s novým konceptem, jenž má název Evropské inovační partnerství pro zemědělskou produktivitu a udržitelnost (EIP-AGRI). Základem nového přístupu jsou tzv. operační skupiny – skupiny lidí, které pracují na konkrétním a praktickém řešení problému nebo zpracovávají pro konkrétní využití inovativní podnět. Činnost je financována z programů rozvoje venkova.

V ČR je fungování operačních skupin podpořeno opatřením M16 Spolupráce v rámci Programu rozvoje venkova. Výběr projektů a operačních skupin proběhl ve dvou termínech, na podzim roku 2016 a 2017. V prvním kole bylo z 15 přihlášených projektů schváleno devět, s celkovou dotací 62 mil. Kč. Z toho tři projekty jsou věnovány tématu EZ: Separace lístků a stonků leguminóz – Biofarma Sasov v Jihlavě, Ekologické pěstování alternativních plodin v podmínkách aridního klimatu i erozního ohrožení – VH Agroton, s. r. o. ve Velkých Hostěrádkách a Vývoj technologie integrované a ekologické produkce v podmínkách intenzivní polní produkce – Agroservis, I. zemědělská a. s. z Višňové. (Pozn.: třetí projekt nebyl nakonec realizován.) V druhém kole bylo ze 14 podaných projektů schváleno 10 projektů s celkovou dotací 64 mil. Kč, z toho jeden se věnuje inovacím v EZ: Biofarma Sasov – Rodinový způsob chovu prasat se zapouštěním kojících prasnic. Více: <https://www.ctpez.cz/cz/v-a-i/e-i-p>

8.4 Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství (ČTPEZ)

ČTPEZ byla založena v roce 2009 v souladu s iniciativou TP Organics a iniciativou Evropské komise pro vytváření technologických platform. Cílem ČTPEZ je budovat a podporovat rozvoj znalostního systému v oblasti ekologického zemědělství a produkce biopotravin s důrazem na přenos poznatků ve všech klíčových oblastech sektoru. Její činnost je směřována k posílení konkurenceschopnosti ekologického zemědělství, rozvoji produkce, distribuce, prodeje a spotřeby biopotravin, realizaci výzkumných, technologických a inovačních aktivit a tvorbě a implementaci strategických dokumentů. Platforma sdružuje instituce, které pokrývají oblast vědy, výzkumu a vzdělávání, zemědělce a zpracovatele z praxe i svazy a sdružení zabývající se osvětou ekologického zemědělství. V současné době má 27 členů.

ČTPEZ je členem evropské platformy TP Organics a IFOAM EU Group, která práci TP Organics koordinuje na evropské úrovni. Získané informace o dění v sektoru EZ v zahraničí platforma předává prostřednictvím pravidelně vydávaného elektronického zpravodaje na svém webu www.ctpez.cz.

ČTPEZ pokračovala během roku 2018 v pravidelném publikování tematických článků v odborném tisku (zejména v časopise Zemědělec a zpravodaji AGRObase) a vydávání tiskových zpráv. Podílela se také na přípravě a distribuci tiskových zpráv a avíz svých členů.

Platforma spolupracovala na řadě osvětových a vzdělávacích akcích, např.:

- zastřešila se svými členy expozici a komentované prohlídky plodin vhodných pro EZ na výstavě Naše pole v Nabočanech,
- spolupořádala polní den na ekofarmě Bozeticice na téma „Podmítka a mělká příprava půdy – základní operace po sklizni“,
- podílela se partnerstvím na 6. ročníku konference ICOAS, která se zaměřuje na šíření nejnovějších vědeckých poznatků z oblasti ekologického zemědělství a sdílení a předávání znalostí v rámci východní a střední Evropy. Konferenci pořádala organizace FiBL a Esterhazy Betriebe GmbH a konala se v Rakousku ve dnech 7.–9. 11. 2018.

V průběhu roku 2018 byla již tradičně zpracována Ročenka ekologického zemědělství. Vydány byly nové informační letáky o ekologickém zemědělství v jednotlivých krajích ČR, historicky první seznam doporučených odrůd ječmene jarního a pšenice jarní pro pěstování v režimu EZ a publikace Faremní zpracování ovoce a zeleniny v ekologickém zemědělství. ČTPEZ je i nadále národním správcem databáze OrganicEprints.

8.5 Organic Eprints

Organic Eprints (www.orgprints.org) je otevřená mezinárodní informační databáze výstupů a výsledků výzkumů v oblasti ekologického zemědělství. Databáze vznikla v roce 2002 původně z iniciativy International Centre for Research in Organic Food Systems (ICROFS, dříve DARCOF – Danish Research Centre for Organic Farming) s cílem zkvalitnit vzájemnou komunikaci a zpřístupnit výsledky výzkumu odborné i široké veřejnosti a sdílet je. V roce 2003 se k projektu připojil FiBL (Výzkumný ústav pro EZ ve Švýcarsku), první mezinárodní partner databáze, a to jako garant výstupů v německém jazyce.

V archivu Organic Eprints je možno nalézt kompletní dokumenty v elektronické podobě, bibliografické údaje, abstrakty odborných článků a další metadata. Lze zde ukládat a vyhledávat informace o výzkumech, organizacích nebo projektech souvisejících s ekologickým zemědělstvím, a to zdarma. V současné době má databáze tzv. národní správce v 29 zemích. Národním správcem databáze pro ČR je ČTPEZ.

9. PROPAGACE EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ

Nekomerční propagaci EZ a biopotravin zajišťuje řada oborových a dalších nevládních organizací částečně díky pravidelné podpoře ze strany Ministerstva zemědělství a několika dalších veřejných i soukromých zdrojů.

Mezi nejvýznamnější propagační aktivity pravidelně podporované ze zdrojů MZe patří:

- národní informačně-propagační kampaň MZe „Září – Měsíc biopotravin a ekologického zemědělství“ (od 2005)
- soutěž „Česká biopotravina“ (od 2002)
- ocenění „Nejlepší sedlák“ PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců (od 2011)
- ocenění „Bartákův hrnec“ pro nejlepšího ekozemědělce (od 1992)
- Bioakademie – dříve mezinárodní konference EZ, dnes cyklus vzdělávacích seminářů a výroční setkání pro zemědělskou praxi (od 2001)
- prezentace v rámci společné expozice MZe na veletrhu Biofach v Německu (od 2007), případně na dalších veletrzích a výstavách s oficiální účastí MZe
- provoz informačního a osvětového webu o EZ a biopotravinách „www.lovime.bio“, dříve „www.biospotřebitel.cz“

Ministerstvo zemědělství každoročně také přispívá k zajištění provozu řady nestátních neziskových organizací, z nichž některé působí v sektoru EZ.

Řada ekofarem a bioproduktů je prezentována také v rámci celostátních propagačních akcí nezaměřených přímo na ekologickou produkci, jakými jsou například soutěž Regio-

nální potravina, projekt MZe „Poznej svého farmáře“ nebo nová edukativní kampaň na podporu kvalitních potravin „Akademie kvality“.

9.1 Přehled vybraných propagačních akcí

Září – měsíc biopotravin a ekologického zemědělství

Tradiční informační akce v měsíci září zaměřená na osvětu spotřebitelů v oblasti ekologického zemědělství a produkce biopotravin. Akce se pravidelně zúčastňují desítky aktérů z řad nevládních organizací, ekologických zemědělců, výrobců a prodejců biopotravin. Akci koordinuje MZe a je zatím největší propagační a informační aktivitou ministerstva ve vztahu k biopotravinám. Cílem je především propagovat konkrétní akce, na kterých se spotřebitelé mohou seznámit s ekologickými farmáři a výrobcí biopotravin a ochutnat jejich produkty. Ministerstvo se snaží každým rokem tuto aktivitu dále rozšiřovat a rozvíjet.

Mottem 14. ročníku kampaně bylo „BIO = produkt EKOLOGICKÉHO zemědělství“. Cílem bylo spotřebitelům osvětlit souvislost mezi biopotravinou a šetrným zemědělským systémem a vyvracet některé mýty, například, že biopotraviny musí být drahé. Snahou bylo také vysvětlit, jak přísné jsou podmínky pro udělení certifikátu bio, že žádná jiná značka kvality v ČR nemá tak striktní a komplexní pravidla a že logu BIO lze důvěřovat. Veškeré dění kolem kampaně se odehrává na webu www.mesicbiopotravin.cz a na facebookovém profilu.

Bioakademie

V letech 2001 až 2015 se jednalo o mezinárodní konferenci ekologického zemědělství pořádanou každoročně v Lednici na Moravě. Hlavním cílem Bioakademie byla především výměna odborných informací, neméně důležitá však byla i osobní setkání na mezinárodní úrovni. Konferenci pořádal PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců.

Od roku 2016 byla konference nahrazena cyklem regionálních vzdělávacích seminářů pod názvem „Finalizace bioprodukce a možnosti jejího odbytu.“ Semináře byly zaměřeny na přenos know-how mezi zemědělci a farnými zpracovateli s cílem ukázat příklady dobré praxe a motivovat farmy k vlastnímu zpracování, příp. prodeji ze dvora. V roce 2017 byly pod hlavičkou Bioakademie realizovány regionální semináře na aktuální témata pro ekozemědělce i konference Bioakademie 2017 na téma „Exportní příležitosti jako cesta k rozvoji domácího biosektoru“. V podobném formátu probíhala Bioakademie v roce 2018 – uskutečněny byly jak vzdělávací semináře, tak výroční konference pro zemědělskou praxi, tentokrát na téma „Porážka skotu na pastvě střelnou zbraní“.

Soutěž Česká biopotravina

Soutěž „Česká biopotravina“ je pravidelně vyhlašována již od roku 2002 a pořádá ji PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců. Soutěž je pořádána pod záštitou ministra zemědělství a ústředního ředitele SZPI. O prestižní titul Česká biopotravina se každoročně uchází desítky českých biopotravin. Soutěži nabízí výrobcům biopotravin jedinečnou příležitost pro zviditelnění svých výrobků jak mezi obchodníky samotnými, tak pro zpopularizování mezi širokou veřejností. Soutěž probíhá ve čtyřech kategoriích – biopotraviny živočišného původu, biopotraviny rostlinného původu, biopotraviny pro gastronomii, pochutiny a ostatní a biovína. Od roku 2018 byla nově zařazena pátá kategorie steaková bio masa. Každý rok je vyhodnocován vítěz jednotlivé kategorie a celkový vítěz soutěže. V odborné porotě zasedají pravidelně zástupci SZPI, MZe, odborníci z oblasti zemědělství i potravinářství, obchodu i médií. Kontrolu správného značení zajišťuje kontrolní a certifikační organizace KEZ o. p. s.

Českou biopotravinou roku 2018 a zároveň vítězen nové kategorie steaková bio masa se stal Hovězí tenderloin steak bio od farmy Mitrovský dvůr, a. s. Nejlepší biopotravinou živočišného původu se stal BIO Čerstvý sýr s bylinkami od farmy JAVORNÍK-CZ s. r. o. V kategorii biopotraviny rostlinného původu porota vybrala Meruňky s levandulí a medem – extra džem od Marmelády Šafránka s. r. o. a v kategorii biopotraviny pro gastronomii, pochutiny a ostatní vyhrál BIO Med medovicový od Ing. Dušana Michálka. Vítězem kategorie biovín byl Ryzlink rýnský, slámové víno ročník 2015 od Víno Marcincák.

Přehled držitelů titulu Česká biopotravina:

- 2018 – Hovězí tenderloin steak bio, Mitrovský dvůr, a. s.
- 2017 – Sterilované bio patizony, Jan Verich
- 2016 – Bio Trhaná paštika z Biofarmy Sasov Josefa Sklenáře
- 2015 – Bio rajčata ve vlastní šťávě, Hornácka farma s. r. o.
- 2014 – Bio konopné sádlo z přeštických prasat, Biofarma Sasov Josefa Sklenáře

- 2013 – Černíkovické beraní rohy pěstitele Miloše Kurky
- 2012 – Koží biomáslo společnosti AMALTHEA, s. r. o., z Hvozdu u Prostějova
- 2011 – Ovčí sýr Arnika, Horský statek Abertamy
- 2010 – Kančí biolovečák z Biofarmy Sasov Josefa Sklenáře
- 2009 – Švestkový biodžem vyráběný společností Heliavita ve spolupráci s firmou TopBio
- 2008 – Vitaminátor 100% jablečná šťáva, Slavomír Soška
- 2007 – Pošumavský bio med, Jan Pintíř
- 2006 – Bio kysaný nápoj, Mlékárna Valašské Meziříčí
- 2005 – Bio kváskový chléb a pečivo, manželé Jan a Hana Zemanovi, pekárna Albio
- 2004 – Bio Uherák, Biofarma Sasov Josefa Sklenáře
- 2003 – kolekce výrobků z kozího mléka rodinné farmy Pavla a Jitky Dobrovolných z Ratibořic u Jaroměřic nad Rokytou
- 2002 – Bio jablečný mošt Tradice Bílých Karpat Hostětín

Bartákův hrnec

Správní rada Nadačního fondu Bartákův hrnec udělila titul „Nejlepší ekozemědělec roku 2017“ Ekostatku Vlkaneč za vynikající zpracování vlastní bioprodukce zeleniny, ovoce a bylinek a dlouhodobou osvětu ekologického zemědělství. Ekostatek Vlkaneč je malé rodinné ekologické hospodářství na jihovýchodním konci kutnohorského okresu. Mgr. Diana Benšová a Ing. Stanislav Svatoň obhospodařují 12 hektarů a hospodaří ekologicky od roku 2008. Jako jedni z prvních dodávali několik let bedýnky s biozeleninou a ovocem zájemcům nejen v Praze, provozovali obchod v Praze a vybudovali před čtyřmi lety zpracovnu v Golčově Jeníkově. Ze zeleniny a ovoce vyrábějí chutney, pálivé omáčky, džemy, povidla a další bioprodukty, dnes se zaměřují zejména na pěstování a sběr biobylin, které suší a zpracovávají na sirupy.

Bartákův hrnec, putovní cenu v podobě keramického hrnce naplněného čerstvě raženými dvacetikorunami v hodnotě 30 tisíc, tak získal v pořadí již 26. ekologický statek. Ocenění je vyhlašováno od roku 1992, má tak nejdelší tradici v oboru a jejím zakladatelem je Richard Barták, nestor a jeden z prvních propagátorů ekologického zemědělství v České republice.

Biofach

Největší světový veletrh biopotravin, doplňků stravy a bio kosmetiky, který se každoročně koná během února v německém Norimberku. Účast českých výrobců biopotravin a zástupců oborových organizací je pravidelně finančně podporována Ministerstvem zemědělství. MZe se tohoto největšího mezinárodního veletrhu biopotravin účastní pravidelně od roku 2007.

V roce 2018 se na společném stánku představilo rekordních 18 společností: Amylon a. s., Cereabar s. r. o., České ghíčko s. r. o., COOC Food s. r. o., Coolcoco s. r. o., EKOFRUKT Slaný, spol. s. r. o., ENIGEM, s. r. o. divize FIT-DAY, Extrudo Bečice, s. r. o., FRUJO, a. s., Hempoint s. r. o., HOPI POPI, a. s., Hornácká farma s. r. o., Javorník-CZ s. r. o., Markol Food, s. r. o., SEMIX PLUSO spol. s. r. o., SOLEX AGRO, s. r. o., Vinné sklepy Kutná Hora, s. r. o. a PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců, který zde propagoval biopotraviny oceněné v soutěži Česká biopotravina roku. Veletrhu se zúčastnilo dalších

dvanáct samostatně vystavujících českých firem: Čajová květina s. r. o., COUNTRY LIFE s. r. o., ED&F Man Ingredients s. r. o., ExtraVit s. r. o., Health Link s. r. o., KR Real s. r. o. / Mesaverde, s. r. o., Lifefood Czech Republic s. r. o., LN GROUP s. r. o., Mediate s. r. o., Rawvolution s. r. o., SUNFOOD s. r. o. a ZELENÁ ZEMĚ, s. r. o.

Veletřh měl svoji premiéru již v roce 1990, kdy se poprvé uskutečnila výstava nazvaná Ökowied (Ekologický svět). Velký zájem jak ze strany vystavovatelů, tak návštěvníků předznamenal opakování a rozšíření veletrhu. Od roku 2007 je souběžně s veletrhem BIOFACH pořádán veletrh přírodní kosmetiky VIVANESS. Toto veletržní duo, BIOFACH a VIVANESS, zaznamenalo v roce 2018 nový rekord – počet vystavovatelů vzrostl na 2 962 z téměř 90 zemí a dorazilo přes 50 tisíc odborných návštěvníků z téměř 140 zemí světa.

Nedílnou součástí veletrhů BIOFACH a VIVANESS jsou jejich odborné kongresy. Zejména BIOFACH kongres se v posledních několika letech stal významným místem setkávání aktérů ekologického zemědělství z celého světa a funguje jako široká diskusní platforma pro předávání znalostí, výměnu informací i seznamování se s novými trendy v oblasti udržitelného rozvoje a ekologického zemědělství.

Bio styl v rámci Festivalu Evolution

Bio styl spolu s dalšími čtyřmi veletrhy (Zdraví, Eco world, Osobní rozvoj a Alternativa) tvoří pražský Festival Evolution, největší tuzemský veletrh biopotravin a biokosmetiky, který nabízí možnost prezentace jak výrobcům a prodejčům, tak nevládním organizacím se zaměřením na ekologické zemědělství a zdravý životní styl. Probíhá pravidelně od roku 2006 na Výstavišti v Praze – Holešovicích. Od roku 2017 se festival vzhledem k širokému záběru rozšířil o podzimní verzi s hlavními tématy: za nákupy, na přednášky, o jídle, pro zdraví a s rodinou. V roce 2018 se jarního festivalu,

jehož součástí je Bio styl, účastnilo 428 vystavovatelů na ploše 4 143 m² a navštívilo jej přes 16 tisíc návštěvníků.

Festival každoročně nabízí bohatý doprovodný program. Stejně jako předchozí roky, byl jeho součástí odborný blok přednášek popularizující ekologické zemědělství, který uspořádala PRO-BIO LIGA již pod svojí novou značkou Lovíme.bio. Sobotní program „Od vidlí po vidličku“ provedl účastníky procesem vzniku biopotravin od dění na poli, přes zpracování a výrobu až po konečné čarování v kuchyni. Součástí programu byla i prezentace dobrých příkladů zapojení biopotravin ve školním stravování.

Projekt MZe „Poznej svého farmáře“

V rámci pátého ročníku projektu „Poznej svého farmáře,“ jehož cílem je představit lokální farmáře a jejich produkty, se „dny otevřených vrátek“ uskutečnily na celkem 15 vybraných farmách napříč všemi kraji ČR. Návštěvníkům jsou nabídnuty ochutnávky výrobků přímo od farmářů-prvovýrobců, nákup kvalitních potravin z regionu a také možnost podívat se, jakým způsobem farmáři vlastně hospodaří a vyrábí své produkty.

Do projektu se většinou přihlašují rodinné a ekologické farmy. Z vybraných 15 farem bylo pět registrovaných v ekologickém zemědělství: Ekofarma Branná (Olomoucký kraj), Farma Zerlina (Zlínský kraj), Ekofarma Babiny (Ústecký kraj), Biofarma Belina (Karlovarský kraj) a Ekofrukt Slaný (Středočeský kraj). Stejně jako v předchozích letech si na všech farmách přišli na své především milovníci kvalitních tuzemských potravin, farmaření, ale i zábavy pro celou rodinu. Součástí programu byla kromě farmářského trhu i ochutnávka výrobků oceněných značkou Regionální potravina, hudební vystoupení, dětský koutek nebo tvůrčí dílny. Akce na farmách navštívilo v roce 2018 téměř 25 tisíc lidí a celkový roční rozpočet činil cca 3 mil. Kč.

10. ORGANIZACE A SDRUŽENÍ PŮSOBÍCÍ V SEKTORU EZ

Oborové organizace a sdružení

PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců

Svaz PRO-BIO je nestátní nezisková organizace, která v České republice prosazuje a podporuje zájmy ekologických zemědělců, zpracovatelů a prodejců biopotravin. Jeho hlavním posláním je prosazovat a aktivně podporovat ekologické zemědělství na území ČR. V rámci své činnosti zajišťuje řadu osvětových aktivit. Jeho členy jsou ekologičtí zemědělci, zpracovatelé, výrobci a prodejci biopotravin, zemědělství poradci, spotřebitelé a přátelé ekologického zemědělství.

www.pro-bio.cz

- **Regionální centra Svazu PRO-BIO:** v rámci svazu funguje 11 regionálních center, která v místě svého působení poskytují svým členům poradenství, organizují vzdělávací akce a podporují rozvoj ekologického zemědělství.

- **Spolek PRO-BIO poradenství (dříve EPOS):** občanské sdružení poradců, výzkumných pracovníků a pedagogů v oblasti ekologického zemědělství; zajišťuje informační poradenské služby, kurzy, vzdělávání poradců a publikační činnost.

www.eposcr.eu

- **PRO-BIO Liga, pobočný spolek:** spotřebitelská pobočka Svazu PRO-BIO s celorepublikovou působností zaměřená na propagaci a osvětu biopotravin a systému ekologického zemědělství mezi spotřebitelskou veřejností, nově vystupující pod značkou Lovíme.bio.

www.lovime.bio

- **Bioprodejny Svazu PRO-BIO:** pobočka sdružující prodejny biopotravin v ČR, pro své členy realizuje aktivity na podporu prodeje a společnou propagaci.

www.pro-bio.cz/kontakt/bioprodejny-svazu-pro-bio

ČTPEZ – Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství

ČTPEZ je sdružení významných aktérů z oblasti vědy, výzkumu a vzdělávání, zemědělské a potravinářské produkce a obchodu a oborových nevládních organizací se zaměřením na ekologické zemědělství a produkci biopotravin. Cílem ČTPEZ je budovat a podporovat rozvoj znalostního systému v oblasti ekologického zemědělství a produkce biopotravin a posílit konkurenceschopnost ekozemědělského sektoru v České republice ve všech jeho klíčových oblastech.

www.ctpez.cz

EKOVIN – Svaz integrované a ekologické produkce hroznů a vína, o. s.

Občanské sdružení, které sdružuje právnické a fyzické osoby zabývající se integrovanou a ekologickou produkcí hroznů a vína, koordinuje jejich činnost a chrání jejich zájmy. Svaz se zabývá také vzdělávací a osvětovou činností v této oblasti zemědělské produkce.

www.ekovin.cz

BioSad

Občanské sdružení pro ekologickou produkci ovoce. Jeho posláním je podpora rozvoje ekologické produkce ovoce v České republice. Cílem je usnadnění komunikace mezi výzkumem a pěstiteli a podpora efektivního uplatňování výsledků výzkumu v praxi.

www.biosad.cz

Kontrolní organizace a státní dozorové orgány

ABCERT AG, organizační složka

Pobočka německé certifikační organizace ABCert působí v České republice od roku 2006 jako akreditovaný kontrolní a certifikační orgán ekologického zemědělství.

www.abcert.cz

Biokont CZ, s. r. o.

Česká kontrolní organizace založená v roce 2005 a pověřená kontrolní a certifikační činností v ekologickém zemědělství v České republice i na Slovensku.

www.biokont.cz

BUREAU VERITAS CZECH REPUBLIC, spol. s r. o.

Společnost je součástí mezinárodní skupiny Bureau Veritas, jako akreditovaný kontrolní a certifikační orgán pro ekologické zemědělství působí v České republice od roku 2013.

www.ekozemedelstvi.cz

KEZ o. p. s.

První česká akreditovaná kontrolní a certifikační organizace, která zajišťuje kontrolu a certifikaci v systému ekologického zemědělství. Organizace byla založena v roce 1999, kromě certifikace ekologického zemědělství poskytuje služby také v oblasti privátní certifikace stravovacích zařízení či přírodní kosmetiky.

www.kez.cz

ÚKZUZ – Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský

Státní instituce pověřená od 1. ledna 2010 k provádění úředních kontrol v ekologickém zemědělství za účelem ověření dodržování právních předpisů týkajících se krmiv a potravin a pravidel o zdraví a dobrých životních podmínkách zvířat. ÚKZUZ dále vede databázi osiv a sadbových brambor pro EZ a registr prostředků na ochranu rostlin a hnojiv vhodných do EZ; vydává výjimky na použití konvenčního osiva a sadby, koordinuje ověřování odrůd v podmínkách EZ v ČR a zahájena byla i dlouhodobá pokusnická činnost v EZ.

www.ukzuz.cz

SVS – Státní veterinární správa

Státní instituce, která ze zákona vykonává dozor nad zdravím zvířat a nad zdravotní nezávadností potravin živočišného původu. Všechny povinnosti a práva SVS jsou vyjmenovány ve veterinárním zákoně č. 166/1999 Sb. Od roku 2016 SVS vykonává

na základě veřejnoprávní dohody s MZe kontrolu ekologické produkce v rámci svých kompetencí daných zákonem.

www.svscr.cz

SZPI – Státní zemědělská a potravinářská inspekce

Státní instituce, která vykonává dozor nad dodržováním evropského a národního potravinového práva v ČR a je součástí celoevropského systému úřadů, které mají obdobné kompetence. Inspekce kontroluje především bezpečnost, jakost a správné označování potravin, surovin pro jejich výrobu, zemědělských výrobků a tabákových výrobků. Od roku 2016, na základě veřejnoprávní dohody s MZe, vykonává kontrolu ekologické produkce v rámci svých kompetencí daných zákonem č. 110/1997 Sb. a souvisejícími předpisy. Jedná se zejména o kontroly určité části maloprodejců biopotravin, kteří jsou vyjmuti z působnosti předpisů pro ekologickou produkci a nepodléhají její kontrole.

www.szpi.gov.cz

Odbor environmentální a ekologického zemědělství MZe

Jedná se o příslušný orgán ve smyslu legislativy ekologické produkce, zejména nařízení Rady (ES) č. 834/2007 a jeho prováděcích předpisů. Odbor zajišťuje funkčnost celého kontrolního systému EZ včetně nastavení postupů při porušení pravidel (tj. dohled nad čtyřmi kontrolními organizacemi), dále zajišťuje uplatňování evropské a národní legislativy pro EZ a výrobu biopotravin, používání státního loga „biozephy“, vedení registru všech ekologických podnikatelů (zemědělců, výrobců, distributorů apod.) v ČR.

<http://leagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/>

Odbytové organizace

PRODEJ-BIO s. r. o.

Společnost založená v roce 2008 organizuje a koordinuje odbyt českých biosurovin (obilovin, luštěnin, krmiv, osiv a masa) s cílem umístit českou produkci na český trh. Nadbytečná produkce je vyvážena do zemí EU.

www.prodejbio.cz

Družstvo ČESKÉ BIOMLÉKO

Družstvo vzniklo v roce 2012 jako sdružení výrobců biomléka v ČR, kteří stáli před rozhodnutím, zda ukončit výrobu pro nezáměr zpracovatelů vykoupením a přiměřeně zaplatit tento produkt. Díky spojení zajišťuje družstvo pravidelný odbyt biomléka pro své členy, kterých každým rokem přibývá.

<http://ceskebiomleko.cz/>

Vzdělávací, výzkumné a poradenské organizace

Bioinstitut, o. p. s. – Institut pro ekologické zemědělství a udržitelný rozvoj krajiny

Organizace zaměřená na podporu rozvoje EZ v ČR formou poskytování poradenství, vzdělávání, přenosu poznatků z výzkumu do praxe, publikační činnosti, osvětou a propagačím sektoru mezi odbornou i laickou veřejností a komuni-

kací potřeb sektoru na úrovni státní správy. Bioinstitut je koordinátorem České technologické platformy pro ekologické zemědělství a členem FiBL International – Mezinárodního sdružení výzkumných institucí v oblasti EZ.

www.bioinstitut.cz

Biocont Laboratory, spol. s r. o.

Společnost poskytující ekologicky a integrovaně hospodařícím zemědělcům a lesníkům co nejucelenější paletu prostředků a technologií biologické a biotechnické ochrany rostlin včetně informačního servisu a poradenství.

www.biocont.cz

Výzkumný ústav rostlinné výroby, v. v. i.

VÚRV, v. v. i., je v ČR největším pracovištěm aplikovaného výzkumu zaměřeným na rostlinnou výrobu a příbuzné obory. Hlavním cílem výzkumu ve VÚRV, v. v. i., je získat vědecké poznatky pro podporu trvale udržitelného rozvoje zemědělství na základě inovací systémů a technologií pěstování zemědělských plodin pro produkci kvalitních a bezpečných potravin, krmiv a surovin pro energetické a průmyslové využití. Od roku 2006 má ve vlastnictví experimentální pozemek certifikovaný pro ekologické pěstování. Kromě toho se ve VÚRV nachází genová banka, která uchovává širokou škálu genetických zdrojů rostlin. Současný výzkum je orientován především na možnosti využití genetických zdrojů minoritních plodin, ke kterým patří především pluchaté druhy pšenice (špalda, dvouzrnka, jednozrnka), pohanka a proso.

www.vurv.cz

Výzkumný ústav živočišné výroby, v. v. i.

VÚŽV, v. v. i., realizuje základní a aplikovaný výzkum v oblastech genetiky a šlechtění zvířat, reprodukce, výživy, kvality živočišných produktů, etologie, technologií chovů, managementu stád a ekonomiky výroby. Tato činnost je zaměřena nejen do sektoru majoritního konvenčního zemědělství, ale i do oblastí ekologických chovů.

www.vuzv.cz

Výzkumný ústav pícninářský Troubsko, spol. s r. o.

Ústav je zaměřen na aplikovaný výzkum v oblasti zemědělství, životního prostředí a potravinářství. Zabývá se šlechtěním, množením a prodejem osiv. Nabízí poradenskou činnost a služby. Ústav má certifikovanou posklizňovou linku pro čištění osiv v biokvalitě. Tato linka je stavěná na menší partii a je schopna čistit široké spektrum materiálů. V roce 2013 firma rozšířila nabídku osiv o osiva některých svých odrůd v biokvalitě.

www.vuvt.cz

Ústav zemědělské ekonomiky a informací

ÚZEI je expertním centrem zaměřeným na zemědělskou ekonomiku, potravinářství, zemědělské poradenství a informace. Mezi hlavní činnosti ÚZEI patří základní a aplikovaný výzkum v oboru zemědělské ekonomiky a politiky; zabezpečení komplexního odborného servisu pro MZe i další orgány státní správy; výkon funkce Kontaktního pracoviště FADN CZ a poradenského a vzdělávacího centra pro oblast zemědělství, potravinářství a rozvoje venkova. V oblasti ekologického zemědělství zajišťuje sběr údajů o vývoji EZ a bioprodukcii v ČR, provádí analýzu trhu biopotravin a sleduje ekonomiku ekofarem v rámci FADN.

www.uzei.cz

Česká zemědělská univerzita v Praze

Univerzita nabízí přibližně 150 studijních oborů v bakalářských, magisterských a doktorských studijních programech. Vedle klasických zemědělských a lesnických oborů jde o širokou paletu oborů z oblasti životního prostředí, ochrany krajiny, obnovitelných zdrojů, speciálních chovů, ekonomiky, informatiky, managementu, techniky i související pedagogiky. Obor Ekologické zemědělství je aktuálně možno studovat na FAPPZ v bakalářském i magisterském studiu. Ekologické a alternativní zemědělství je vyučováno i v dalších oborech FAPPZ, FŽP a FTZ jako povinný, povinně volitelný či volitelný předmět. Od roku 1992 jsou na výzkumné stanici KRV FAPPZ v Praze – Uhřetíněví úspěšně realizovány pokusy s ekologickým pěstováním různých polních a zahradních plodin.

www.czu.cz

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zemědělská fakulta Jihočeské univerzity zajišťuje komplexní vědecko-pedagogickou činnost kromě klasického (konvenčního) zemědělství také v nově se rozvíjejícím ekologickém zemědělství (EZ). Základy ekologického zemědělství jsou součástí bakalářských studijních oborů Agroekologie a Trvale udržitelné systémy hospodaření v krajině. V magisterském stupni je možné studovat přímo specializaci ekologické zemědělství v rámci oboru Agroekologie. Od roku 2010 je zde pro pokusnou činnost využíván ekologicky certifikovaný pozemek.

www.jcu.cz

Mendelova univerzita v Brně

Mendelova univerzita je tvořena pěti fakultami a jedním vysokoškolským ústavem a nabízí 130 oborů bakalářského a magisterského studia a další obory doktorské. Ačkoli univerzita nemá specializované pracoviště pro problematiku ekologického zemědělství, několik vědeckých pracovníků se zde tímto tématem dlouhodobě systematicky zabývá. Vyučovány jsou zde předměty Ekologické zemědělství, Ekologické systémy chovu zvířat, Ochrana v systémech ekologického zemědělství (na Agronomické fakultě), Ekologická produkce zeleniny a speciálních rostlin a Ekologické vinařnictví a vinařství (na Zahradnické fakultě).

www.mendelu.cz

Vysoká škola chemicko-technologická v Praze

Vysoká škola chemicko-technologická v Praze je největší vzdělávací institucí svého druhu ve střední a východní Evropě. Navazuje na téměř 200letou tradici výuky technické chemie v Čechách. V rámci mezinárodních i národních projektů je na Ústavu chemie a analýzy potravin věnována intenzivní pozornost zkoumání kvality, původu (traceability) a pravosti (authenticity) ekologických surovin a produktů.

www.vscht.cz

Další organizace**Asociace místních potravinových iniciativ**

Nevládní organizace podporující vznik a rozvoj místních potravinových systémů založených na šetrném zacházení s krajinou a férových vztazích mezi zemědělci a spotřebiteli (komunitou podporované zemědělství, komunitní zahrady aj.).

<http://asociaceampi.cz>

Ekologický institut Veronica

Ekologický institut Veronica působí v Brně a v Hostětíně se zabývá odbornou a vzdělávací činností v ochraně přírody a šetrném spotřebitelství, poskytuje interpretaci odborných environmentálních témat. V rámci tohoto zaměření vzdělává spotřebitelskou veřejnost také v oblasti ekologického zemědělství a biopotravin. Je organizátorem brněnského biojarmarku.

www.veronica.cz

Green Marketing

Agentura Green Marketing poskytuje podporu a poradenství v oblasti marketingu biopotravin, přírodních a etických produktů. Provádí marketingové poradenství, průzkumy trhu, zajišťuje event marketing v oblasti zdravého stravování. Od roku 2009 vydává internetový informační portál Bio-info.cz.

www.greenmarketing.cz

Hnutí DUHA

Jedna z největších environmentálních nevládních organizací v ČR v rámci svého programu Zemědělství aktivně prosazuje systém ekologického zemědělství a jeho nástroje, propojuje drobné ekozemědělce a spotřebitele, věnuje se problematice místních potravin. Je provozovatelem adresáře farem, obchodů, eshopů a bioklubů zaměřených na místní zemědělskou produkci.

www.hnutiduha.cz

Informační středisko pro rozvoj Moravských Kopanic, o. p. s.

Obecně prospěšná společnost realizuje aktivity zaměřené na podporu rozvoje ekologického zemědělství ve Zlínském kraji a na Hodonínsku i aktivity zaměřené na Moravské Kopanice – tamní kulturu, tradice a přírodu i šetrný cestovní ruch.

www.iskopanice.cz

Nadace Partnerství

Jedna z největších nadací na podporu projektů týkajících se životního prostředí, existuje již od roku 1991. Pomáhá prostřednictvím svých grantových programů na nejrůznější témata spojená se životním prostředím a udržitelným rozvojem; poskytuje odborné služby, vzdělává širokou veřejnost i veřejnou správu, inspiruje Otevřenou zahradou v centru Brna a organizuje řadu informačních a propagačních kampaní.

www.nadacepartnerstvi.cz

ZERA – Zemědělská a ekologická regionální agentura, o. s.

Agentura zabývající se vzdělávací, výzkumnou a koordinační činností při realizaci programů a opatření v rámci trvale udržitelného rozvoje venkova a využití krajiny zemědělcem. Pořádá vzdělávací programy pro zemědělskou veřejnost a exkurze do modelových zemědělských podniků, včetně ekologických. Ve svých činnostech se zaměřuje zejména na téma údržby a zvyšování kvality půdy.

www.zeraagency.eu

YEARBOOK 2018

**Organic Farming
in the Czech Republic**

II. THE PRESENT STATE OF ORGANIC FARMING IN THE CZECH REPUBLIC

II.1 The development of organic farming

By 31.12.2018 there were 4,606 organic farms (ca 9.5 % of agricultural enterprises in CZ¹⁾ with a total organic acreage of 538,223 hectares, which represents a 12.8 % share of total agricultural land in CZ (see Tab. 1).

In the last 10 years organic acreage has increased 1.6-fold from 341,000 hectares in 2008, and the number of organic farms has multiplied more than 2-fold (from 1,946 farms in 2008). The year-on-year increase in the total organic acreage was 18,191 ha, i.e. 3.5 %, which is the greatest increase

since 2011. During 2018 almost 9,500 hectares of arable land (increase by 13.2 %) and 7,500 hectares of permanent grassland (increase by 1.8%) were added to organic farming. The detailed structure of land use in organic farming (OF) at the end of 2018 is shown in Tab. 2.

The share of acreage under the conversion period was 8.8 %, which corresponds to 9.3 % in 2017 and 12.6 % in 2016 and shows the potential for the OF development in the coming years. The overall development in the number of organic farms, the proportion of agricultural land under OF, and its share of total agricultural land resources since 1990 are shown in Graph 1.

Tab. 1 Development in agricultural acreage and number of farms under organic farming (1990-2018)

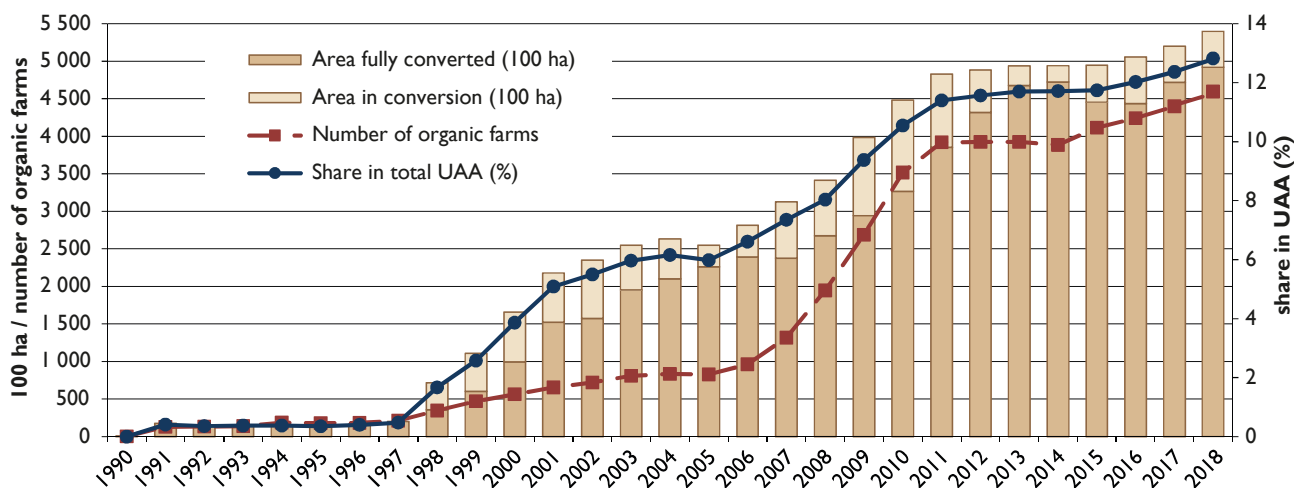
Year	Number of organic farms	Acreage of farmland under OF (ha)	Percentage of total agricultural land (%)	Year-on-year change in number of organic farms (%)	YOY change in total acreage of organic farmland (%)
1990	3	480	-	-	-
1991	132	17 507	0.41	-	-
1992	135	15 371	0.36	2.3	-12.2
1993	141	15 667	0.37	4.4	1.9
1994	187	15 818	0.37	32.6	1.0
1995	181	14 982	0.35	-3.2	-5.3
1996	182	17 022	0.40	0.6	13.6
1997	211	20 239	0.47	15.9	18.9
1998	348	71 621	1.67	64.9	253.9
1999	473	110 756	2.58	35.9	54.6
2000	563	165 699	3.86	19.0	49.6
2001	654	217 869	5.09	16.2	31.5
2002	721	235 136	5.50	10.2	7.9
2003	810	254 995	5.97	12.3	8.4
2004	836	263 299	6.16	3.2	3.3
2005	829	254 982	5.98	-0.8	-3.2
2006	963	281 535	6.61	16.2	10.4
2007	1 318	312 890	7.35	36.9	11.1
2008	1 946	341 632	8.04	47.6	9.2
2009	2 689	398 407	9.38	38.2	16.6
2010	3 517	448 202	10.55	30.8	12.5
2011	3 920	482 927	11.40	11.5	7.7
2012	3 923	488 483	11.56	0.1	1.2
2013	3 926	493 896	11.70	0.1	1.1
2014	3 885	493 971	11.72	-1.0	0.0

¹ The total number of agricultural enterprises means the number of companies active in agriculture whose size parameters are within the threshold values of AGC 2000 (Czech Statistical Office – Agricultural Register).

Year	Number of organic farms	Acreage of farmland under OF (ha)	Percentage of total agricultural land (%)	Year-on-year change in number of organic farms (%)	YOY change in total acreage of organic farmland (%)
2015	4 115	494 661	11.74	5.9	0.1
2016	4 243	506 070	12.03	3.1	2.3
2017	4 399	520 032	12.37	3.7	2.8
2018	4 606	538 223	12.80	4.7	3.5

Source: MoA and REP (data always as at 31.12. of given year); compiled by CTPOA.

Graph 1 Development in total OF acreage, number of organic farms and share of total agricultural land (1990-2018)

Source: MoA and REP (data always as at 31.12. of given year); compiled by CTPOA.

Tab. 2 Pattern of land resources in organic farming as at 31.12.2018

Land	Acreage in conversion period (ha)	Acreage in OF (ha)	Total acreage (ha)
Total OF land	48 390.97	489 869.66	538 260.63
Total OF land (not including ponds)	48 381.44	489 841.95	538 223.39
Land under LPIS			
Total OF land	45 894.52	476 676.69	522 571.21
Total OF land (not including ponds)	45 893.03	476 672.66	522 565.69
Permanent grassland	25 268.51	410 018.20	435 286.71
Arable land	19 713.12	61 225.97	80 939.09
Of which: standard arable land	18 133.75	57 595.23	75 728.98
grassland on arable land	1 552.73	3 618.04	5 170.77
fallow land	26.64	12.70	39.34
Permanent cultures	868.72	5 294.83	6 163.55
Of which: orchards (intensive and others)	466.69	3 189.06	3 655.75
vineyards	85.88	849.54	935.42
hop-fields	4.89	5.66	10.55
other permanent crops (landscape orchards)	311.26	1 250.57	1 561.83
Other land¹⁾	42.68	133.66	176.34
Ponds	1.49	4.03	5.52
non-LPIS land			
Of which: ponds	8.04	23.68	31.72
other land ¹⁾	2 488.41	13 169.29	15 657.70

¹⁾ Tree nurseries, fast-growing trees, woodland and other cultures.

Source: REP; compiled by CTPOA.

11.2 Pattern of land-use in organic farming

From a long-term point of view, permanent grassland (PG) is the dominant form within OF, amounting to over 435,000 ha in 2018 (see Tab. 3). However, grassland acreage within total organic acreage is no longer increasing significantly, and its percentage share now remains about 80 % of total OF land (see Tab. 4). PG acreage has increased 1.5-fold in the last decade, from 281,000 ha in 2008, while arable land has more than doubled – to the current nearly 81,000 ha, which is 15 % of total organic acreage – the highest percentage to date.

Permanent cultures (PC) take up about 1 % of organic acreage. Their acreage has increased – from 3,105 ha in 2008 more than 2-fold. After a steady increase in permanent culture acreage until 2013, the figures started to decrease slightly in 2014, and this trend continued in 2015 and 2016 (by about 935 ha in 2015 and a further 690 ha in 2016). In 2017 a slight increase of 57 ha was recorded, which in 2018 was replaced by a decrease of 42 ha. Orchards make up the dominant proportion of permanent cultures (85 % of PC acreage), of which 30 % is landscape orchards. Vineyards take up 15 % of PC acreage (almost 935 ha) while hop-field acreage has remained unchanged at around 11 hectares (0.2 % of PC acreage).

Tab. 3 Development in the pattern of land resources in organic farming (1999-2018)

Land use	1999	2001	2003	2005	2007	2008	2010	2011
Arable land	13 776	19 164	19 637	20 766	29 505	35 178	54 717	59 281
Grassland	96 044	195 633	231 683	209 956	257 899	281 596	369 057	398 061
Permanent cultures (orchards, vineyards, hop-fields)	359	963	928	820	1 870	3 105	5 939	7 429
Other land	576	2 354	2 747	23 440	23 616	21 753	18 054	18 157
Total acreage	110 755	218 114	254 995	254 982	312 890	341 632	447 767	482 927
Land use	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	YOY change 2018/17 (%)
Arable land	58 625	56 286	56 395	64 529	66 386	71 515	80 939	13.18
Grassland	404 950	412 158	412 644	407 448	418 255	427 717	435 287	1.77
Permanent cultures (orchards, vineyards, hop-fields)	7 693	7 837	7 774	6 839	6 149	6 205	6 164	-0.67
Other land	17 215	17 615	17 158	15 845	15 280	14 595	15 834	8.49
Total acreage	488 483	493 896	493 971	494 661	506 070	520 032	538 223	3.50

Source: MoA and REP (data always as at 31.12. of given year).

Tab. 4 Comparison of the pattern of land resources in organic farming in the selected years (1999–2018)

Land use	1999	2002	2005	2008	2011	2014	2015	2016	2017	2018
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
Arable land	12.44	8.31	8.14	10.30	12.28	11.42	13.05	13.12	13.75	15.04
Grassland	86.72	90.13	82.34	82.43	82.43	83.54	82.37	82.65	82.25	80.87
Permanent cultures	0.32	0.38	0.32	0.91	1.54	1.57	1.38	1.22	1.19	1.15
Other land	0.52	1.18	9.19	6.37	3.76	3.47	3.20	3.01	2.81	2.94
Total acreage	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Source: MoA and REP (data always as at 31.12. of given year).

11.3 Size of establishment in organic farming

Czech Republic has long been among those countries whose average size of organic farm exceeds the EU average, which is around 40 ha. Within the EU, the Czech Republic, after Slovakia and United Kingdom, is among the countries with the largest average size of organic farm. In 2018 the average size of organic farm was 117 ha. This figure has been constantly decreasing; the largest average – 333 ha – was recorded in 2001. However, the average organic farm is still larger than the average conventional farm (ca 75 ha in 2018).

In terms of the pattern of farm-size, the largest category of organic farms comprises of businesses with an acreage of 10–50 ha, and the percentage share of this category again increased year-on-year to 40.9 % of organic land (an increase of 89 farms; see Tab. 5).

The largest proportion of organic farmland is worked on farms of 100–500 ha acreage. The proportion of this category has increased every year (from 26 % in 2006 to 36 % in 2018) and since 2010 it has taken the top position, previously dominated by the 500–1000 ha category. A comparison shows that approximately a quarter of farms (of over 100 ha acreage) work about 80 % of the entire organic acreage, i.e. 5 % of farms (over 500 ha) work about 43 % of organic acreage. Thus it can still be stated that, in OF, large farms with mostly grassland are predominant.

Tab. 5 Size of organic farms in 2017 and 2018

Farm size categories according to acreage (ha)	2017				2018				YOY change 2018/17	
	Number		Acreage		Number		Acreage		Number	Acreage
	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(%)	(%)
0 to < 5	408	9.3	827	0.2	426	9.2	888	0.2	4.4	7.4
5 to < 10	388	8.8	2 845	0.6	391	8.5	2 899	0.6	0.8	1.9
10 to < 50	1 797	40.9	46 503	9.2	1 886	40.9	49 115	9.4	5.0	5.6
50 to < 100	743	16.9	52 947	10.5	797	17.3	56 484	10.8	7.3	6.7
100 to < 500	808	18.4	178 469	35.3	855	18.6	189 428	36.2	5.8	6.1
500 to < 1 000	196	4.5	134 411	26.6	191	4.1	132 046	25.3	-2.6	-1.8
1 000 to < 2 000	54	1.2	72 501	14.3	56	1.2	76 503	14.6	3.7	5.5
2 000 and more	5	0.1	17 118	3.4	4	0.1	15 208	2.9	-20.0	-11.2
Total	4 399	100	505 620	100	4 606	100	522 571	100	4.7	3.4

Source: MoA and REP (data always as at 31.12. of given year); compiled by CTPOA.

II.4 Development of organic farming in regions of the Czech Republic

The distribution of organically-farmed land is not even in CZ (Tab 6). The largest areas of organically farmed land are situated in the highland border parts of South Bohemia, Pilsen, Moravia-Silesia, Karlovy Vary and Ústí nad Labem regions. Nearly 60 % of organic farmland is located in these five regions (see Graph 2) and two of them have the largest average size of organic farms (228 ha in Karlovy Vary Region and 154 ha in Ústí nad Labem Region).

In terms of the number of organic farms, South Bohemia Region is the long-term leader (670 organic farms), followed, much as in the previous year, by Pilsen, Moravia-Silesia and

Zlín Regions (see Graph 3). Vysočina Region is also becoming relatively significant in terms of the number of farms.

The regions fall into a different order if we list them according to the share of total OF land in total agricultural land in CZ. In 2018 the national average (i.e. 12.8 %) was exceeded again in eight regions, while Karlovy Vary Region was well above it with 44 %. As in previous years this was followed by the Liberec and Moravia-Silesia Regions (over 20 %), Zlín, newly Pilsen and Ústí nad Labem Regions. In production areas the OF share has remained low, from 3 to 8 %.

Organic farmers in the Czech Republic in 2018 managed over 43 % of permanent grassland, almost 3 % of arable land and over 8 % of permanent crops (respectively 8 % of orchards, 5 % of vines and 0.1 % of hop-fields).

Tab. 6 Number of organic farms and total OF acreage in Czech regions in 2018

Region ¹⁾	Number of organic farms	Total organic acreage		Of which in conversion period		Average organic farm ²⁾
		(ha)	(%)	(ha)	(%)	
South Bohemia	670	80 519	15.4	6 780	8.4	120
Pilsen	537	67 100	12.8	10 334	15.4	125
Moravia-Silesia	427	57 530	11.0	2 960	5.1	135
Karlovy Vary	241	54 990	10.5	1 556	2.8	228
Ústí nad Labem	303	46 670	8.9	2 268	4.9	154
Olomouc	283	39 855	7.6	3 417	8.6	141
Zlín	404	37 862	7.2	2 006	5.3	94
Liberec	277	34 404	6.6	1 406	4.1	124
Hradec Králové	244	23 541	4.5	1 450	6.2	96
South Moravia	316	21 781	4.2	4 598	21.1	69
Central Bohemia	343	21 189	4.1	4 110	19.4	62
Vysočina	370	20 802	4.0	2 290	11.0	56
Pardubice	184	16 150	3.1	2 597	16.1	88
Prague	7	179	0.0	122	68.3	26
Total	4 606	522 571	100	45 895	8.8	113

¹⁾ Regions are listed according to total organic acreage (only land under LPIS). Farms are included in a region according to the largest acreage recorded in REP (from LPIS data). If a farm uses land in more regions, it is included in the region where it has most land.

²⁾ Only land registered under LPIS is included in average acreage of a farm. Thus total average acreage 113 ha is slightly different from average acreage of 117 ha which also includes non-LPIS land.

Source: REP (data as at 31.12. 2018); compiled by CTPOA.

Tab. 7 OF land according to land use compared to total acreage in regions of CZ in 2017

Region ¹⁾	Total OF acreage (ha) ²⁾	Of which acreage (ha):			CZ agricultural land (ha)	Share of OF land in total acreage of given category of land use in CZ (%)			
		Arable land	Grass land	Permanent cultures		Total agricultural land	Arable land	Grass land	Permanent cultures
Karlovy Vary	54 990	5 109	49 811	68	123 922	44.3	9.7	73.8	11.3
Liberec	34 404	2 167	31 766	429	139 233	24.7	3.5	47.2	30.0
Moravia-Silesia	57 530	5 483	51 567	462	273 371	21.1	3.3	59.7	56.7
Zlín	37 862	5 899	31 018	930	192 488	19.7	4.9	52.7	23.1
Pilsen	67 100	15 391	51 503	189	377 203	17.8	6.1	46.3	10.7
Ústí nad Labem	46 670	3 017	42 924	716	274 899	17.0	1.7	58.5	5.9

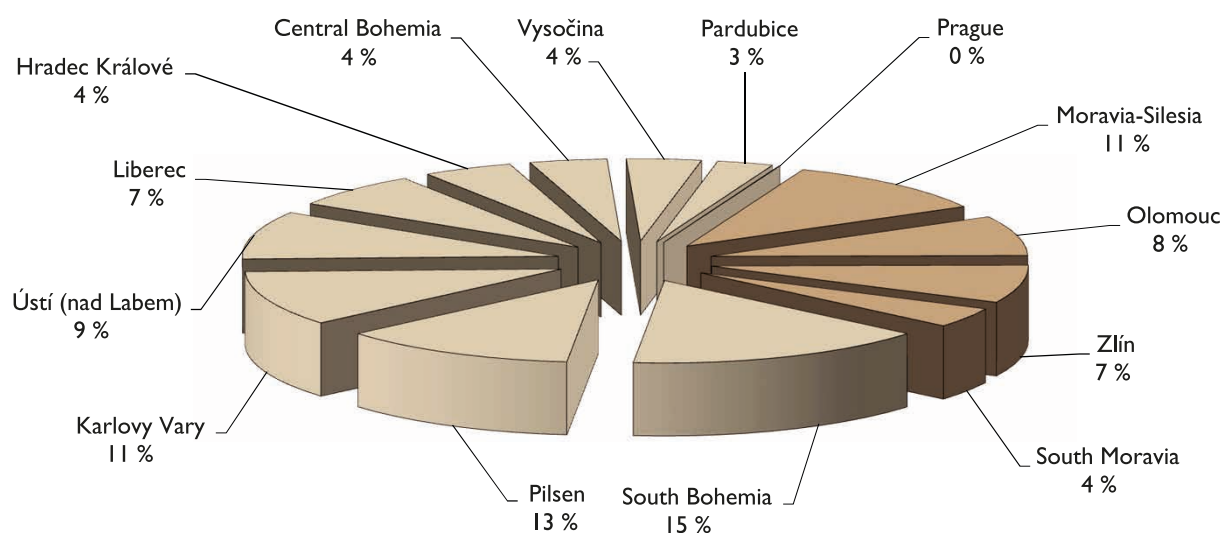
Region ¹⁾	Total OF acreage (ha) ²⁾	Of which acreage (ha):			CZ agricultural land (ha)	Share of OF land in total acreage of given category of land use in CZ (%)			
		Arable land	Grass land	Permanent cultures		Total agricultural land	Arable land	Grass land	Permanent cultures
South Bohemia	80 515	7 177	73 126	193	488 917	16.5	2.3	43.6	8.6
Olomouc	39 855	3 124	36 512	209	277 525	14.4	1.5	64.1	5.8
Hradec Králové	23 541	2 740	20 589	210	276 799	8.5	1.5	28.5	5.0
Pardubice	16 150	2 560	13 480	101	270 150	6.0	1.3	21.6	5.2
South Moravia	21 781	14 711	5 194	1 872	423 770	5.1	4.2	17.1	7.0
Vysočina	20 802	7 865	12 784	148	408 361	5.1	2.5	15.5	23.1
Central Bohemia	21 188	5 611	14 932	624	658 933	3.2	1.0	20.4	4.4
Prague	179	86	81	12	19 717	0.9	0.6	8.6	1.9
Total	522 566	80 939	435 287	6 164	4 203 727	12.4	2.7	43.1	8.2

¹⁾ Regions are listed according to share of total OF land in total agricultural land in CZ.

²⁾ Total OF acreage does not include areas of ponds, and only LPIS-registered land is included in individual regions. Therefore the share of OF land in total agricultural land is smaller in the Table (12.4 %, not 12.8 %).

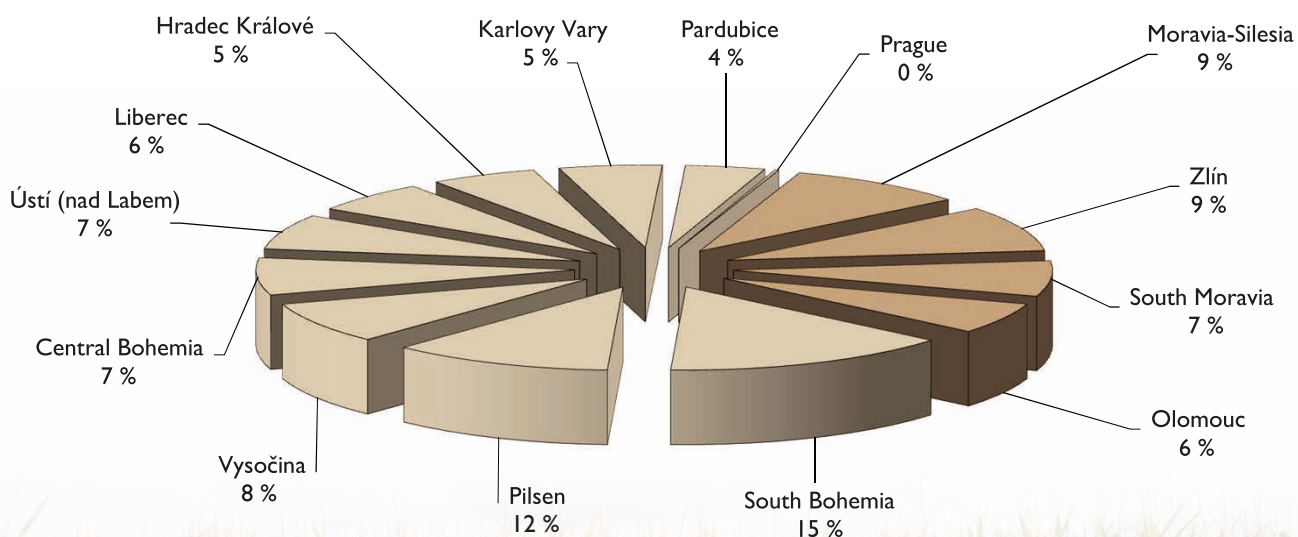
Source: REP (data as at 31.12. 2018); summaries of land resources from Czech Cadastre of Real Estate data (CUZK) compiled by CTPOA.

Graph 2 Share of regions in total OF acreage in 2018

Source: REP (data as at 31.12. 2018); compiled by CTPOA.

Graph 3 Share of regions in total number of organic farms in 2018

Source: REP (data as at 31.12. 2018); compiled by CTPOA.

11.5 Number of registered businesses in organic farming

At the end of 2018 there were 5,667 businesses involved in organic farming, which is an increase of 392 businesses, or 7.4 %, compared with 2017. An increasing trend is also expected in the coming years.

A total of 4,606 farms were registered as organic, of which 309 (6.7 %) were registered at the same time as organic food producers and 103 organic farms were registered at the same time for the distribution of organic food. The total number of organic farmers grew by 4.7 % year-on-year, which is a one percent increase comparable to the previous year 2017 (see Tab. 8).

At the end of 2018, a total of 750 businesses were registered as producers of organic foods, 105 subjects were newly registered and 30 on the contrary, its activity ceased. Year-on-year, this is an increase of 11.3 %, which means maintaining double-digit growth from the previous two years.

As in previous years, the most common activities in 2018 included processing and preserving meats and meat products, processing and preserving fruit and vegetables and milk processing, as well as wine-making. Of a total 750 registered organic food producers, 251 were also registered in the “organic farm” category, processing their products on site. In other words, roughly a third of producers are on-farm processors and their share had been growing continuously from 20 % in 2008 to 39 % in 2015. Since then a slight decline has been observed, mainly due to a faster increase in the number of producers in total. However, as for registered organic farmers, the number of businesses processing their own products directly on the farm remains low, holding at around 5 %.

At the end of 2018 the number of distributors increased to 945 businesses which represents a significant year-on-year increase of 26.5 %. The number of businesses importing from and exporting to so-called third countries has also increased significantly (by 22 % and 16 % respectively). On the organic food market, there are also a great number of businesses involved in retail sale (i.e. retail chains, health-food shops etc.) who, according to the Law on Organic Farming, no longer have to be registered as of 2006.

Tab. 8 The number of registered businesses in OF as at 31.12.2017 and 2018

Type of organic business	Number of businesses		YOY change 2018/17	
	2017	2018	(abs.)	(%)
Organic farmer	4 399	4 606	207	4.7
Producer of organic foods	674	750	76	11.3
Distributor of organic products and organic foods	747	945	198	26.5
Feed producer	58	61	3	5.2
Seed producer	50	56	6	12.0
Organic beekeeper	11	10	-1	-9.1
Of which:				
Importer of organic foods from 3 rd countries	251	306	55	21.9
Exporter of organic foods to 3 rd countries	142	165	23	16.2
Farm processor	225	251	26	11.6

Source: REP; compiled by CTPOA.

12. PATTERN OF PRODUCTION ON ORGANIC FARMS

Data on production on organic farms has been collected by IAEI in cooperation with inspection bodies since 2007, under the authority of the MoA. Detailed data is collected throughout the year; it therefore differs from the basic data presenting the situation in organic farming as at 31. 12. 2018.

12.1 Plant production

As in previous years, the main crops on arable land were cereals (46 %) and fodder (41 %), of which wheat and oats were again the most commonly grown cereals, together representing about 53 % of entire organic cereal acreage. These were followed by triticale, barley and spelt with a share of about 10 %. Year-on-year, the largest increase was in acreage of durum wheat, rye, grain maize and triticale.

After two years of stagnation, the acreage of fodder crops increased by 10 % compared with the previous year. In organic fodder, perennial species distinctly prevail (nearly 90 %), unlike conventional fodder dominated by annual species (60 %), especially maize for silage.

Acreage of legumes is also increasing (year-on-year increase of 12 %), in the last five years legume acreage has almost doubled. The dominant leguminous species were peas (50 %) and field peas (24 %). The acreage of technical crops also increased by a similar year-on-year amount (16 % increase), of which the acreage of oil-seed crops increased by 27 % – there was a particular increase in the acreage of other oil-seed crops, poppies, rape and sunflowers, whereas the acreage of soya beans and mustard seed fell, with a slight decline in the acreage of oilseed pumpkins. After an almost two-fold increase

in acreage in 2017, the category of medicinal, aromatic and culinary plants retained an acreage of about 1,800 ha.

The level of vegetable-growing and rootcrop-growing, despite an further acreage increase of 8 %, and 5 % respectively in 2018, remains permanently low (0.4 % of arable land). Permanent grassland acreage (meadows and pasture areas) remained almost the same, increased only slightly by 3 % and reached almost 438 thousand ha. The acreage of permanent cultures decreased by 2.4 % and consists mainly of orchards (74 %). The majority of orchards consist of apple and plum trees.

Due to an effort to separate productive orchards from landscape-forming orchards, where the main aim is not production, there was a year-on-year increase in the number of farms in the category of “other permanent cultures” from 29 to 164 farms. This accounts for the great increase in acreage within this category (from 75 ha to 621 ha) at the expense of fruit orchard acreage.

In terms of yield per hectare, we can summarize that in 2018 yield in organic cereals ranged between 56–72 % of conventional yield, yield in legumes was about 70 %, yield in potatoes 59 %, oil crops 27 % and fodder crops decreased to 44 % of conventional yield. Comparing production of vegetables is very difficult due to the diversity of species.

In 2018 organic cereal production amounted to over 77,000 tonnes which is 1.1 % of total cereal production in CZ. Approximately 70 % of this amount is sold on the market; the rest stays on farms as feedstuff and seed. Nearly 40 % of the amount sold goes abroad, mostly in organic quality.

Tab. 9 Pattern, production and crop yield on organic farms in 2018

Crop	Number of organic farms ¹⁾	In conversion period	Under OF system	Total	Organic production	Organic yield
		(ha)	(ha)	(ha)	(t)	(t/ha)
Arable land total	1 644	18 097.51	58 572.70	76 670.21	181 741.88	3.10
Grain cereals (including seed) – total	726	7 797.25	27 700.41	35 497.66	77 018.48	2.78
Of which: Common wheat	328	3 646.85	8 064.94	11 711.79	24 483.39	3.04
Spelt wheat	100	85.01	3 317.18	3 402.19	9 038.90	2.72
Rye	141	338.15	2 751.74	3 089.89	7 555.04	2.75
Barley	262	1 101.58	2 654.83	3 756.41	6 665.57	2.51
Oats	380	1 359.04	5 586.79	6 945.83	14 318.22	2.56
Triticale	191	793.28	3 782.48	4 575.76	10 855.13	2.87
Grain legumes – total	145	902.76	2 979.02	3 881.78	4 818.06	1.62
Root crops – total	230	47.83	260.32	308.15	3 878.70	14.90
Industrial crops – total	151	1 701.11	2 005.75	3 706.86	1 415.32	0.71
Oilseeds	70	799.87	881.43	1 681.30	728.33	0.83
Aromatic, medicinal and culinary plants	73	876.24	950.78	1 827.02	566.06	0.60
Fresh vegetables incl. melons and strawberries	116	26.51	239.16	265.67	1 998.01	8.35
Fodder on arable land – total (volume in hay)	1 303	6 873.15	24 432.02	31 305.17	91 962.65	3.76
Other crops on arable land	32	45.29	535.24	580.53	431.10	n.a.
Fallow land (part of crop rotation)	77	618.46	229.83	848.29	0.00	n.a.
Grassland – total (fodder in hay)	3 617	28 383.59	409 361.86	437 745.45	1 379 351.33	3.37
Permanent cultures – total	742	730.41	5 111.89	5 842.30	9 599.07	1.90
Fruit orchards	540	501.80	3 335.94	3 837.74	5 287.84	1.62
Vineyards	90	73.11	839.03	912.14	3 646.79	4.35
Hop-fields	3	1.00	8.83	9.83	6.74	0.76
Other permanent cultures	164	96.94	523.59	620.53	350.18	0.67

¹⁾ Number of organic farms growing a given crop on organic land.

Source: IAEI Statistical survey on organic farms 2018.

12.2 Livestock production

In 2018 the number of organically kept animals again increased, by 2 %. Organic farms kept over 426,000 animals, i. e. about 215,000 LU (livestock units). This number includes only so-called organic animals which have gone through the conversion period and are now kept under organic conditions. As in previous years, cattle breeding dominated (262,000 animals and 88 % share of the total number of LU), followed by sheep breeding (over 94,000 animals and 7 % share); (Tab 10).

In 2018 the growth trend continued in cattle numbers (year-on-year increase of 2.3 %) with the largest increase recorded in the case of cattle for slaughter (up 41 %). Once again, there was also a slight increase in the number of suckler cows (up 4.2 %). After three years in decline, the number of dairy cows increased by 6.6 % to 7,125 head. The proportion of organic dairy cows in the overall number of cattle within organic farming remained at a low level (2.7 %) lagging behind the nationwide proportion of dairy cows in the overall number of cattle in CZ (26 %).

For the third consecutive year, there was a decline in the number of sheep kept, by 4.5 % year-on-year, i.e. by almost 4,500 head. A similar trend was recorded in the case of goat

breeding, where, after two years of stagnation, numbers fell by 4.1 %, i.e. by 383 head, to less than 9,000 head in total.

On the other hand, there was a continued increase in the number of pigs and poultry. The number of pigs increased, year-on-year, by 37 %, i.e. to almost 2,900 head, which is record level. The number of animals increased in all sub-categories, with the biggest increase recorded in fattening pigs, by 45 %. A year-on-year increase of 14 % in poultry was largely due to an increase in the number of laying birds (up 41 % to nearly 20,000 birds), and partly to an increase in broilers (up 6 % to almost 28,000 birds). However, there was a significant decline (by 45 %) in the number of other birds (ducks and geese).

A comparison of the proportion of main organic livestock categories with total numbers in CZ shows that organic cattle breeding accounts for about 18.5 %, (the share of dairy cows is 2 %), sheep 43 %, goats 29 % and horses 26 %. The share of organic animals in total numbers of poultry remains negligible (0.2 %), similarly, the share of organic pigs has long been around 0.2 %. On the other hand, beef cattle represent a significant part of Czech organic farming; the number of organically kept non-dairy cattle represents more than half of the total number of non-dairy cattle in CZ (54 %).

Tab. 10 Number of animals on organic farms in 2017 and 2018

Animal category	Number of organic farms	Number of organically bred animals ¹⁾		YOY change in the number of organically bred animals 2018/17 (%)
	2018	2017	2018	
Horses	959	8 556	9 116	6.5
Cattle	2 671	255 978	261 900	2.3
Of which: dairy cows	160	6 686	7 125	6.6
suckler cows	2 428	115 346	120 193	4.2
Sheep	1 052	98 559	94 089	-4.5
Goats	333	9 240	8 857	-4.1
Pigs	37	2 101	2 867	36.5
Poultry	52	43 675	49 675	13.7
Of which: broilers	8	26 357	27 960	6.1
laying hens	43	14 110	19 942	41.3

¹⁾ The total number of organically bred livestock includes all so-called organic animals on organic farms after conversion period.

Source: IAEI Statistical survey 2017 and 2018.

Tab. 11 Livestock production on organic farms in 2017 and 2018

Livestock products	Unit	Number of organic farms	Production from organically bred animals		YOY change 2018/17 (%)
		2018	2017	2018	
Meat					
Beef	1 000 kg	1 760	6 027.12	6 542.43	8.5
Calves (for fattening) in meat	1 000 kg	1 723	5 147.73	5 670.36	10.2
Mutton	1 000 kg	671	411.83	400.26	-2.8
Lambs (for fattening) in meat	1 000 kg	290	168.70	145.21	-13.9
Goat's meat	1 000 kg	135	18.72	19.46	4.0
Pork	1 000 kg	30	123.25	152.69	23.9
Poultry	1 000 kg	19	112.29	167.33	49.0
Live animals – sale for fattening or breeding					
Calves	head	1 723	57 197	63 004	10.2
Lambs	head	290	16 870	14 521	-13.9
Milk production					
Raw milk – cow's	1 000 l	83	32 207.17	33 309.00	3.4
– sheep's	1 000 l	7	54.20	20.55	-62.1
– goat's	1 000 l	19	113.21	103.87	-8.3
Cheese – cow's	1 000 kg	28	64.16	54.36	-15.3
– sheep's	1 000 kg	11	21.80	23.31	6.9
– goat's	1 000 kg	19	39.86	39.35	-1.3
Other milk production					
Acidified milk products	1 000 kg	19	114.95	104.77	-8.9
Curd	1 000 kg	20	38.14	38.06	-0.2
Butter	1 000 kg	10	2.91	3.61	24.1
Cream	1 000 l	6	18.83	19.89	5.6
Eggs for consumption	1 000 kg	36	228.85	212.91	-7.0
Honey	1 000 kg	2	1.05	4.18	298.1

Source: IAEI Statistical survey 2017 and 2018.

Organic meat production showed a 8.8 % increase compared to 2017, to 7,282 tonnes. The greatest share is represented by beef, whose production increased again by 9 % and as in previous years represents nearly 90 % of total organic meat production.

Mutton production declined slightly by 6 % year-on-year and its share in the total volume of organic meat accounted for 5.5 %. This is the second most common type of meat, after beef, produced organically. On the other hand, goat's meat production slightly increased by 4 %, but its share in total organic production is minimal.

After a decline in the previous year, the amount of pork increased significantly, year-on-year, by 24 %, which corresponds to an increase in the number of fattening pigs. A significant increase was also recorded in poultry meat production. After four years of stagnation, production rose by almost 50 %. The share of poultry in overall organic meat production was 2.3 %, while that of pork was 2.1 %.

Besides meat production, the sale of live stocker animals is monitored. In 2018, once again, the number of young calves sold increased to 63,000 animals, which means a year-on-

year increase of over 10 %. On the other hand, the number of stocker lambs decreased by 14 % to about 14,500 animals.

According to IAEI data, roughly 75 % of organic beef is sold on the domestic market, a quarter is exported. The increasing sale of organic-certified meat is positive; 41 % of organic beef was sold as organic quality meat. On the other hand, less than one fifth of the stockers is sold as organic-certified.

As for milk production, the majority of organic milk is still sold within CZ. This has been gradually changing in terms of cow's milk, where export has been growing (export constitutes nearly 40 % of the production). In 2018 organic cow's milk production was about 33 million litres, which represents 1 % of total milk production in CZ. This milk is mostly sold as organic (95 %). Goat's and sheep's milk is mainly processed on farm and approximately half of the resulting dairy products are then sold in organic quality.

Organic egg production is still negligible when compared to conventional production. All organic eggs were (as usual) sold in CZ and the share of eggs actually sold as organic has again reached a high level (100 %).

13. ORGANIC FOOD TRADE

In 2017 the total turnover in organic foods achieved by Czech companies was approximately 5.7 billion CZK, of which Czech consumers spent about 3.33 billion CZK on organic foods. This represents a year-on-year increase of 30.5 %. Export of organic foods increased to ca 2.37 billion CZK (although 18 % of this sum is re-export). The average annual per-capita expenditure on organic foods increased to 314 CZK and the organic food share of overall food and drink consumption reached 1.17 % (see Tab. 12). Just for comparison, the EU average was 67 euros.

Czech consumers are most interested in the “Other processed food” category (36 % share). Almost half of this category is in the form of ready-made foods (including foods for infants) and other processed organic foods, especially dietary supplements, one fifth of the category comprises of processed coffees and teas, while another fifth comprises spices combined with the category of cocoa, chocolate and sweets. Second place was taken by the category of “Fruit and vegetables” for the first time, with a 23 % share, which overtook the “Milk and dairy products” category (18 %), which took third place.

Czech consumers buy most of their organic foods in supermarket chains (41 %; i.e. 1.35 billion CZK in 2017). In second place are drugstore chains – especially “dm drogerie” (18 %; 583 mil. CZK) and newly e-shops (14 %; 469 mil. CZK).

The proportion of e-shop sales in organic food turnover more than doubled in 2017, becoming a significant sales channel. There was also a year-on-year increase in health food outlets, although only in absolute terms (419 mil. CZK

and 12.6 % share). Sales of organic foods also increased in other sales channels such as pharmacies, catering and independent shops, although their share of sales turnover in organic foods remained below 4 %.

Tab. 12 Development in the Czech organic food market (2007-2017)

Indicator	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Total organic food turnover of Czech businesses incl. export (billion CZK)	1.39	1.95	1.98	2.10	2.24	2.40	2.72	3.19	3.73	4.19	5.70
Export (bn. CZK)	0.10	0.15	0.37	0.51	0.57	0.62	0.77	1.17	1.48	1.64	2.37
Organic food consumption in CZ (bn. CZK)	1.29	1.80	1.61	1.60	1.67	1.78	1.95	2.02	2.25	2.55	3.33
YOY change in organic food turnover (%)	70	40	-10	-1	4.6	6.7	9.5	3.9	11.4	13.5	30.5
Share of total food and drink consumption (%)	0.55	0.75	0.65	0.63	0.65	0.66	0.71	0.72	0.81	0.90	1.17
Consumption per person per year (CZK)	126	176	154	151	158	169	185	191	213	241	314
Share of import in organic food turnover (%)	62	57	n. d.	46	46/ 60*	46/ 60*	46/ 57*	43/ 49*	39/ 62*	46/ 60*	46/ 57*
Share of supermarket chains in organic food turnover (%)	68	74	68	67	64	64	64	55	61	62	58

* Share of distributors' import / Share of distributors' import and “mixed” businesses.

Source: Green marketing for 2007–2008, IAEI Statistical survey for 2009–2017.

14. SUPPORT FOR ORGANIC FARMING AND ORGANIC FOOD PRODUCTION

14.1 Development of state support for organic farming

The first finances in support of the establishment of organic farms were released as early as 1990–1992. However, the first comprehensive subsidy programme came in the support introduced in 1998, which was provided until 2003 on the basis of a government regulation specifying programmes to support non-productive functions of agriculture.

After entry into the European Union in 2004, organic agriculture (OA) was included in so-called Agro-environmental Measures (AEM), both in the first programme period 2004–2006, and the second programme period 2007–2013. Within the “Organic Agriculture” chapter, organic farmers obtained compensation for economic loss incurred due to the organic farming system. The payments were provided per hectare of organic land, and differentiated according to land-use (i.e. crops grown on the land). Equal sums were also paid to organic farmers for land in the conversion period. The level of payment was fixed in EUR for the whole period 2007–2013 and the actual amount in CZK changed from year to year according to the current exchange rate. The detailed conditions for the provision of subsidies to OA in a given period were dealt with in the wording of Government Regulation No. 79/2007 Coll. on implementing AEM as amended. These conditions were still valid in 2014 due to a delay in approving the rules for the new programme period 2014–2020.

Since 2015, farmers have been able to enter a new measure “Organic Agriculture”, separate from Agro-environmental-climatic measures, in the programme period 2014–2020. Partial changes had been made to the range of “chapters” and the conditions for fulfilling the commitment.

At the same time, organic farmers were given a points advantage in applications for support from the “Agriculture Operational Programme” in the first programme period and from 2007 points advantages were given to organic farmers and organic producers in five selected measures within Axis I and Axis III RDP (2007–2013). The points advantage is continuing within the 2014–2020 period.

Since 2004 OA development has also been supported via the Actin Plan for OA (AP). The third AP is currently being implemented for the development of organic agriculture in the 2016–2020 period, which was approved by the government in November 2015.

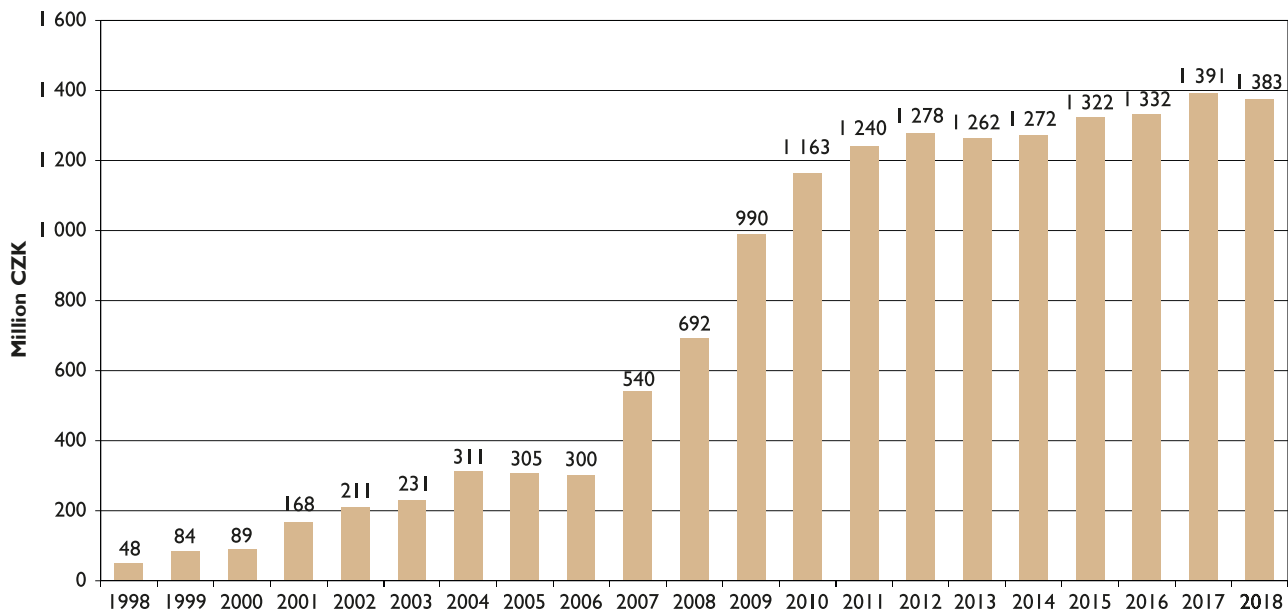
14.2 Acreage-based subsidies

In 2018, as in the three years before, organic farmers had the option of entering the commitment within OA measures in the RDP in the 2014–2020 period. Support for OA was paid out similarly to the period up to 2014, i.e. according to land use, although now there was a difference between payments for the conversion period and for fully organic production after conversion.

Tab. 13 Comparison of per-hectare payments in organic farming according to RDP 2014–2020 and RDP 2007–2013

Land use	Subsidies for	Amount of payment (EUR/ha)		
		2018 (conversion period)	2018 (under OF system)	2014
Permanent grassland	Permanent grassland ¹⁾	84	83	71 / 89
Arable land	Growing vegetables or special herbs	536	466	564
	Growing strawberries	669	583	x
	Growing grass for seed	265	180	x
	Growing other crops	245	180	155
	Grassland on arable land	79	69	x
	Fallow land	34	29	x
Permanent crops	Orchards – intensive	825	779	849
	Orchards – others	419	417	510
	Vineyards	900	845	849
	Hop-fields	900	845	849
	Other permanent crops - landscape orchards	165	165	x

¹⁾ The higher per-hectare payment for permanent grassland (89 EUR/ha) applied in 2014 had been established since 2008 for organic farms managing all areas in organic farming, i.e. without parallel conventional areas.

Graph 4 Development of subsidies in OF (1998 – 2018)

Note: Since 2004 the total support represents the level of financial means applied for, unlike before 2004 when the figures represented the level of financial means provided, and only paid out during the following year.

Source: MoA; compiled by CTPOA.

The range of titles was also increased with the inclusion of landscape-forming orchards in the “Permanent Cultures” category, an independent title for vineyards and hop-fields, and with the inclusion of grass grown for seed, weeding by temporary grassing, and temporary fallow land in the arable land category. Since 2016, support for strawberry growing has also been added. On the other hand, the introduction of conditions for support only for enclosed organic farms with no combined plant production meant the cancellation of the title giving a lower level of support for grassland on organic farms with combined production. In 2018 there was a revision and slight reduction in the amount of payments for “other orchards” due to the cancellation of the condition to leave 5–15 % of the area of these orchards without mechanical maintenance.

The detailed conditions for the provision of subsidies to OA are stated in Government Regulation No. 76/2015 Coll., on conditions for carrying out “Organic Agriculture” measure.

The scale of payments has been set, at fixed levels in EUR, for the entire programme period 2014–2020 (effectively 2015–2020) see Tab. 13, and the specific sum to be paid in Czech Crowns varies from year to year depending on the current exchange rate. In 2018, the exchange rate was 25.535 CZK/EUR.

In 2018, 6,164 applications were submitted in support of over 511,000 ha of organic land (i.e. 98 % of entire organic land as at the end of 2017). Farmers applied for nearly 1,383 million CZK, which represents a year-on-year increase by 0.6 % (i.e. 8 million CZK), see Graph 4. Compared to 2006, when farmers applied for approximately 300 million CZK, the amount of subsidies grew nearly 4.5-fold. Such a rise was due to both an increase in subsidized

organic acreage and an increase in payments per ha within RDP, while the growth of organic acreage had a significant impact in recent years.

14.3 Further RDP measures

It was proposed to retain the points advantage system for OF-registered subjects within the new RDP (2014–2020). In 2018, within the so-called Application Round, points advantages for OF were provided for the following 8 operations: 4.1.1 Support for investment in agricultural holdings, 4.2.1 Support for investment in processing /marketing and/or development of agricultural products, 6.1.1 Business start-up aid for young farmers, 6.4.1 Investment in non-agricultural activities in rural areas, 6.4.2 Agri-tourism support, 16.2.1 Support for the development of new products, procedures and technologies in agricultural primary production, 16.3.1 Equipment and resource sharing and 16.4.1 Horizontal and vertical cooperation among actors in short supply chains and local markets.

Within these eight operations, a third (32.6 %) of approved applications in 2018 were made by subjects engaged in OA, with a total subsidy request to the sum of 730 mil. CZK, which represents nearly a fifth (18.2 %) of all subsidies. In terms of the proportion of approved applications from subjects gaining a points advantage for OA in the total number of approved applications, in 2018 the greatest interest were in the operations “Agri-tourism support” (73 % share), followed by “Support for investment in agricultural holdings” and “Business start-up aid for young farmers “ both with more than a third of approved applications. The operations “Agri-tourism support” was also dominant in terms of the share of the total required amount of subsidies.

Within the M16 Cooperation EU measures, the activities of the so-called Operational Groups were supported in CZ. The aim of these groups was to achieve a more effective link between research and practice, and is based on the concept of European Innovation Partners for Agricultural productivity and sustainability (EIP-AGRI). In CZ the selection of projects was carried out in two rounds, in the autumn of 2016 and 2017. Of 19 approved projects with an overall budget of around 120 mil. CZK, three projects focus on innovation in organic farming: Separation of leaves and stalks in legume crops, Organic growing of alternative crops in conditions of arid climate and erosion threat, and a Family approach to pig-breeding with mating of suckling sows. Read more at the research website: <https://www.ctpez.cz/cz/v-a-i/e-i-p>.

14.4 National subsidies

Within national subsidies (i.e. Principles), under measure 10.E “Support of technology platforms within the field of MoA activity”, support is provided for the Czech Technology Platform for Organic Agriculture (CTPOA). In 2018 the Platform’s activities were supported to the sum of 2,000,000 CZK. Through measure 10.D. “Support for European NGO Integration” a grant is provided to enable Czech representatives to become members and regularly attend meetings of IFOAM EU Group, the main international NGO for OA. In 2018, the PRO-BIO Association was awarded a grant of 230,734 CZK. Under title 9.A.b.4.i., support was again given in 2018, to the sum of 882,000 CZK, for species tests to be carried out on chosen field crops in the OA regime. Under measure 9.H support for participation in international fairs is provided, in 2018 the aid covered participation in Biofach, the world’s largest organic food trade fair, to the sum of 1,016,773 CZK. The further 359,897 CZK was provided for the other fairs (Natexpo Paris, Organic and Natural Products Expo London and Nature Food Lodz). Finally, the PRO-BIO Association received a grant of 841,195 CZK for providing advice under measure 9.F.e “Regional transfer of information”.

The MoA contributes to OF development from its budget also via other programmes. For example, support for research is ensured within the National Agency for Agricultural Research. In the year 2018, research projects focusing on OF were provided with 27,6 mil. CZK, which represents a 6.5 % share of the MoA budget for Science and Research (without institutional expenditure through ministerial research organisations). OF was the theme of 9 projects of a total 160 running during 2018. Within the framework of regular support, finances are provided for the compulsory gathering of data on OF for Eurostat, and for observing the economic state of organic farms within FADN measures (via IAEI).

In an effort to reach the aims of the actual Action plan for the development of OF in the Czech Republic, there were launched two projects in 2018 by MoA. The project to support the production and sale of organic milk, implemented by the PRO-BIO Association, and the project for the management of model intensive orchards, implemented by the company BIOCONT LABORATORY, spol. s r. o. The first project

includes a wide range of educational and advisory activities focused on both conventional businesses (transition to organic farming) and existing organic businesses (optimizing farming, improving sales, developing on-farm processing, etc.). For activities via this project was paid 5,500,000 CZK in 2018 by the MoA. The purpose of the second project is to get practical knowledge about management of organic apple orchards in the highest production intensity and to share the knowledge and know-how with farmers and other professional public by educational and advisory activities. For this project was paid 356,000 CZK in 2018 by the MoA.

By means of the MoA Annual Education Plan, in 2018 further activities were carried out in relation to the Action plan for OF development: a series of seminars on the theme of processing meat and cereals (task carried out to a sum of 200,000 CZK by PRO-BIO Association), organisation and implementation of 10 excursions for children and young people to certified organic farms (task carried out to a sum of 165,000 CZK by PRO-BIO LEAGUE), annual training for control organisations with the participation of state supervisory authorities (task carried out to a sum of 96,000 CZK by Bioinstitut).

Finances are also provided for the activity of non-governmental, non-profit organisations (NNO) focusing on support for development of organic farming and organic food production. In 2018, NNO activity in the OF sector was funded to the sum of almost 3,928,400 CZK, which represents a year-on-year decrease in support of 12 % compared with 4,467,964 CZK in 2017. Thanks to this regular support from the MoA, agricultural organisations and other NGOs can ensure the general promotion of OF and organic foods.

Among the most important promotional activities regularly supported by MoA resources are the following:

- MoA national promotion campaign “September – Organic Food Month” (since 2005)
- “Czech Organic Food of the Year” competition (since 2002)
- Awards for “Best Farmer” organised by PRO-BIO Association (since 2011)
- “Barták’s Pot” award for best organic farmer (since 1992)
- Bioacademy – formerly the International OF Conference, today a series of training seminars and an annual meeting for agricultural practice (since 2001)
- Presentation within a joint MoA display at Biofach Trade Fair, Germany (since 2007), occasionally at other trade fairs and exhibitions with official MoA participation
- Operation of information and education website on organic farming and organic food „www.lovime.bio“, formerly „www.biospotrebitel.cz“

Many organic farms and organic products are also presented within nationwide promotional events not directly focused on organic production. These include the Regional Food competition, the MoA project “Know your farmer” and new educational campaign to promote quality food “Quality Academy”.

15. ORGANISATIONS AND ASSOCIATIONS INVOLVED IN THE OF SECTOR

Specialist organisations and associations

PRO-BIO Association of Organic Farmers

PRO-BIO Association is a non-profit organization which supports and promotes the interests of organic farmers, processors and retailers of organic food in the Czech Republic.

www.pro-bio.cz

- PRO-BIO Regional centres
- PRO BIO Consultancy Association (formerly EPOS)
www.eposcr.eu
- PRO-BIO LEAGUE
www.lovime.bio
- PRO-BIO organic food shops
www.pro-bio.cz/kontakt/bioprodejny-svazu-pro-bio/

CTPOA – Czech Technology Platform for Organic Agriculture

The platform brings together institutions that cover an area of science, research and education, farmers and processors from practice as well as unions and associations active in raising awareness of organic agriculture. The aim of the platform is to build and promote the development of knowledge in the field of organic farming and organic food production and enhance the competitiveness of the eco agricultural sector in the Czech Republic in all key areas.

www.ctpez.cz

EKOVIN – Association of integrated and organic production of grapes and wine, o. s.

www.ekovin.cz

BioSad (Organic Orchard)

www.biosad.cz

Inspection/certification organisations and state supervisory authorities

ABCERT AG branch

www.abcert.cz

Biokont CZ, s. r. o.

www.biokont.cz

BUREAU VERITAS CZECH REPUBLIC, spol. s r. o.

www.ekozemedelstvi.cz

KEZ o. p. s.

www.kez.cz

ÚKZÚZ – Central Institute for Supervising and Testing in Agriculture

www.ukzuz.cz

SVS – State Veterinary Administration

www.svscr.cz

SZPI – Czech Agriculture and Food Inspection Authority

www.szpi.gov.cz

Department of Environmental and Organic Farming, Ministry of Agriculture

<http://leagri.cz/public/web/mzel/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/>

Trading organisations

PRODEJ-BIO s. r. o.

www.prodejbio.cz

Družstvo ČESKÉ BIOMLÉKO (CZECH ORGANIC MILK cooperative)

<http://ceskebiomleko.cz/>

Education, research and advisory organisations

Bioinstitut, o.p.s. – Institute for organic agriculture and sustainable landscape development

Bioinstitut focuses on supporting the development of organic farming in the Czech Republic through providing advice, training, transfer of knowledge from research into practice, publishing, education and promotion of OF among professionals and the public and communication of OF needs to national administration. Bioinstitut is a coordinator of the Czech Technology Platform for Organic Agriculture and a member of FiBL International – international association of research institutions in the field of organic farming.

www.bioinstitut.cz

Biocont Laboratory, spol. s r. o.

www.biocont.cz

Crop Research Institute (VÚRV, v. v. i.)

www.vurv.cz

Institute of Animal Science (VÚŽV, v. v. i.)

www.vuzv.cz

Research Institute for Fodder Crops, Troubsko

www.vuvt.cz

Institute of Agricultural Economics and Information (IAEI)

www.uzei.cz

Czech University of Life Sciences, Prague

www.czu.cz

University of South Bohemia, České Budějovice

www.jcu.cz

Mendel University in Brno

www.mendelu.cz

Institute of Chemical Technology, Prague

www.vscht.cz

MINISTRY OF AGRICULTURE
OF THE CZECH REPUBLIC

Vydalo/Published by

Ministerstvo zemědělství
Ministry of Agriculture of the Czech Republic
Těšnov 65/17, 110 00 Praha I
www.eagri.cz

Bioinstitut, o.p.s.
Ondřejova 13, 779 00 Olomouc
www.bioinstitut.cz

Olomouc 2019

ISBN 978-80-7434-536-4 (MZe)
ISBN 978-80-87371-37-4 (Bioinstitut)